

VÁRUCÇA
M Ű H E L Y
I R O D A L O M - M Ű V É S Z E T

56

56

VÁRUCÇA
M Ű H E L Y

MARGÓ

Kilián László

Az összeküvés elméletek híveinek és elvitatóinak – hat modoros merénylet –

A közhelyek úgy születnek, hogy egy bagatell vagy munkásabb problémát elfelejtesz vagy túl kényelmes vagy megoldani. Addig ismételtetik a bajt, a kézenfekvő tanácsokat köröztetted, hogy kiüresednek, elkopnak. Lehet, hogy később derül ki a közhely a szóbeszédbe ragadt feladat volt, aminek közben oka fogyott.

Ha lemondasz arról, hogy bonyolultabb gondolatokat is megérts, ha a könnyebb végét fogod meg és saját gondolataidat, ötleteidet elfecsérel, mert elfelejtetted, mert erőfeszítést követelne magának, akkor kiszolgáltatottjává válsz a saját indulataidnak. Egyre többen lesznek, akik becsapnak, rászédnek, majd az szórakoztatja őket, milyen mókás a dühöngésed.

Ha többször fog el a félelem, minthogy azzal foglalnád el magad, hogy elintézd egy ügyedet vagy segíts másnak is ilyenben eljárnia, biztos, hogy fordulatra van szükséged. Ha elhitted, hogy tehetetlen vagy, már elő is pattannak a földből, akik ezzel visszaélnék.

Azzal, hogy te szabadod meg, mivel foglalkozzanak az olvasók, nézők vagy hallgatók; te tematizálsz – ekként problematizálsz – egyúttal biztosnak kell lenned: valóságosan is kezdedben tartod az „egészet”. Irányításod, terelgetésed felelősség! Tematizálásoddal azt feltételezed és állítod magadról, hogy üres térben, üres időben te töltheted meg a kiterjedést és mindent, ami egy adott pillanatot, de egész korszakokat is jelenthet. Kockázat ez, mert ha a valóságos (közvetlen és direkt) témákkal foglalkozol, és bírod rá a többieket is, hogy ezzel foglalkozzanak, ez ugyanúgy megtéveszthet téged és a többieket, mint az, ha tematizálásoddal valami másról akarod elterelni a figyelmet (– mi van, ha rajta kapnak?). Mert az üres térségek, végtelen és szabad idősíkok/gömbök víziója hamis.

(Folytatás a hátsó borító belsején.)

(Folytatás az első borítóról.)

Megcsalnak téged, és akiket befolyásod alatt tartasz. Az üresnek hittben tényezők, változók, makacs törvények, szabályszerűségek, kőfalak, labirintusok, csapdák imbolyognak, mozognak. Máskor a mélység fenekébe is belegyökereznek, az ég túlsó felébe eresztik koronájuk ágvégeit, hogy hálózzák be a magasságot is. Számolsz. És minél biztosabb vagy, hogy tökéletes a vezérlésed, annál több olyan indát vágsz el, amit tilos; annál több ágat, levelet, liánt, gyököt hagysz figyelmen kívül, ami oda is belenő, ahol neked szabad helyre, járatokra, térségekre, mélységekre és magasságokra van szükséged. Minél nagyobb kiterjedést akarsz magadnak fenntartani, annál biztosabban összeroppan tematizálásod, problematizálásod pompás palotája. Minél kevesebben a vezérlő fegyverforgatók és szellemi-lelki mágusok, akik a fő döntést és az irányítást megszabják, annál többen a megalázottak, megsértettek, kiábrándítottak, ha csak egy töredékük kilép a hatókörödből, szembefordul veled, önkényyé leszel, amely épp ezért magától vagy az alárendeltek és a kivonultak révén bukik el.

Ha véleményt kérdezel valakitől, úgy készülj fel arra: aki őszintén válaszol, más szempontjai lesznek, mint neked, a tiedhez képest. Miért vársz megerősítést? Ha kérdezel, az azt jelenti, bizonytalan vagy, azt hogy tudod, jelenlegi véleményed megalapozatlan. Miért válaszolna úgy, hogy neked az tetsszen?

Minden összeesküvés elmélet azt üzeni neked, hogy ellened készül valami?

VÁR UCCA MŰHELY
irodalmi és művészeti lap

XVIII. évfolyam, 56. szám
2017/2

Főszerkesztő:
Fenyvesi Ottó

Szerkesztő:
Kilián László

Kiadja a Művészetek Háza,
Veszprém, Vár utca 17.

Telefon:
+36-88-425-204

Drótposta:
varuccamuhely@gmail.com

Borítóterv:
Áfrány Gábor

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza!

A kiadásáért felel
Hegyesalmi László,
a Művészetek Háza igazgatója

Nyomdai munkálatok:
OOK-Press Kft., Veszprém
Tördelés:
Dénes Tamás

ISSN 1586-7838

Támogatók:
Veszprém Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Nemzeti Kulturális Alap
Művészetek Háza, Veszprém

Tartalom

nka
Nemzeti Kulturális Alap

VESZPRÉM
A KIRÁLYNÉK VÁROSA

Pollágh Péter: Lorenzo Ribeira	3
Petrik Iván: Az 1-es út érzés	9
Nagypál István: Truant	23
Mosonyi Kata: Megejtő bizonytalanság	24
Szabó Elvira: Háló	29
Fodor Balázs versei	33
Kállay Kotász Zoltán versei	35

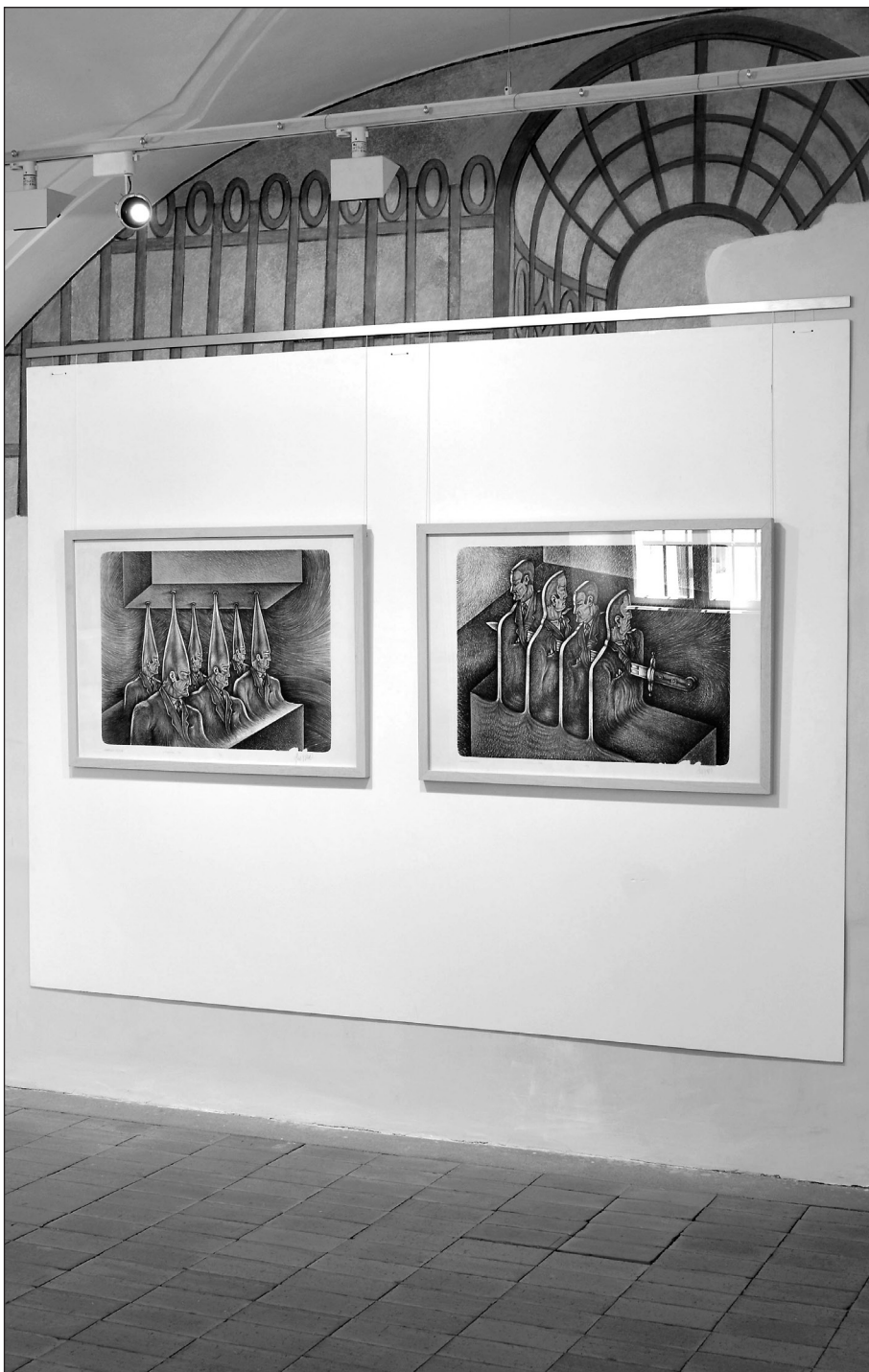
KÖNYVRŐL KÖNYVRE

B. Kiss Mátyás: Terek és töredékek	40
Hörcher Eszter: Helytörténeti gyűjtemény	43
Domján Edit: Nincs új a nap alatt	46
Bíró Tímea: A bedeszázott ablakok mögötti élet	49
Sebő József: Zugolától a soundig	50

Péntek Imre: Modell és tipológia (Szurcsik József tárlatáról)	56
Bíró József versei	61
Debreczeny György versei	64
Dancs István: A smukk	71
Csontos Márta versei	91
L. Móger Tímea: Süllyedő gondola	93
Eugenia Leigh versei	96
Zvonko Karanovic versei	98
Charles Bukowski versei	101

VESZPRÉM
MŰVÉSZETEK HÁZA

Számunkban Szurcsik József alkotásai láthatók

Szurcsik József kiállításának enteriőrje
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

Pollágh Péter

Lorenzo Ribeira

(A két hernyó)

Carmene kezét csókolt. Tiszta vér volt
a két hernyója, ő úgy mondta: a szája.
Menthette a vagyonát, sok-sok tonnát,
meg utolsó, életben maradt fiát.
Az arcán végig ott ült a látszat.
Ütném szét a szemét, kurva szádat.
Nem tudtam neki mondani: apa,
vártam, hogy kiszúrja a lassú rák,
rohadtul vártam, hogy kiszúrják,
kiszúrjon végre két szemén a rák.

Lorenzo Ribeira

(A Cukor poharát)

Minden este szúrnak. Nem tűvel,
de átpiszkolt, álnok szilánkkal.
És töltenek: rémálomgázzal,
mint egy szolga lufit, aztán minden
szemét reggel még ki is szúrnak.

A likvidálás csak álom volt,
három volt, csak álom volt.

A kávébabokat felőrli a gépezet.
A Szervezet bárkit elér.
Csak múlni. Nem kimondani:
Adjátok vissza a mamát.
Így élni le majdnem negyven évet,
és nem csókolni kezét.
Adjátok vissza a nyár havát.
Adjátok vissza a Cukor poharát.

Lorenzo Ribeira
(*A fájdalom fruttijából*)

A titok szegregátuma.
Előlép a rengeteg (pénz) mögül.
Lefújja a cukrot. Én meg nézem.

A fájdalom fruttijából kétszer kapott. Vagy kétszer kétszer.
S mindig volt is nála, ott zörgött hófehér hosszúkabátjában,
szépfehér felöltőjében, jegesmedvés, kapucnis köntösében.

Mégsem csókolt kezét.
Hitte, hogy egyszer:
mind egyaránt vehet.

Lorenzo Ribeira
(1992)

A régi hálózatok még mindég élnek.
Sorompóikat sosem törjük át,
csapdáikba újból és újból behullunk.
Módszerváltás ez, nem lakosságcsere.
Na meg a temetők gyűlölettöbblete.

Nincs túlerőben. Nem csak a látszat les rá.
A megismerés fája elveszi tőle az élet fáját.
De nem várja meg, hogy érte jöjjetek.
Citromfák alatt kísér egy koporsót.
És a háttérben (el)esik a kanadai, édes hó.
Leereszkedik döntések ereszén.
Elereszti azt, hogy „te meg én”.

Mintha zenekar szólalna meg, ha szólani kezd.
Nem azért beszél halkán, hogy közelebb gyere.
Tavaszdó temetőben kísér egy koporsót.
Köszöni, a hátba veregetésből pont elég lesz.

Kivágom a fátat, Brenno:
mondja egy erdőnek.

Lorenzo Ribeira
(*A hó bódító vaníliája*)

Citrom- és narancsillat. Szicíliai minőség.
A csendéletbe belép: tervet hoz üvegtálon.
Nem mondtam, hogy olajvászson,
száz meg száz meg száz kéz festette.
Mokkacukrokkal kockázik.
Nem mondanám koffeinmentesnek.
A kávé maga Szervezet?
A végén úgyis a tenger habját
látod kicsapni a száján.

Tavaszdó temetőben kísér egy koporsót,
és a háttérben (el)esik a kanadai, édes hó,
a hideg hó bódító vaníliája, és a sok hiába.
Szétlőttek egy zacskó porcukrot,
s az szétszóródott az arcán.
Adjátok vissza a hóvaníliákat.
Hibátlan illat, luxusfelhők, szitalás.
Azok a gerezdek. Azok a héjak.
Édes levegő. Édes, fehér arc.
Porcukor az arc, és a száj a lekvár.
Játékcárcú miért szomjazik a vérre?
Miért kérdezzük rá mindig a miertre?

Lorenzo Ribeira
(*Martina mondja*)

Parfümje, mint a porcukor, úgy szital,
szita-szita péntek, szerelemcsütörtök.

Mi az, hogy fejpályaudvar?
A fejközpontú fény csak úgy árad,
nincs idő igazgatni a ráncos ruhákat.

Nosztalgiaakerek szemek. Így nosztalgiázni nem is merek.
Az arcporcelán felett alig hullámos, hátranyalt, sárga haj.
Szicíliai citrom. A szája meg málna, harapott málna.
Sárgahajú, fehérbőrű: a villamos színei ezek.
De nincsen remíz: ízlelgetem a szót, mint egy habrolót;
akarom mondani, eddig nem volt.

Összevarrták a nevét.
Ki hinné, hogy fizikából doktorált?
Alig látszik a cérna.
Két kék szem, és a kettő között a vakablak.
Túl korán vitték kórházba a nevét.
Hőmérőjét összetörték.

Ha parfümdobozról nézne,
kicsengetnéd érte a sok régi lírát?
Vagy inkább elcsennéd, mint én a vérét?

A kezét igen, de a korlátait nem foghattam,
mert még nem múlt ki a kezeim közt senki.
Más korlátait csak az érintheti.
S korlát nélkül semmi nem kell.

Lorenzo Ribeira (*Más havát*)

A tekintet: mekkora kék. A fájdalom tölti után, táplálja kékjét,
a csermelyét, és a kék mindig kell még, gondolja Martina.
Kell a vérág, ami a kék hegyekből ered. Kéne tőle egy gyerek.

Fokozottan fehér, szanatóriumszínű, szép az arca.
Martina is beleszeret. Körhintaként pörög körötte,
minden tiszta porcukor, minden színes fény,
vad fruttik, konfettihó, s tűznyaláb.

Talán szeretem Martinát. Talán nem gondolni jó volt.
Játékból Jatzek Babka vagyok. Jatzek úr.
Nem fordul az arc. Jatzek úr nem fordul.
Nincs a hátában felhúzható kulcs.
Más havát ő nem őrzi meg.

Lorenzo Ribeira
(*Omerta*)

Ráfordulok egy hibára, elengedem a kormányt,
amit talán meg se fogtam, el a vendettát,
elegyszerűsödöm. Tölcsérörvény húz le.
Csúszókezűek közt pisztolytalan életem.
Mit jelent az, hogy szurony és géppuskafészek?
Mit jelent az, hogy álom verte élet?
Bolygók hullanak, biztos elszakadtak az idegek,
lóg a Plútó, meg minden, már látom a fényfácánt.
Mi ez a lepedődolog? Igen, ez a víztenger, tonna
kék, tonna zöld, sós fénye, sötétje elnyel,
érezem a szájam szélén a Tirrén-tenger habját,
mennyre keveset nevettem, nem bánom már.
Egy régi rádióból kiszuperáltam a szeretetet,
azt tűztem a mellkasomra, hátha dob-dob, dobogni kezd.
Letörölöm a keserű levelet. Tiszta keserű most az ingujjam.
Már levágnám. Túl tiszta kesztyűben indultam.
Diplomakesztyű, így mondják?
Mit tudtok ti az ellenállásról? S mit a szótlanságról?

Lorenzo Ribeira
(*Vendetta*)

„Sötét szemüveget visel az ég is, mint a puccsista tábornokok”
Csoóri Sándor

A megismerés fája elveszi tőlünk az élet fáját,
jó napot kívánok! Vagy mi a helyes napszak?
Te utánam kutatsz, én meg benned.
Elindulnak felém a bibliai nippek.
Persze, hogy játék vagyok. Szépségahalász.
Szörpöt iszunk, a vitrinben együtt a család.

Nem kérem vissza az aduászt
(mi is volt az?),
22 évet vártam rád, igen, 22
kurva virág romlott el a síron.
Tudom, te lőtted szét a Kupolát,
egy rongyos bubi, Amilcare Brenno,
annyit sem érsz már.

Se hangtompítót, se válaszokat nem kapsz.
Posztmortem köntösben nevetek rajtad:
magamhoz hasonlatos, jó fiút kívánok,
iszony mossa el az arcod helyét,
mikor megérted csendtekintetét.
Kávé a bőre, tiszta anyja, csont a szeme.
Már látod a szálkákat, Brenno.
Ugye, hogy sárkányos, sötét másom?
Ugye, hogy nem állsz meg előtte, Brenno?

A kis Renzino, 1970-ből, üdvözetét küldi.

Lorenzo Ribeira
(*Posztmortem nevetek*)

Sose sajnálj, ne vess velem.
Cukor szórja be a síromat,
legyek színes és fekete-fehér
medvék megérdemelt édessége.

Martina, ne hozd el a kriptába a fiunkat,
mondd azt: a képzelet szülöttje.
De most ő az, vagy én voltam?

Miért nem néztem a vattacukrokat az égen?
Miért imádkoznak hozzám, hogy lehet,
hogy egy másik században is segíthetek?
Miért neveznek el verset rólam?
Miért száll annyi veréb fölém?
Miért tagadják, hogy voltam?

Miért van az, mintha engem olvasnál,
mégis én olvasok benned?

Petrik Iván
Az 1-es út érzés

Persze hogy mindenki látott már lángoló vörös haját, de, és ehhez kétség sem férhet, ő volt a legvörösebb ember, akivel valaha találkoztam. És valószínűleg a lelelegedettség is. Mindig mosolygott az orra alatt – valószínűleg a szeplők pelyhedző szakála körül. Mindig mindenre elégedett volt, és mindig mindenre talált megoldást. Nem biztos, hogy a legjobbat, de valahogy eldöcögtek a dolgok, ha hozzájuk nyúlt. Pedig, ha jól emlékszem, lehetek éppen problémái. Ebben nem vagyok biztos, mert azért nem voltunk nagyon közeli barátok. A márnázás hozott össze minket, és ha tehetjük, csak ezzel foglalkoztunk. Azt még tudtam róla, hogy bármilyen lőszert tud szerezni. Kispuska, légfegyverek, flóbert, mi-egyéb. Hogy honnét, arról sejtelmem sem volt. Sosem éreztem szükségét, hogy lőszeret rejtegessek a hűtőszekrényben vagy a küszöb alatt, nem firtattam a dolgot. Neki volt a legszebb zöld melegítője (csuklónál bordó), olyasmi, mint amelyet jóval később a portugál válogatott viselt egy ideig. Mostanában megint láttam őt. Egy Írországgal foglalkozó riportműsorban nyilatkozott ír név alatt, írül. Biztosan ő volt, nagyon jól emlékszem minden arcvonására, tévedés kizárt, de nem is ez az érdekes, hanem a márnázás. Mert ő tudott a legjobban márnázni a városban. Ami ebben az esetben nem valamiféle kifinomult ihletettséget jelentett, hanem egyszerű hatékonyságot.

Vastag zsinór, apró horog, rövid bot. A legegyszerűbb felszerelés. A magas és meredek part miatt a kiemelőlátót nem érdemes elhozni, zsinóron kell kirántani partra a halat. Tízből kilencszer ilyenkor szakad le a horogról. De nem a vörös gyereknél. Láttam számtalanszor, és sosem jöttem rá, hogy csinálja. Fárasztani lehetetlen, nincs hozzá sem hely, sem idő. Ha befelé húz a hal, beszaladhat az örvénylő kanyarulatba, onnét pedig nincs visszaút. Ha kifelé húz, az akadók elvágják a zsinórt. Szóval nincs fárasztás. Felpumpálja azonnal a felszínre, utána ki a partig, aztán egyetlen pillanat mérlegelés után kirántja a lábunk elé. A kapás után ez nagyjából két perc (de inkább csak egy).

Aztán csak nézzük, ahogy a halat hálóstul táskájába süllyeszti, és elke-rekezik vele. Minden egyes alkalommal. Amíg vissza nem ér, nincs mit tennünk. Átgondoljuk alaposan a márnakérdést. A márnaügyet. A mi ügyünket. A vastag zsinórra apró horgot kötöttünk, és egy jó nagy darab, lapos ólmot húztunk fölé, hogy ne sodorja el a víz. Folyásirányba vetettük ki természetesen, mert azért a sodrással így is számolni kell. Nincs az az óriási ólom, amely mozdulatlanul tudná tartani a horgot ebben a folyó-

ban. Pontosabban van, de a súlyától a bot is törne, a zsinór is szakadna. Folyókanyarulat fölé ültünk, s a kanyarulat kiszélesedő öblébe, annak is a közepébe, pontosabban a közepé elé dobtuk a horgot. Oda, ahol egy kicsit meglással a sodrás, és visszafelé is forog. De még így is odébb sodródott a zsinór (jól csináltuk, pont annyival, amennyivel eleve számoltunk), végül megállt és megfeszült. Kapásjelzőre gondolni sem lehet. A kapást a bot végének hajlása jelzi. Viszont rövid és kemény bottal horgászunk, ami nem segít a finom mozdítások érzékelésében, ezért a vörös gyerek a mutató és a hüvelykujja közé fogta az orsó fölött a zsinórt. Csak így lehetett esélye rá, hogy megérezze a legapróbb rántást is. Ehhez előre kellett hajlania a kitámasztott bot fölé, és jobb kezével jobb felől szinte átölelni az orsót, ami azért elég kényelmetlen testtartás. Se kedve, se ereje nem volt ahhoz, hogy így üljön órákon át. Ezért aztán jobbára mégis a bot végét bámultuk, s csak akkor fogta meg a zsinórt, ha gyanús rándulásokat véltünk látni. Nagyon óvatosan persze, mert ahogy ő érzi a halat a zsinórnak ezen a végén, a hal is érzi őt a másik végén. Leheletfinom mozdulatokra van szükség. Ha ügyetlenül nyúl hozzá, vége. Aztán gyorsan kiderült, hogy az egész hercehurcának semmi értelme, mert amikor a márna felvette a csalit, akkorát húzott a kanyarulat felé, hogy nem csak a spicc bólintott rá, hanem ment az egész bot vele. Két perccel később a lábunk előtt fickándozott a hal.

Végül is mindegy. Nem is érdekes. Mindezt ezerszer végiggondoltuk, miután ezerszer végigcsináltuk. Volt rá időnk, mert a vörös gyerek, ha halat fogott, hazabiciklizett vele. Mi a parton vártuk. Vártuk, hogy visszajöjjön. Vártuk, hogy vége legyen a várakozásnak. Azaz vártuk, hogy végiggondoljuk ezredszerre mindezt. A botot, a horgot, a csalit, a kibiciklizést, a városi árteret, a füvet és a gázt, a legelőket, az összes jó helyet és az összes rosszszat, a kifogott halakat és az elengedett halakat. A vörös gyereket, ahogy teker el a hallal. Ahogy látjuk, hogy a táskájából előveszi a kába márnát, amikor már messze jár, és beér a házak közé. Azt, hogy nem akarunk magyarázkodni senkinek. Azt, hogy mindig ezen gondolkodunk. Ezredszer. Tízredszer. Tudjuk, hogy vége lesz nemsokára. Mert pontosan tudjuk, hogy mit fogunk végiggondolni, és ebből nagyjából sejtjük, hogy meddig fog tartani. Mert mindig a legpontosabban annyi ideig gondolkodunk ezeken a dolgokon, ameddig kell. Amennyi elég ahhoz, hogy vége legyen a várakozásnak. De éppen ez a legelkeserítőbb benne, ez a biztos, de semmire sem jó tudás. A semmire sem jó biztos tudásnak ez a kiábrándító unalma. Hogy tudjuk, meddig tart, és hogy tudjuk mi tart addig. Tehát nem az, amit csinálunk, amire gondolunk, mert azzal nincs semmi baj. Az nagyon is rendben van. Lényegében ez az életünk. Van előtte is valami és van utána is valami, de azok nem sok szót érdemelnek. A lényeg a márnázás. És benne mérgező anyagként, mint márnában a mája: a jól ismert várakozás. Amiről pontosan tudjuk, hogy még ennyi meg ennyi idő. Hogy

még ezt meg ezt fogjuk végiggondolni. Beszarás. Egy talicska aprómajom. Agyhúgyvész. Szóval egy igazi, hamisítatlan 1-es út érzés. És ez az, amit el akarok magyarázni. Nem a horgászatot. Nem. Nem erről van szó. Inkább arról a kíneserves 1-es útról. Pontosabban az *1-es út érzésről*. Aki nem tudja, merre megy az 1-es út, ne nézze meg a térképen. Nem érdekesek a települések. Ráadásul az 1-es út érzés az utolsó szakaszon érezhető a leginkább. Ott, ahol már nincs semmiféle település. Elkerüli a falvakat, kisvárosokat, mert belátja, hogy senki sem akar tudni róla. Hiszen dögletes az az utolsó szakasz, pestises, higgyétek el, igazat beszéltek.

Csak hogy világos legyen, miről van szó: az a legrosszabb, amikor visszafordulsz az 1-es úton. (Aztán megint vissza, abba az irányba, amerre eleve elindultál.) De miért tennél ilyet? Talán azért, mert valamit elfelejtettél. Ez nem jó indok. Mert nincs semmi olyan dolog, ügy, cél, érték, érdek, ami rá tudna venni arra, hogy visszafordulj az 1-es úton, kockáztatva mindent, ami fontos és szent neked. Egyetlen vészterhes probléma létezik csupán, amelyre még nem találtak ki más megoldást. Ha beleszaladsz, magadra vess! Miért nem voltál jobb, miért nem kerülted el? Tehát csak akkor nincs más megoldás, ha kifogyóban van a benzin és már túlmentél a bicskei benzinkúton, de már biztos, hogy nem éred el Herceghalmot. Akkor visszafordulsz, számolva az eshetőséggel, hogy unalmadban felpuffadsz és felrobbansz, még mielőtt kikanyarodnál a kút felé. Semmi más ok nincs arra, hogy visszafordulj. És, ha visszafordultál, szembe kell nézned a sivár ténnyel: elcseszted. Csak te tehetsz róla, meg se próbáld másra kenni. Kifogásokat keresni, megalázó módon magyarázkodni. Tankoltál volna a 811-esen, vagy te jó ég, még Csákvárnál, még inkább ott, mint hogy Bicske után ne maradjon más lehetőséged, mint a remény, hogy elromlott a kijelző. Vagy hogy káprázik a szemed. A gyomrod mindenképpen összeszorul, nem mersz a gyerekeid szemébe nézni, mert kifogyott a benzin és már nem érjük el Herceghalmot. Micsoda beismerés! Micsoda vereség! Oldalra fordulsz, megcsodálsz Artemide Lame rabul ejtő profilját, szája szélén az örökös megértő mosolyt, és mégis azt kell mondanod rekedten:

– Drágám! Nem érjük el Herceghalmot. Képtelenség.

Artemide Lame ugyanabban a pillanatban letekeri az ablakot és kiohád a kocsiból.

Tehát! Ekkor se fordulj vissza! Bízz a csodákban! Valahogy elvergődsz Herceghalomig (még ha kétszer annyit is fizetsz egy liter 95-ösért), vagy inkább gyalogolj pár kilométert benzinért, minthogy visszafordulj az 1-es úton.

Eddig csak egyetlen embert ismertem, akit nem gyötört az 1-es út érzés, legalábbis nem úgy, mint mindenki más. Rezzentelen, komoly, kicsit talán meggyötört arccal kocsikázott fel és alá az 1-esen. Nem egyszerűen azért, mert errefelé lakott, laknak itt mások is. Nem. Ez az ember, lássatok csodát, találkozott a közeli sztráda démonaival, letűnt korok

hangyaszorgalmú héroszainak korcs utánzataival, ahogy magukat nevezték: Big Big Daddyvel, azaz az XXL járőrrel. A tömegvonzásnál, Newton, Ohm, Pascal minden törvényénél biztosabb, mert jóval több kísérlet bizonyítja, hogy aki találkozik velük, aznap a Szervusz minishopban vásárol. Le kell kanyarodni ehhez a sztrádáról, dőcögni egy kicsit az 1-esen, aztán amikor azt hiszed, innen nincs tovább, még egy kicsit tovább. Van, aki könnyen túlteszi magát rajta, mert hát nem a világ vége egy láda sör. Ez az ember azonban lemondott inkább a sztrádáról az 1-es út javára, talán büszkeségből. Big Big Daddy második törvénye ugyanis az, hogy ha nincs Szervusz minishop, nincs rekesz sör, akkor elfelejtheted a sztrádát, és maradsz az 1-es úton. A részleteket bűnügyi krónikások jegyzik majd fel egykoron, nem én. Mindenesetre, jobban meggondolva, nem biztos, hogy nem gyötörte ezt az embert is az 1-es út érzés. Csak nem volt más választása, mint beletörődni és elviselni. Az 1-es út érzés alól nincs felmentés.

Pusztán kényszer az 1-es út? Saját döntés? Beletörődés? Vereség? Vagy mégiscsak semmi? A végső, nagy kérdésekre, tudjuk, nincs válasz.

Nézzük inkább, miért fordultam meg életemben egyszer, kizárólag egyetlen egyszer az 1-es úton, jóllehet már akkor is tudtam mindazt, amit az előbb elmondtam, és tisztában vagyok vele, hogy ezzel ellentmondok mindannak, amiben hittem már akkor is. Saját gyengeséggel akarok leszámolni? Marcangol a lelkiismeret? Talán. Mi vett rá erre az öngyilkos lépésre, amelyről azt állítom, hogy jobb elkerülni, és nincs semmi, ami miatt érdemes megkockáztatni. Emlékezniem kell rá, ha meg akarom magyarázni elsősorban is a magam számára, másrészt mások okulására. Vegyük először sorra, hogyan is néz ki ez az út, pontosabban annak a legutolsó, legveszélyesebb szakasza.

Alattomos emelkedővel kezdődik, alig lehet észrevenni, nem is a szintkülönbség tűnik fel, hanem az, hogy felsír a motor. Emlékszem az első alkalomra, amikor ide érkeztem, és először éreztem meg ezt a nyöszörgő, alattomos emelkedőt. Artemide-től jöttem éppen, akit a távoli hegyek tetjére költöttem, a kis házba a nagy rózsabokor mellé, ahol kitárt karú óriás almafa és eget tartó, hatalmas körtefa vigyázott rá, amíg nem voltam mellette. Kölcsön kapott bivalyszerű autóval tévedtem az 1-es útra, ami eddig félálomban gurult végig szinte az egész országon. Magától vette a kanyarokat, nekem pedig csak fékezni kellett, ha úgy éreztem, túl gyorsan megyünk. Amint kiértünk az 1-esre, vagy valamivel később (nem bíztam soha a megérzéseimben, ha rosszat jeleztek) nyilvánvaló lett, hogy ez nagyon más, mint amit eddig tapasztaltam. Ez egy 1-es út emelkedő. Nem tudsz jól váltani, mindig későn vagy korán teszed vissza hármába, néha kettesbe. Valami visszahúz, valami üres, megmagyarázhatatlan nehézség. Éppen mikor erre felfigyelnél, és megpróbálnál tenni ellene valamit, például rossz lelkiismerettel beletaposni a gázba, hogy túllendülj a magaslaton, már húz előre egy féktelen erő, tehát éppen gázt akartál adni,

de fékezned kell. És ez csak a kezdet. Figyelmeztetés is, de mire felfigyelhetnél rá, már azon kapod magad, hogy átszaladtál egy településen, vagy valamin, amiről azt is hiheted, hogy település, hogy laknak benne, élnek itt emberek. Aztán kiszárad benned az élet, megérzed nagyon pontosan, hogy ezután nem lesz több lakott terület ezen az utolsó szakaszon. Azt is gondolhatnánk, érdemes itt megállni, kifújni magunkat, mielőtt belevágunk az 1-es legkínosabb részébe, de ez lehetetlen. Egyrészt, mire észbe kap az ember, már át is szaladt rajta, másrészt meg egyszerűen nem lehet. Artemide-del egyszer ki akartunk állni mazsolás csokis lepényt és meggyet venni, de nem találtuk a kijáratot a bolt felé. Valószínűleg nincs is. Nem lehet megállni, és utána tényleg nincs több település. Nem mintha hiányozna, de talán mégis könnyebb lenne, ha embereket, lakóházakat, elszabadult háziállatokat, fagyaltos bódét, kocsmateraszt látnánk – miközben szenvedünk az 1-es úton. Utána megint sír a motor, megint egy láthatatlan hegy, megint egy elveszett kettes vagy hármas sebességfokozat. Ami inkább az agyadban lüktet vagy az ujjaid hegyében vagy a gyomrodban. És ami a legrosszabb, hogy utána hiába jön lejtő, nem enyhül semmi. Most nem húz ellenállhatatlan erővel lefelé, itt a lejtő éppolyan, mint az emelkedő. Sír a motor, zokog, rázkódik az egész autó, és benne te egyre jobban kétségbe esel. Nem lesz könnyebb semmivel, nem gurul, nem siklik, nem simul bele az út felkínálkozó lejtésébe az autó. Ugyanúgy gürcöl, ugyanúgy nehéz és fáj, mintha felfelé mennél. Aztán sokáig semmi. Hosszú nyílegyenes út, szabályos időközönként, felváltva jobb és bal felől egy-egy kiállóval. Ezekben nincs semmi – sem benzinkút, sem büfé, sem mosdó. Semmi. Csak a puszta aszfalt és rengeteg szemét. Nem egyszerűen elszórva, hanem zsákokban felhalmozva. Az 1-es út minden ront, az emberi minőségen is. Nem egyszerűen szemetelünk, hanem ipari méretekben szennyezzük. Amikor már majdnem belepusztulsz ebbe az egyenes út unalomba, egy kanyarral beérsz a növények közé. Nem erdő, nem rét, nem bármi, aminek valóban van neve és köze bármilyen természetes formához, hanem kifejezetten út menti megnevezhetetlen növényhordalék. Csalás, átverés, amit csak a legváltozatosabb kínzások után (az még kevés, hogy az autó ablakából sokáig nézed, bár már ettől üvölteni támad kedved) neveznéd bokornak, fának, fűnek. Pedig egyszer megálltunk itt Artemide Lame-mal virágot szedni. Aznap volt, amikor megkértem a kezét. Pontosabban ő szedett valami bokorról virágot, én szelíden be voltam rúgva. Mindent szépnek találtam, nem csak Artemide Lame-ot, hanem a bokorról tépett virágokat, ha egyáltalán azok voltak. De a legvalószínűbb, hogy csak Artemide miatt találtam szépnek ezeket a virágokat, és Artemide azért intézte úgy, hogy szépnek találjam ezeket a virágokat, mert túl jó volt mindig is velem, és nem akarta, hogy azon a napon, amikor megkértem a kezét, elkeserítsen az 1-es út érzés. Aztán elrohanunk egy kosárfonó szaküzlet mellett. Százezreder szer látod, mégsem

hiszel a szemednek. Ha megállsz, biztosan eltűnik. Ha nem tűnik el, te tűnsz el benne. Káprázat. Nyugodtan gyanakodj arra, hogy talán már nem is élsz. Pedig egy rövid ideig még biztosan az élők közé tartozol, legalább addig, amíg el nem éred a kis halálokról elnevezett kereszteződést. A dohányzás, a magas koleszterin és az unalom után a negyedik leggyakoribb halálozási ok a környéken. A leosztás igen egyszerű: jobbra mangalicák várják a moslékot, balra Sehonnanfalvából befutó mellékút, ahonnan csak örültek törnek az 1-esre fékezés nélkül. Tovább-tovább-tovább – egyre biztosabban abban, hogy sehová. Aztán egy közlekedési lámpa. Istenemre, az út közepén egy közlekedési lámpa, ami rendszerint akkor vált pirosra, amikor éppen odaérünk. Még csak egy Sehonnanfalvából befutó keresztút sincs, gyalogátkelőhely is csak azért, mert a világ teremtésénél nem kellett az Antarktiszra és a hegycsúcsokra több fehér festék, és maradt belőle pár vödör, amit ide öntöttek szabályos téglalapokat formázva, mintha mindegy lenne. Azért kell megállni minden alkalommal, amikor ide érünk, hogy megbizonyosodjunk felőle, itt bizony soha senki nem megy át a gyalogátkelőhelyen. Azután már csak egy rövid szakasz, de a legborzasztóbb. Itt hasít beléd a legmélyebben. Majd' beleörülsz, olyan pontosan tudod, hogy mennyi van még hátra. Ez tűnik végtelennek, soha el nem múlnak, olyanak, amiktől nem szabadulhatsz. Legalábbis nem szabadulhatsz egyszerűen, érintetlenül. A szemeidet már megmérgezte, most minden porcikádat átjárja. Aztán... Aztán hirtelen vége. Azaz, nincs vége, de balra elkanyarodunk egy jobbra futó felhajtó elől, és jönnek a kibírhatatlan körforgalmak. Feltűnnek az első óriáskonténerek, egy galaktikus invázió előőrsei, amelyek között vagy mögött talán falvak is vannak, és amelyek egyikében egy kis közért előtt Nagy I. és Nagy II., azaz nagyjózsi és nagypali főtörzs megkezdi a láda sört. A legeslegvégén a logisztikai-outlet-ipariparkosítás után, ha már vége van, legyen vége, bele a sztrádába, hat sáv, bele a városba, bele a késbe.

Nagyjából ennyi az 1-es út utolsó szakasza. De mi van az 1-es út érzéssel? Jobb, ha megpróbálom elmagyarázni egyszer, egyetlen egyszer, miért fordultam vissza mégis tele tankkal. (Mert induláskor megtankoltam, aztán Csákváron pótoltam, amit addig elfogyasztottam, sőt egy kis ötliteres műanyag kannát is feltöltöttem. Nem bíztam a véletlenre semmit, és mégis. Az 1-est nem lehet elég komolyan venni.) A süppedős, bizonytalan, mindent elemészto Bicske–Herceghalom szakaszon jártunk. A dögletes utolsó szakasz kellős közepén tehát, azzal a biztos tudattal, hogy éppen a közepén járunk, és el tudtam volna mondani az első felét, amit tehát már megtettem ugyanolyan pontosan, mint a második felét, ami tehát még előttem állt.

Az 1-es úton nem szoktam igazán gyorsan menni, tolni kell persze kegyetlenül, de száguldani nem merek. Egyszerűen azért, mert ellenséges ez az út. Bármikor belém hasíthat az 1-es út érzés úgy rendesen, takonycsordulásig, és akkor tompábbak az érzékek, pusztulnak a reflexek, egy kis

hiba és vége. A dolog úgy állt tehát, hogy tele volt még a tank, azaz alig hiányzott belőle, tehát bőven elég az egész 1-es útra, plusz még az ötliteres. Beletapostam a gázba, csak hogy végre túllegyek rajta. Ekkor egészen egyszerűen megszólalt Artemide Lame a másik ülésen, hogy hánynia kell. Még jobban beletapostam a gázba. Abban bíztam, hogy elérjük még az első kitérőt. Az elsőnél azonban kurvák álltak, a másodiknál rendőrök, a harmadiknál két gyanús kamion. Aztán már jött a kosárfonó szaküzlet, ami eltűnik, ha kiszállunk, mit tehettem volna, áthajtottam a piroson, hiszen úgy sem jön semmi, gázt adtam, ezúttal kénytelen voltam száguldani, mert el akartam érni a zöldséges bódét még idejében. Éppen nem volt semmilyen idénygyümölcs, amit árulhattak volna. A bódé és környéke teljesen elhagyatottnak tűnt. Az 1-es könnyedén megzavarja a tér- és időérzékedet, ez történt akkor velem is. Mert ha biztosan tudtam, hogy a zöldséges bódé elhagyatottnak tűnt, akkor már láttam aznap, azaz elsuhantunk mellette, azaz nem közeledünk, hanem távolodunk. És itt vége is volt. Artemide-ért bármit megtennék. Bármit. Még az 1-esen is visszafordultam.

Tehát Artemide Lame. Miatta történt. Artemide-ről annyit, hogy a létezés egy halovány sűrűsödése csupán. Pszichedelikus felhőfoszlány, misztikus gyalogátkelőhely a szükséges rosszból a meg nem érdemelt jóba. Szépsége illatos tapasz minden életsérülésre. Nyugtató szél, ami ha kell, simogat, s ha kell, megtölti a vitorlákat és elhajózhatunk, amerre csak kedvünk tartja. Dallamtöredék a legtökéletesebb zenekari műből. Nem hivalkodik, és persze majd megmutat mindent szép lassan magából. Ő az, akit minden valószínűség szerint valóban az oldalbordámból műtöttek ki isteni kezek, olyan régóta tudom, hogy él és velem van.

Artemide azokban a napokban, hetekben sokat hányt. Szinte minden reggel azzal kezdte a napot. Vékony falú fürdőszobánk ablakán a nap első sugarai öklendezésre ragyogtak be kora reggel. A szomszédok fogmosás közben azon gondolkoztak, kifélék lehetünk, honnan jöttünk. Artemide-en akkor még semmi sem látszott. Karcsú volt, mint egy pezsgőspohár.

De Artemide most az 1-es út kellős közepén akart hányni, és én nem foglalkozhattam az 1-es út érzésemmel, mert Artemide hányni akarásával kellett foglalkoznom, és kétségbeesetten találni akartam erre egy megfelelő helyet. És ahogy rohantam visszafelé elvétve ismét az üresen álló zöldséges bódét, beugrott Herceghalom. Nem tudtam, hogyan kerültem megint ide, de szerencsére nem is volt időm átgondolni. Jobbra kihúztam a domboldalra, a benzinkúthoz. Nem kellett tankolnom, oldalt álltam meg az épület mögött (onnét nem látszik az út sem). Mosdó, hideg törülköző, nagy kortyokban kellemes ital, árnyék, szellő. Minden, amire akkor szükségünk volt, és csak néhány méterrel kellett elhagynunk az 1-es utat. Amint megálltunk, kiugrottam a kocsiból és rohantam a mosdó kulcsáért, ami (mármint a mosdó) ugye mindig hátul az épület mögött van, a kulcs pedig mindig elől, a sor végén a kassza mellett. Nagy kulcskarikán

apró kulcs. Bent azonban belefutottam az egyetlen emberbe, aki nem tud az 1-es út érzésről. Amikor beléptem a félhomályos épületbe többen álltak a pult körül és mindenki nevetett. Nem egyszerűen nevettek, hanem hasukat fogva röhögtek. Tíz perc múlva, amikor kiléptem újra az épület elé a kulccsal a kezemben Artemide az autónak támaszkodva állt, arca felhevült, piros. Legyezővel legyezte magát. Mosolygott, amikor meglátott. Nem kérdeztem, hogy hányt-e végül is. Amikor hozzáléptem, megcsókolt. Sugárzott, mint mindig. Hátra ült, mert aludni akart, és mire kikanyarodtam az 1-es útra, már aludt is.

Nem feledkeztem meg róla egy pillanatra sem. Egészen egyszerűen nem lehetett korábban végezni. Tíz perc kellett, hogy megszerezsem a kulcsot. És nem az 1-es út érzésről mit sem tudó ember tartott fel, bár ő beszélt. Jól hallottam a történetét. A két rendőrrel mesélt és a kifogyhatatlan sörösrekeszről. De nem ez tartott fel. Tulajdonképpen semmi sem tartott fel. Mindenki tette a dolgát, csak súlyos, ólmos lassúsággal. Valahogy ott, pár méterre az 1-es úttól ez a lassúság természetesnek tűnt. Nem lehetett ellene tenni semmit. Artemide sem emelt kifogást. Amikor együtt voltunk, valahogy teljesen nyilvánvaló volt, hogy minden úgy van a legjobban, ahogy van. Az is biztos, hogy ezt neki köszönhetjük, nem nekem.

Milyen ártatlan késztetések a gyilkos 1-es út mellett. Én sem érezhettem másként, különösen, ha hátra néztem a hátsó ülésre, ahol Artemide Lama aludt – elégedetten. Megcsókoltam, vagy csak akartam, már nem is tudom. Úgy emlékszem, hogy megcsókoltam, csak hát ő hátul aludt, én meg vezettem, azaz szinte lehetetlen. Mégis. Artemide, kicsi Artemide az életemet teszem rá, hogy kimentselek az 1-es útról. Arra is emlékezni véltem, hogy gitáron eljátszottam neki egy dalt. Egy Lyewin Davis-dalt. De ez még inkább képtelenség. Talán csak arra gondoltam, hogy most nagyon jó volna elénekelni azt a Davis-dalt. Úgy talán könnyebb lenne. Vezetés közben viszont ez tényleg lehetetlen. Nem tudom egyszerre a kormányt markolni és a gitárt fogni. 1-es út káprázat? Van tehát más dimenziója is az 1-es út gyötrelmeinek? Vagy ez az egyetlen ellenszer? A szerveztem Artemide Lama hányni akarására válaszul kitermelt egy ellenmérget. Egyre magabiztosabban markoltam a kormányt.

Amikor Artemide Lama beszállt a hátsó ülésre, és én elindítottam az autót, eszembe jutott, hogy nem vettem semmit, a mosdó kulcsa pedig még a kezemben. Ital, törlőkendő, enyhet adó egyéb javak. Kiugrottam az autóból, és elintézttem gyorsan a vásárlást.

Az épületben még mindig ott ácsorgott az ember, aki nem tudja, hogy 1-es út érzés is gyöttri. Még mindig annál a két rendőrnél tartott, akik megpróbálták rávezetni, hogy egy rekesz sörrel korrumpálja őket. Furcsa zengzetes hangon, szinte emelkedetten beszélt, mint egy keleti bölcs. Erre felfigyeltem. Talán a kevés 1-es út guruk egyikével futottam össze? Aki olyan jól ismeri az utat, hogy nem fél már tőle. A rendőrökről szóló

története példabeszéd, amit meg kell értenem. Fel kell fejtenem titkos értelmét. Bizonyosan az 1-es út lényegét boncolgatja.

– Nem is az a rekesz sör... – kezdett bele újból. Most már nagyon figyeltem, miközben megpróbáltam kiválasztani a hűtőben lévő leghidegebb ásványvizet. A hűtő fénye belém világított, a szemfenekem legsötétebb mélyéig. A lehető legközelebb hajoltam az átlátszó ajtajú fagyos szekrényekhez. Arcomon kigyúlt valamennyi felirat: Szentkirályi, Theodora, Aquarel, Borsec, meg még valami, aminek a színe is, a mérete is más. Hűvös lehelet, mint egy barlang szája. Nem tévedés, egy igazi 1-es út guru hangját hallom. Nem szólíthatom meg, nem intézhetek kérdést hozzá, a tekintetemmel sem zavarhatom. Úgy kell tennem, mint aki tudomást sem vesz róla.

Kiemeltem egy Szentkirályi vizet, és átsétáltam a ropikhoz, a belógatható légfrissítő fenyőcskék mellé, hogy jobban halljam őket.

– A boltban megkérdezték, melyet akarok. Mondom: a legolcsóbbat. Az nem lesz jó, mondják erre, olyat nem isznak. – folytatta a guru ugyanazzal az emelkedett hanghordozással. Minden részlet fontos lehet, ezért matattam még kicsit a napszemüvegek között. Szerencsére az egyik benzinkutas visszakérdezett.

– Te, az egyik nem itt lakik az etyeki bekötőnél? – Nem voltam teljesen tisztában a kérdés értelmével, de időm sem volt gondolkodni ezen, mert azonnal jött a válasz. Egyelőre csak arra törekedtem, hogy pontosan megjegyezze minden szót.

– Nem, dehogya, a sógorom szomszédja. Itt csak a meggyfáik vannak. – Egy felül nyitott hűtőládában energiatalokat tartottak. Odaléptem, mintha ki akarnám választani a legjobb évjáratot. Legalábbis olyan elmélyülten tanulmányoztam a feliratokat. Így sikerült közéjük keverednem. A pult mögött az egyik benzinkutas, balra a lottóautomata előtt a másik, jobbra a büfépultnál a guru.

– Ők árulják a meggyet? – ezt a kérdést sem tarthattam kitérőnek, mert jól láthatóan a guru elégedetten bólintott. Nem kerülte el a figyelmemet, hogy nem válaszolt azonnal.

– Igen, a felesége – mondta a guru, miután mély lélegzetet vett. Hangja azonban felszabadultan szárnyalt, krákogó köhögős hangsúlyoktól mentesen. Megszólalt a másik benzinkutas, ő is szinte dalolt.

– Tudod, az a nagydarab szőke. Clióval. – A pénztárhoz sétáltam, miután nem találtam meg a megfelelő évjáratot, tehát energiatal nélkül, csak néhány ásványvizes palackkal. A benzinkutas egyelőre nem figyelt rám. Fontosabb dolga akadt. Le kellett zárnia az elmélkedésüket.

– Aha. – Hangja bizonytalanul zengett, de hát éppen ez a lényeg. Ráadásul jött a megfellebbezhetetlen ítélet a gurutól.

– Az. – Ezzel tényleg lezárta a beszélgetést.

Hirtelen mintha minden figyelem rám irányult volna. Valaki meg is jegyezte, bár nem tudom, melyikük.

– Nem talált megfelelő évjáratot?

De az is lehet, hogy én akartam bekapcsolódni, persze mindhiába, a beszélgetésükbe. És akkor így hangzott a mondat:

– Nem találtam megfelelő évjáratot.

A guru mindenesetre elindult kifelé, pedig néhány mozdulata (ahogy behúzta a nyakát, ráérős, kacsázó járása) arra utalt, hogy még nem mondott el mindent, amit tudott. Ebből viszont világos lett, hogy mindent elmondott, amit akart. Hogy a lényeg kimondatott. Csak éppen még nekem nem állt össze a kép. A guru persze végtelen jóságában segített. Az ajtó halk surrogással kilendült kétfelé valamivel korábban, minthogy ő a közelébe ért. Ebből nyilvánvaló lett, hogy valaki vagy valakik jönnek befelé. Középkorú házaspár lépett a tisztára sepert, fénylő és légkondicionált színpadra, közvetlenül elénk. A guru rájuk emelte a tekintetét, igaz pusztán egyetlen pillanatra, amíg kimondta a végső szót.

– Viszlát. – Éppen csak rájuk nézett, inkább oldalra bökött a fejével, mintha a kirakatban akarna megnézni valamit, de az érkezők eltakarják a látványt. Talán nem is ismerte őket, talán azt sem vette észre, hogy köszönt nekik. Számomra viszont ennyi éppen elegendőnek bizonyult. Tehát ők azok.

A megöregedett Bonnie Parker és Clyde Barrow telitankolta az autóját, és éppen fizetni készültek. A férfi az ujjai között rázogatta a kocsis kulcsát, a nő a táskáját tartotta a hóna alatt, kicsit talán görcsös mozdulattal. Koroghatott a gyomruk, mert a bár szendvicsei és édességei felé kacsingatnak. Tettek egy kört a pultok között. A chipseket méregették, a kekszeket. Nemes irhájú pézsmapockokra emlékeztettek, akik édesítő aranyfényben szaladgálnak egy labirintusban valamely felettes és nem ismert cél érdekében. Talán egy kísérlet részesei, talán csak különös gonddal vigyáznak rájuk eredendő nemességük miatt. Szaladgált Bonnie és szaladgált Clyde a pultok között, összetartozásuk mélyebbnek tűnt annál, mint amit egy együtt leélt fél élet tud kivájni a legodaadóbb sorsok hegyvonulatában. Valamiképpen tényleg hasonlítottak egy párra, akik életük nagyobb részét, nagyjából száz évet, mozivásznon és regények lapjain élték le. A közösség olyan vad, szikrázó fokozódása ez, ami egybemossa a kontúrokat, és csak a főcímben a színészek nevei különböztetik meg őket. Akkor is, ha jelen esetben nem az igazi Bonnie-ról és az igazi Clyde-ról van szó. Csak két emberről, akik olyan furcsán tekeregtek a pultok között és olyan furcsa pillantásokat vetettek egymásra, mint akik Bonnie és Clyde szeretnének lenni. Az egyik benzinkutas felfigyelt a különös jelenségre és szokása ellenére megkérdezte, segíthet-e valamiben. A nő kérdőn, vagy inkább zavartan, vagy inkább zavarodottságában kétkedően nézett a férfitra, aki a fejével intett, hogy nem. Korántsem volt egyértelmű, hogy ez a „nem” mire vonatkozik. A benzinkutas rögtön megbánta a kérdését, és elfor-

dult. Pedig Bonnie Parker és Clyde Barrow a legkevésbé sem mutatkoztak szűkmarkúnak, ha a gyomrukról volt szó. A pénztárcájuk is megengedte volna a költsékezést, degeszre tömték pénzzel, ráadásul komoly bankkártyagyűjtemény húzódott meg a megfelelő rekeszekben. A gyomruk? A gyomrukról nincs mit mondani. Átlagos gyomrok voltak. Mindig készen arra, hogy befogadjanak bármit, ami egy feltöltött pisztolytár illúziójával láthatja el őket. Lehet ez pattogatott kukorica éppúgy, mint marhaszelet rozsmaringos burgonyával. Mégsem vettek semmit. Talán majd máshol. Talán legközelebb Mr. Barrow jelentőségteljesen bólintani fog, és akkor.

Kikanyarodtak a benzinkútról az 1-esre, arcuk megfagyott, és ebben az 1-es út hibernációjában egyetlen időtlen pillanat alatt leszaladtak Budaörsig. Váltottak pár szót, pont annyit, ami ahhoz kellett, hogy túléljék az 1-es út érzést. Persze semmi túlzottan érdekfeszítő téma, semmi mélyen átélt érzélem. Ezt nem engedte meg az 1-es út. Még akkor sem, ha képesek lettek volna máskor, máshol ilyen beszélgetésekre. Éppen csak ellenőrizték, mint egy kórházi műszer, hogy élnek-e még. Ez a jeges 1-es út még nyáron is megfagyasztotta az ártatlanokat annyira, hogy a legbiztosabb tények is elbizonytalanodtak. Hát még az eleve kétségesek. Bonnie valóban Bonnie? Vagy Doña Isabella? Esetleg Sir Thomas felesége, a lady, aki ritkán mutatkozik a társaságban. Bonnie megrázta a haját, talán úgy mint Doña Isabella abban a pillanatban, amikor a matador a bika szarvai közt benyúl a tökéletes szúrásához, vagy mint a lady, amikor a teáscsészéért nyújtja ki a kezét. Clyde felsóhajtott. Ragaszkodtak a megváltoztathatatlan menethez Budaörs felé. Clyde néha elnézte a kijáratot, túlfutottak rajta, vissza kellett fordulniuk, vagy még egyet kanyarodni a körforgalomban, pedig számtalanszor megtették már ezt az utat. Fenyegető, feszült csend, sziszegő szidalmak. Meg kell jegyezni, hogy ha Budaörsnél kitérsz a nagyáruházak felé, tehát elhagyod az 1-est, nem szabadulsz meg az 1-es út érzéstől. Van itt egy kis nyúlványa, zárványa, ami más kiterjedésében egészen Törökbálintig kihat. Igaz, a hibernáció véget ér. Furcsa átmeneti állapot, aminek hatására ezután már egyáltalán nem szóltak egymáshoz. Mindketten pontosan tudták, mit kell tenniük. Megálltak, kiszálltak az autóból, és ez olyan érzéseket keltett bennük, mint amikor az óceánt átszelve végre partra száll a megfáradt hajós. Tapasztalt hajós, aki nem először teszi meg ezt az utat a tengeren túli tartományokba. Nem is másodsor. Mozdulataikra nem kellett figyelniük, minden olajozottan működött. Clyde valamit átpakolt a csomagtartóban, és értésére adta a feleségének, hogy elmegy bevásárlókocsiért. Előtte még a kezébe nyomott egy bőröndöt. Bonnie, ekkor már inkább Doña Isabellaként szó nélkül átvette, és szó nélkül megfordult, és szó nélkül elindult a bejárat felé. Először mindig ő lépett az épületbe. Clyde, paradox módon még Clyde-ként elvacakolt a bevásárlókocsival. Ez is hozzátartozott, ez az otromba késlekedés. Szükség volt rá, hogy Doña Isabella előnye három-négy percre is rúgjon. Hogy legyen

egy ilyen kényelmes szünet kettejük között. Persze fél szemmel figyelte, nézte ahogy távolodik, hogy beért-e már az ajtók mögé. Doña Isabella háttározottan vonzóbb volt, mint Bonnie. (Sőt még Bonnie-ként is vonzóbb volt, mint Bonnie.) Volt benne valami nagyon egyértelmű és megszokott, valami, amire nem lehet ráfogni, hogy egy farzsebbe csúsztatott Smith and Wessonnal ki lehet kergetni a mi világunkból. Szép volt, igen. Vitte a bőröndöt, ezt is olyan nagyon magától értetődően, bár úgy látszott, pontosabban messziről jól látszott, hogy túl nehéz. Karjai megnyúltak a súly alatt, kénytelen volt kicsit balra dőlni, hogy elbírja egyáltalán.

Don Delgado (a bevásárlókocsi Don Delgadója) lassú, kimért léptekkel, mégis harmadannyi idő alatt vágott át a parkoló szürkülő betonján (teher nem béklyózta mozdulatait). Az előcsarnokban szénézett, de nem látta sehol a feleségét. (Itt kellett volna átvennie a bőröndöt, mint ahogy rendszerint itt át is vette a bőröndöt. Doña Isabella így megszabadulhatott a túlzott tehertől, és második fokozatba kapcsolhattak, elkezdődhetett a rugalmas elszakadás adrenalinkicsapódása.) Nem ütközött meg ezen a tényen, hiszen majd jön a következő pillanat, amikor. Magabiztosan az újságos pulthoz lépett színes feliratok, olcsó fények, csupa nevető papírarcc közé, és feltett pár kérdést, amelyek annak az újságospult-univerzumnak a létét biztosították. A párbeszéd alapvetően a tv és rejtvényűságok körül forgott, de egy jelentőségteljes pillanatban az újságos visszakérdezett, ami akkor mégis úgy tűnt, hogy illeszkedik a gondolatok sodrásába és csak jóval később tűnt különösnek.

– A kedves feleségének lesz?

Nem állította a náluknál valamivel fiatalabb és gondos mérlegeléssel valamiféle akkut érzelmi és szellemi paralízisben szenvedőnek tűnő férfi, hogy ismerné a ladyt. Egyszerűen eljátszotta a sokat tapasztalt újságáros szerepét, aki gyóntató atya, háziorvos, sőt házi pszichológus is egyben. Don Delgadónak nem maradt sok ideje azon mészázni, hogy még sohasem látta ezt az embert, mert...

– Bandi! – kiáltott rá egy vastag hangú férfi. Összerezzen, mert már rég nem szólították ezen a neven. Rögtön a feleségét kereste a szemével, hogy látja-e, mit tesz. Kivel beszél. És legfőképpen, hogy miről.

– Mennyit emlegettünk mostanában! – kiáltott fel ő is ölelkezések, hátba veregetések közepette, de alig ismerte meg a saját hangját, és tulajdonképpen nem értette, mit mond ezen a hangon, ami senkié, legkevésbé az övé. Az ezután következő negyedórán sok mindenről folyt a szó, sok mindent mondott, de semmi olyat, amit valóban gondolt. Leginkább ezt ismételte: – Egészen elképesztő, hogy mi megy nálunk, amióta elmentél.

– Miért, te még ott vagy? – halkította le a hangját végül a másik férfi, s ebben a süllyedésben olyan hangsúlyok oldódtak fel, amelyek szégyenkezésre kényszerítették. Pisztoly csövében kosznak érezte magát (igaz csak egyetlen pillanatig), amit a következő kilőtt golyó majd elsöpör.

– Most fogom otthagyni őket. Éppen most. – Lesütötte a szemét, és nagyon remélte, hogy nem ebben a pillanatban lép mellé a felesége. Következnének a bemutatkozások zavaros pillanatai, félmondatos magyarázatok, elharapott hazugságok. De nem.

– Figyelj, meg szeretnék kérni valamire... – Felragyogott mindketőjük orcája, Don Delgado örült, hogy végre valami olyasmi következik, amit határozottan vissza tud utasítani.

– Persze, mondd csak. Készséggel... – de nem tudta folytatni a kényszeredett felajánlkozását, mert a hatalmas bejárati tér túlsó végén valami felrobbant, fény villant, és pár pillanatig fülsiketítő zene hangzott fel. Konfettiköd, taps. Mindenki arra fordult. Don Delgado is, de ő a feleségét kereste a tekintetével, és hosszú percek után, most tényleg azért, hogy meglássa végre. Hogy feltűnjön, hogy elvigye onnét. Váratlanul mindenki egy irányba kezdett nyomakodni, elsodródott mellőle volt munkatársa is, bár még intett, pontosabban mereven kinyújtotta mutatóujját, mintha pisztoly lenne, és ráirányította egy elvéthetetlen, pontos lövést megidézve. Don Delgado kihátrált az emberáramlás fősodrából, és úgy érezte, hogy ha talál egyetlen nyugodt pontot az épületben, a felesége ott fogja várni. Az is eszébe jutott, hogy ha valaki kihívna a mentőt, ő most szívesen elmenne vele.

Akárcsak lord Thomas Brook az isandlwani összeomlás után. Háta kicsit meghajlott, szürke szövetnadrágja megroggyant térdben, csíkos pólója megráncosodott a mellkasán. Izzadságcseppek peregtek le az orra hegyéről. Leguggolt a repülőgép-automata mellé. Nem keltett különösebb feltűnést, de egy kicsit azért igen. Sir Thomast némileg megnyugtatta, hogy válthatott pár szót egy biztonsági őrrrel. Elmondta neki, hogy a sógora szerint a magas koleszterinszintje miatt görcsöl a vádlija, arra pedig a legjobb néhány perc guggolás. A biztonsági őrről megértőnek mutatkozott, odébb sétált, és a rádiótelefonjába fennhangon recitálva megkísérelte utánozni azt a fémes torokhangot, ami a telefonjából szaggatottan szivárgott. A lady még hosszú percekig nem került elő. És amikor megjelent, nem volt egyedül, és csak nehezen ismerte fel, mert úgy tűnt, teljesen más ruhát visel mint akárcsak egy órával korábban, és a bőrönd súlyától is megszabadult. A felesége is nehezen ismerte fel a lordot, mert még sohasem látta repülőgép-automata mellett guggolni. A lady két kísérője közül az a nyurga férfi hajolt le hozzá, aki a bőröndöt cipelte. Hiába nézte az arcát, nem tudott eligazodni rajta. Lehet, hogy hivatalos komolyságot tükrözött, lehet, hogy csak fáradtságot. Nem tudott szabadulni az érzéstől, hogy van ebben az arcban valami hideg, számító fenyegetés. A férfi levágta a guggoló lord elé a bőröndöt. Mindjárt meghallja az első mondatot, és akkor majd kiderül, mit akarnak tőle. A nyurga, kopaszodó férfi a ladyre mutatott hosszú, pikkelyes ujjával, mintha csak elvarasodott sebbe karcolna vagy az orrát piszkálná, és azt mondta...

De ez már egyáltalán nem érdekes, nem számít. Ennyi éppen elég. Vége. Ennyi volt. Sikerült. El akartunk tűnni mindenki szeme elől, lelépni az 1-es útról. És sikerült. Most is, ezúttal is, bár a guru nélkül talán nem ment volna ilyen könnyen. Mert hát, mit is mondott pontosan a guru? Ki a fene tudná megmondani. Nem én vagyok a guru. Annyi azonban bizonyos, hogy sikerült időt nyernünk. Éppen annyit, ami elegendő volt ahhoz, hogy kirobogjunk az 1-es útról. Köszönjük Bonnie, köszönjük Clyde. Köszönet Don Delgadónak, Doña Isabellának, Sir Thomasnak és persze a ladynek. Mert tényleg ők voltak azok, akiket magunk elé küldhettünk, és megtettek mindent, ami tőlük telt. Eltűnhettünk a takarásukban.

A hátunk mögött tudtuk végre az 1-es utat. Elég éppen csak lefordulni az 1-esről, az autó segge még az aszfaltja fölött, és eloszlott a benzingőzben. Egy pillanattal később már nem is az útra emlékszem, csak arra a fertelmes érzésre, ami vele jár. Miért muszáj az 1-esen menni? Miért nem tudom elkerülni, ha nem muszáj? Mi ez a rettenetes poszttraumás 1-es utasság? 1-es út másnaposság? Hínáros, fojtogató rossz emlék, amit ki lehet köpni, le lehet rázni magunkról. Legalábbis elhiszem, hogy meg tudom, tenni. Más esély nincs.

Lassítottam, hogy minél többször Artemide-re vethessem a pillantásom. Erre ő is felébredt. Rám mosolygott. Megkérdezte, hol vagyunk, miközben álmos szemekkel körbenézett.

– Most jöttünk le az 1-esről.

– Az jó – mondta, és mosolygott megint, aztán beletúrt a hajamba. Körme alatt vékony cérnaszál billegett. A cérna talán a vén méregkeverő varázsló ruhájának aranyszövetéből származott, aki nekünk ígérte földjének egy darabját egymás iránti hűségünkért cserébe. Artemide legmélyebb álmában természetesen, amit akkor álmodott, amikor még az 1-esen jártunk. De az is lehet, hogy egy több száz éves szarka csőréből pottyant ki. A szarka aranykori királyok hálóterméinek szent madara, aki még látott trópusi éghajlatú és óceáni kiterjedésű szerelmet. Aranykori királyok hálótermének fényes lepedőjére ejtett folt egyetlen morzsáját hozta el nekünk. Hogyan akadt Artemide Lame körme alá? Lakkforgácsok és szarudarabkák közé? Biztosan ő intézte így. Ismerte az étellel átítatott szövet varázseréjét. Ismert mindent, amire kettőnknek szüksége lehet. De hogy egészen pontosan, hogyan akadt oda az a cérnaszál, nem tudom. Artemide Lame-tól kellene megkérdezni. Artemide Lame-tól.

Nagypál István

Truant

Bartek Materka: Wagarowicz, olaj, 2015

Sose üres a katedra, hiszen ott áll mindig
vagy a szellem, vagy a palást, de
még az árnyak is. Verőköltő bodobácsok
lógnak újfent a falóra alatt.

A birétum alól néhány vörös hajsza
kunkorodik ki. A pódiumról akár
te is kapirgálhatnád a fekete festéket,
miközben Stendhal regénye

kétrét görnyedve fekszik a padlón.
Az ajtóban angyallepelben szegény
lányok várnak az intelem végére.

A legkisebbek szorongva, imádkozva
nézik, ahogy társuk cipőtisztító
fiúként segít az iskolakerülőnek.

Mosonyi Kata
Megejtő bizonytalanság
(Keszthelyi Rezső-párlatok)

1.

Létezés

van szüntelenül
a nincs,
a Vannal karöltve

2.

A vers bája

a pillékönnyű felfoghatatlan
kilóg a valóságból,
miként a lóláb: tárgyasul -
a tenger hullámainak
monotóniája
az alanyiasult lét
ritmusába oltva

3.

Hűlt hely

lemegyek, objektíve
vele vacsorálok –
a nemlétbe oltott
pillanattal,
az öröklét ígézetében.

4.

Bárhogy is

a vagyok van,
ok nélkül, nem úgy
a lomb, susog:
szellő suhintgatja

5.

Talány

megfejthetetlen,
kibomlott szőttes a lét,
pilleszárnyát
ráteríti az ég,
befedezi

6.

Az érzet bája

a szerelem sugáríve:
szemöldököd –
hamvadó emlékképek
aláhullása
egy barlangív alatt;
holdárnyékban a holnap

7.

A bájos mindenható

vallása nincs,
ám jó Pásztorként
terelgeti
a sokféle vallást

8.

Hasonmás

Megteremtettem –
légiesen tétova
lényem a hiányból
építkezik,
a hiány maradékát
meg lebontja
határtalan magánnyá.

9.

A modorosság bája

a vélemény képzelme
sikamlós,
lilás köd a feledés –
létezésem tényét
sehol nem lelem;
örvendezem
a mulandóság
gráciájában

10.

Tengertől tengerig

csillaghímpor csillog
a lepkeszárnyon,
ősvizektől verdes
az öröklét hullámain;
az ég óceánjába hull
a fehér üresség

11.

A dalnok bája

Csak kecsesen, hallga,
kecsesen
azt a formát!
Már bomlik is magától
a matéria, anyagtalanná –
árapály a szívben,
merülés-emelkedés
a lélek szárnycsapásain.

12.

Lenyomat

őskövületből pillangó-
verdesés, megkövesedett
falevélszellő,
fürge gyíknegatív

sikamlása –
mi magunk csupán:
feltételezett gondolatai
a világ ábrázolatának

13.

Emlékkert

ilyen-olyan zöld
pázsitfüvek, lilás kikerics,
fehér fürtös jezsámen
színszemeivel nézve
sétányom történései
emléknyomatok –
a feledés sóhaja
virágillatú

14.

Megvalósuló eltűnés

a színeknek nincs
árnyéka, csak szállnak
a légben –
a léleknek sincs;
a valóság tükrében
olykor megcsillan
a valóság

15.

Időtlenesség

az időt bevégzi
(szubjektíve)
végleges eltűnésem;
ez valós tényállás?
az idő időtlen –
legyintek rá
sziromkezemmel

16.

Sziámi ikrek

az öröm
szomorúság által
fátyolozza szemem,
hovatovább
a gyönyör is
a gyötrődéstől
nyeri fényét,
akár a Hold
a Naptól,
és a csillagmilliárd –
ez az élet búderűje

17.

Natúra

egylényegűek vagyunk,
mégis, míg én
ábrándvilága vagyok
valómnak
s az élet rabja,
ő mulandóságommal
szabadlábba bocsát,
önmagába

18.

Az idő

a tudat és cselekmény
játszi románca –
elmém a parki jezsámen
metamorfózisát csodálja,
évszakos séták és álmok
tüneményét;
mígnem a kioltott tudat
megfoszt a félreérthetetlen
felfogásától

Szabó Elvira

Háló

Tisztára leköt a várakozás. Az elmúlt napokban kimozdulni sem szívesen mozdultam, egészen ide vagyok tapadva a házhoz, kenyérért is kellenül sétáltam le a dombról, pedig nagyon szeretek sétálni a dombon le és fel, nehogy épp akkor jöjjön, amikor nem vagyok itt, és ne jusson be. Még a végén sarkon fordulna.

Talán mégis alaposan le kéne pókhálóznom itt. Ebben a száraz kora tavaszi időben már fényesre dörzsöltem az ablakokat, kisuvickoltam bent mindent (a kerítés és a faház festéséhez inkább mesterembert fogadok), az edényeimet is még egyszer elmosogattam, mielőtt a kétszer áttörölt polcra tettem őket – hát na, ilyen egy költözés. Függyöny, szőnyeg, asztalterítő. De a pókhálók egy részét meghagytam. A kisebbeket; a nagy, hízott pókok látványától én is összerándulok, de a kicsiket békén hagyom, hadd szőjék a hálójukat. Lenyűgöz, hogy mennyire szabályos és teherbíró. Szerintem hasznosak a pókok; meg kell hogy legyen az a szelete a belső ökoszisztémának, amit tisztán tartanak, ha egyszer ott laknak. Ő utálja őket, ha meglát egyet, átmegy a másik szobába. Itt csak egy szoba van, nincs hova átmenni.

Igaz, időm se lenne sétafikálni a dombon, mert nemcsak a költözésbe bonyolódtam bele, de a fordítási munkák is most jönnek, mindenki most akar dolgozni és munkát elvégeztetni a téli dermedtség után, és persze ha azt akarom, hogy teremjen valami azon a téglalap alakú részen a telek végében, akkor most kell vetni. Olyan se volt még, hogy kertészeti könyvet tartsak az éjjeliszekrényemen.

Ha a lelkiállapotomat nézzük, a Godot-ra várva jobban illene oda.

Négy napja telefonált, és megkérdezte, áll-e még a ház. Mondtam, nemcsak hogy áll, hanem szépül. Jöjjön el, nézze meg, aludjon itt pár napot, szívjon friss levegőt. Sok a megkeresés, ajánlatokat kell írnia, csörögnek a telefonok. A telefonokat itt is felveheti, és dolgozhat a teraszon a napsütésben, már van kerti bútor. Ahhoz még hideg van, és tényleg nincs levegővételnymi ideje sem, így ő. De azért meglátja, ennyit hozzátett.

Nem ma indult az ismeretségünk, de még mindig nem tudom, hogy amit mond, mikor ígéret, amit mindenáron betart, és mikor udvariaskodás.

Azelőtt két nappal is hívott – nem sokkal korábban cuccoltam le (vagy ki, vagy át) ide, egyszóval odébb, a városból, végre –, hogy nem dobom-e be már a törülközőt. Most, hogy nemcsak nézem, hanem benne is vagyok. Erre én, hogy ősszel sem csak néztem, hanem benne is voltam, amikor megalkudtam rá. És a tél nem tépázott rajta annyit, hogy nagyon más le-

gyen. Feldobta, hogy kössünk fogadást, meddig bírom, szerinte maximum egy hónapot, és ha ő nyer, befizetem kettőnket egy hétvégére Almádiba, pontosan ide, csak épp nem a szőlőhegyre, hanem egy szállodába. Ha pedig tovább bírom egy hónapnál, akkor ő eljön májusban egy hétre, laptopostul-mindenestül, már ha addig beköttetem rendesen az internetet a mostani mobilnet helyett, és megpróbálja innen intézni a dolgait. Teljesen kiakadtam, hogy az életmódváltásomból csináljak fogadást... Erre kinevetett, „látod, én megpróbáltam”. Azóta sokat rágódom rajta, hogy talán bele kellett volna menni.

Amikor ősz elején megvettem ezt a darabka földet, rajta a faházzal (szoba+konyha+zuhanyzó), és egyre többször emlegettem neki, hogy tavasszal akár le is költöznék vidékre, végleg, rendre úgy nézett rám, mintha hasznomra válna egy dilibogyóoktól (legalább valami enyhébb). Mondván, hogy szép dolog a madárcsicsergés és hasznos a hétfégi kert, de a megélhetéshez mégiscsak itt kell lenni, a városban, és emberekkel találkozni, kávézgatni, konzultálni, pláne annak, aki önfoglalkoztató, hogy ő kapja a kiszervezett munkákat. Az ő ügyfelei főleg kapcsolatokból, ahogy mondani szokta, „a networkból” jönnek. És miközben a vidéki romantikát kergetem, elvágom magam a bevételi forrásoktól, majd meglátom. Próbáltam elmagyarázni, hogy elborítanak a találkozók, a befutó munkák és a minden üzenetre pittyegő telefonom, és már a saját gondolataimat sem hallom. Hüledezett. Hogy az emberiség végre kidolgozott magának egy rendszert, amivel korlátlanul kapcsolatba léphetünk egymással, és mindenki hozzáfér az információhoz. Ma már az ember nem azon igyekszik, hogy naprakész legyen, hanem percekész, minden erőfeszítés nélkül. És én erről le akarok kapcsolódni, csak mert egy kicsit túlpörögtem. Járjak heti kétszer jógázni, a húga is azt csinálja, az majd segít rajtam. Ha másoknak ilyen bajuk van, elmennek egy hétvégére a wellnessbe, nem költöznek ki egy szőlőhegyre.

Ezen kiakadtam. Mert ez nem „egy szőlőhegy”; jó, gyakorlatilag az, de alighanem az egész ország legszebb kilátást adó szőlőhegye, a Balatonra látok a teraszról, most éppen kék-zöld csíkokban nyugszik, időnként szürkés-kékbe vált, amikor felhő kúszik a nap elé, és néha érezni vélem, hogy fodrozódik a szélben; mint egy kedvét váltogató, csordultig telt szívű istennő; nem unalmasabb, mint egy hírportál. Már akkor beleszerettem ebbe a hegybe, amikor először sétáltam fel ide a földúton (már akkor tudtam, hogy esős időben csak gumicsizmában járható az ösvény), megfogott a vöröses színű föld, ami a házak alapjánál visszaköszön a vörös kövekben, aztán megláttam *ezt*, *ezt* a látványt, és talán a tulajdonos abban a pillanatban megérezte, hogy megfogott, hogy kifogott magának. Próbáltam közönyösnek tünni, kérdezgettem, mi lesz a kilátással, ha beépítik az alacsonyabban fekvő telkeket, amire a tulaj (az akkori) bizonygatta, rendelet van arról, hogy tilos; persze a gyakorlatban nem léteznek ezek

a rendeletek, csak a vastag bankszámlák. Aztán észrevettem az alacsony, szétterülő fügefát a telek végében, sárgulófélben voltak a levelei, a tulaj szerint évről évre terebélyesebb, a fügek duzzadtan és csöpögve csüngnek az ágairól, csak úgy körülrongják őket a rovarok, rengeteget terem, annyit, hogy még a piacon is árulhatom, és ki se látszom majd a fügelekvárfőzésből a nyáron. Persze ez csak vicc, tette hozzá, mert nincs ezzel a kis telekkel annyi munka, hogy ne maradna idő strandolni. A szívembe zártam a fügefát, a kilátást, a faházat (ami pedig olyan hideg és nyirkos, hogy két polárpulóver is kevés odabent; a fűtéssel még kezdenem kell valamit télre), és úgy éreztem, a nagymamám, ha élne, megvinné nekem ezt a tündezugot abból a pénzből, amit halálában nekem juttatott.

Ide jutottam, és várom, hogy ő is meglépje.

Örültem volna, ha együtt lépünk meg.

Nagymamám azt tanította, hogy a férfi nem ugrik szólításra, az ügyes asszony hátulról az orra elé lógatja a mézesmadzagot.

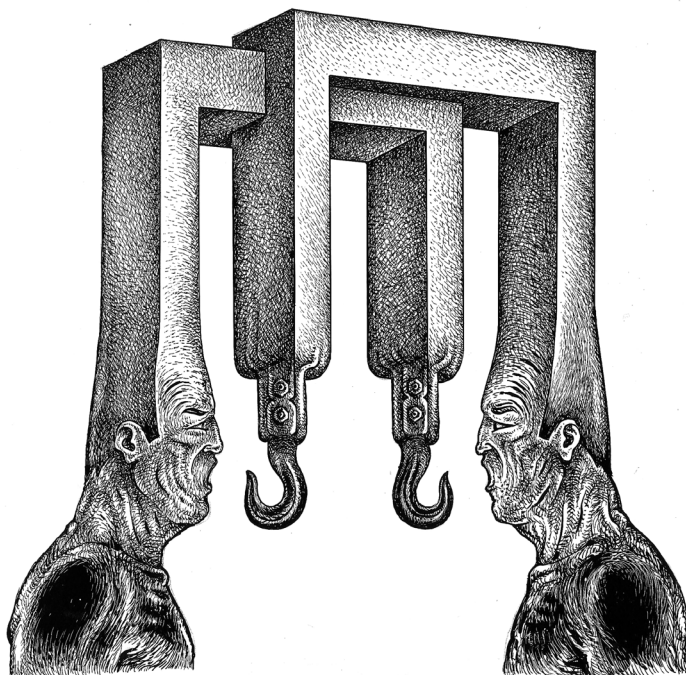
Lehet, hogy megbuktam lógatásból. Újév napján az orra elé toltam egy dokumentumfilmet – átment a trailer a szűrőn, rábólintott, nézzük meg –, arról, hogy az USA-ban egyre-másra a sivatagba költöznek az emberek lakóautókban, még folyó vizük sincs (és nem is jöttem rá a filmből, hogyan szereznek nap mint nap vizet). Off the grid; elvágják magukat az áramszolgáltatótól, a Facebooktól és mindentől, ahonnan a nyomukat lehet követni. Megjegyeztem, hogy nekem ez tetszik; kinevetett. Ez Európa felkapaszkodó sarka, itt nincs sem olyan technológia, sem olyan szervezeti bázis, amivel nyomon lehetne követni, vegyem elő a logikám, és ne hagyjam megfűzni magam holmi teóriákkal. Inkább átküld pár cikket a nanotechnológiáról, az tudományos, azzal műveljem magam. Nemcsak az; nagyon sűrű ez a város, jobb lenne elszakadni; próbálkoztam. Csak a két szobanövény és a sarokban a pókok hozzák be a természetet. Erre lecsapott. Hogy akart is szólni, pókhálós a lakás, és ő nem bírja a pókokat, megérti, ha nincs időm takarítani, neki sincs, csak akkor menjünk inkább hozzá. Erre elszakadt nálam a cérna, hogy nála meg elbotlok a kábelekben, folyton leszegett fejjel kell járnom, a lábam elé nézve, ott kígyóznak mindenhol, undorító színes férgek. Jobban mutat a színes kábelfonat, mint a hálójukat nyaldosó pókok, jött a ripozt, és aztán jól belegabalyodtunk, igazából vissza se akarok emlékezni, mi mindent vágtunk egymás fejéhez.

Utána alig aludtam egy hétig, hogy mitévő legyek.

Igazából még mindig rosszul alszom. Mert nyilván jó lenne, ha mindazt a sok mindent, amit a telek és a faház körül intézni kell, nem egyedül kéne végigcsinálnom, hanem eljönne, és részt venne benne ő. Vannak pillanatok, amikor nem látom, mi lesz. Ablakpucolás közben sokszor megálltam a mozdulat közben, leengedtem a kezem, aztán arra ocsúdtam, hogy meghatározhatatlan ideje bámulok a semmibe.

Csak én vagyok, és ez a hely. Egyedül, de mégsem egy szál magamban.

Reggelente, amikor kinyitom, pardon, szinte kicsapom az ajtót, hangosan nekicsattan a faház falának, és a szabadba kilépve a benti hidegben mozdulatlanságban tartott tagjaimat elkezdem nyújtani, lazítani, be-melegíteni – jógamozdulatok és egy kis kocogás a földúton a telek előtt oda-vissza, a fülemben a madarak, az orromban a fák virágai, a bőrömön a szél, a szememben pedig a Balaton távoli, és mégis közeli kékje, zöldje, ezüstje vagy aranya, aszerint, hogyan játszik épp a fény –, akkor belém hasít, hogy minden tagom arra született, hogy használjam, nem pedig arra, hogy egyetlen pozícióba kötve Csipkerózsika-álmot aludjon, és ahogy kirázom belőlük a bénultságot, érzem, hogy a telek végében gömbölyödnék-vörösödnek a paradicsomok, és hogy cukrosodik a füge a fán. Még nem vettem palántákat, még sehol sincsenek a kis zöld gömbök, de érzem.

Szurcsik József: Ellenségesek

Fodor Balázs

Zápor

Eső helyet aszteroidák
zuhogtak, mély és
kerek sebeket

ütve a felszínen.
Rideg testükben
folyadékot hoztak,

akár az élet kapszulái.
A sebekben megült
és felduzzadt a víz.

Az aszteroidák zuhogtak,
mint kavicsok a tóba.
És, ahogy a lendület

megmozdította
a sejteket, elindultunk
egymás felé.

A hívó fél

Emeld arcomra
a kezed. Legyen az
a telefonkagyló.

Hallom a bűgást.
Kicsöng. Hosszan
hallgassunk.

A hiányzó réteg
hámszövettől még
közelebb a csend.

Tágulás

Egyre közelebb érezni
egymást. Pedig a világon
minden távolodik.

Még nem jár, de már éhes

Micsoda álszentség
a hányinger, ha roncsolt
szövetek esztétikájában gyönyörködik

az ember. Gyónni,
és terápiára is
véres kézzel megy,

miután felhasította
magát. Hogy elrejtse a kozmoszt
összetartó büntudatot,

ami elől elbújni nem tud, aki
köldök-
zsinóron táplálkozik.

Párhuzamos

Vélhetőleg keresztezzük
majd egymás pályáját,

ámbár biztosak
aligha lehetünk benne,

hogy nem önmagunkkal
talál

Kállay Kotász Zoltán

Lépésről lépésre

Milyen furcsa, hogy nincs már háború...
Hetven év. Lazulnak
az eresztékek,
a résekben ékek. Konyha és kisháló
között az ajtót mindig kitámasztva hagytuk,
járjon a levegő. Kell a komfortérzet.

Milyen furcsa, hogy nincs már háború...
Lehet, aki túlélte,
ma is borzong a tarkója közepén.
A pöttöm, sárga mellényes cinke
– mindig meglepődöm – jön, fejét forgatja, nézeget...
Pedig nem tettem oda diót már két éve.

Milyen furcsa, hogy nincs már háború...
A nyusedékben benn-
szorul a gőzök feszültsége.
– Vagy széthagyod, és nem lesz szép pázsitod,
vagy kupacokba halmozva rothasztod –
magyarázta nagyapám a lekaszált réten.

– Milyen furcsa, hogy nincs már háború –
dünnyögte legvégül.
Szebben, őszintébben?
Az ősz idejének szentsége csak annyi,
hogy nem végez barbár hóhéréként a nyárral,
hanem elbúcsúztatja, lépésről lépésre.

A tél faggatása

Mordul egyet a tél,
puha pelyheket pöffent szét,
s mint rejtett szerkezeti vázai a hófálnak,
fűszálak bukkannak elő.
Zöld acélgerendák – a január lesből siklott, fagyasztott rideggé –
s lám, az egyik szálacska derékba tört.
Újabb fuvintás betemeti.

Nem tud kivilágosodni.
Derengő félhomály – mint gyík szeme,
talajközelen surran a nap, sárgán villan, s már el is tűnik.
Mit lát belőlünk? Dermedt várakozást, gémberedett mindent
viselést,
mely dunyhák alá búvik, hogy testmelegével
langyosítson álmot hozó
vackot?

Hófehér buckáktól hullámszik a határ,
vízfelszín is rejthetne, lágyan ringót,
varázsütésre mozdulatlanságba dermedt...
Vagy vakondoklakok hepehupáit, csupa mélyre hatoló,
beláthatatlan kanyargó összkomfortot...
Szűk kijárataikat lesipkázta
az intelem?

Puha takaró alatt
lapul-e fagyott elszánás, kristály konokság,
mely cirógató melegben önmagát olvasztva magra,
csírára csurran? Mit hordanak a hosszú álmok,
hordanak, terveznek-e, vagy csak
tarka bélésű kabátkái
a jelennek?

Hóra eső, majd megint hó,
eső érkezik, köd és hófátyol – a diófa alatt
varjú táncol, bár meglehet, csak a lábait kapkodja őkelme;
fél maghéj csörgedezik a jégen, felkapja, eldobja,
utána ugrik, megint a csőrében...
Fagyott fűszálak élén
szél füttyen.

Illesztékek

– Elvetemültség – jelentette ki,
majd hosszan a szemembe nézett, éreztetve, hogy őszintén
beszél.

A karjai szétszaladtak, egy lakatostól ez már túlzásnak tűnt.

– Nem tudok segíteni!

Pár perc múlva magamra maradtam,
szerszámosláda, reszelő... Hajrá, neki a zár körüli részeknek!
Tíz perc után feladtam.

Az ajtó továbbra sem csukódott.

Valahol, felderítetlen ponton, a szárny elakadt a keretben.

Mi lehet az oka? Avagy ássunk mélyebbre:

Mire figyelmeztet?

Közeleg az éjszaka, nem tudok bezárkózni... A pánik

hevében tele talppal rárugtam, a szárny a keretbe csusszant,
kulcs a lyukba, forgott, zárt!

Másnap reggel nem nyílt.

Beszorult. Téptem, rángattam, nem mozdult.

Lakatos: „Elvetemültség. Fokozódott.”

Szinte láttam, ahogy tárja a karját. „Nem tudok segíteni.”

Újabb hívások: „Elnézést, nem érek oda... A mai nap nem jó...
Tegyük át holnapra... Bocsánat, inkább a jövő hétre!”

Csüggedten ejtettem le a készüléket.

Mi lenne, ha baltával szétverném...?

Vagy ugorjak ki az ablakon? (Harmadik emelet.)

Esetleg kérjem parafenoméni segítségét?

Unokanővérem telefonál, értesülve a helyzetemről ennyit
mond csupán:

„Az időjárás. Éjszaka enyhült, a faajtód kitágult, beledagadt a
tokba.

Újabb front jön... Három nap, addig bírd ki!”

Megnéztem a hűtőszekrényt... Talán.

Ismét mobil, unokanagybátyám. „Vigyázz, öcskös, hideg

közeleg, a tokod szebb fog húzódni, rá a szárnyra! Már csak
három napod van!”

Tekintettel a helyzetre, ajtóra, hűtőre, imádkozni kezdtem,
sírtam, ettem, aztán lefeküdtem.

Aludni, nem tudni –

Persze, nem így van, a tudat álomban is dolgozik;

a bejárati ajtónál cövekelek,

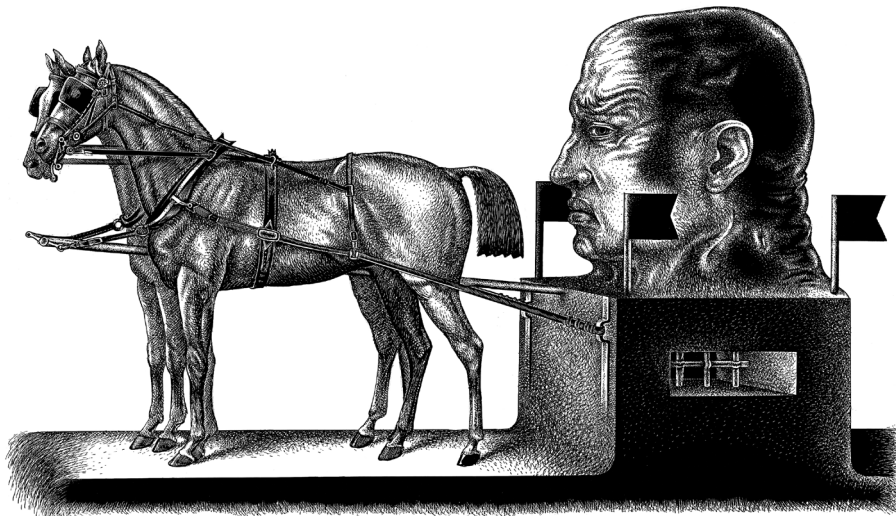
nekiesem, rángatom... Nem rezzen!
Fulladva hátralépek... Oldalt, a hűtőszekrény mellett,
ahol fal futott eddig, most komor ajtók kegyetlen sora...
Szárnysuhogás kel, és az egyik kilincs megbillen...!
Nem is egy, a mellette lévő, a harmadik is... És az ajtószár-
nyak...
Ó, Istenem... Rám... Nyitnak!

Szurcsik József kiállításának enteriőrje
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

Szurcsik József: Figyelmeztető

Szurcsik József: Fogat

KÖNYVRŐL KÖNYVRE

Terek és töredékek

Brassai Zoltán *Megérkezni és itt maradni* című kötete harminc írást gyűjt össze, az 1997 és 2015 közötti időszak termését. Az újabb könyv megjelenése már pusztán azért is jelentőségteljes, mert a szerző legutóbbi, cikkeket és tanulmányokat összefogó kötete óta (*Színhely*, 1997) ekkor már több mint tizenöt év telt el. A *Tanulmányok és kritikák* alcím ugyanakkor némiképp megtévesztő lehet, mert a kötetben esszészerű és anekdotikus szövegek is szerepelnek, de bekerült egy Ilia Mihállyal készített interjú és a hozzá tartozó széljegyzet is (mindkét írás az Ex Symposium tematikus számából származik). Szerencsés megoldás volt, hogy az utóbbi két szöveg is helyet kapott a könyvben, hiszen az interjú és a jegyzet segít újraértelmezni, újraolvasni Brassai saját, korábbi visszaemlékezéseit, felfejteni egyes – félig nyitva is hagyott – utalásokat, például hogy kiket takarnak a korábbi írásokban szereplő (és persze már sejthető) monogramok: I. M. és G. J. (45, 61.)

Megítélésem szerint a *Megérkezni és itt maradni* elsődlegesen kritikakötet, ez a műfaj érvényesül benne a legerősebben. Az esszészerű írásokban azonban kirajzolódik egy másféle beszédmód, az önéletrajzi elbeszélés mintázata is. Az önéletrajzi töredékeket, betéteket közös térmotívumok szövik át: mindig szorosan kötődnek valamilyen tájhoz. E térhez kötöttség már paratextuális szinten is tetten érhető, a kötet fülszövege ugyanis nem a szerző életrajzát, hanem a számára jelentőségteljes városokat sorolja fel (ezek közül Szeged és Veszprém a kötet írásaiban is kiemelt jelentőségű). Az önéletrajzi jellegű szövegek visszatérő eleme az otthonra találás: egy város megismerése és „belakása”. (112.) Borbély Szilárd tájzavával akár *bekerültséget* is mondhatnánk – Brassai a *Nincstelene*kről különösen érdekes kritikát írt, melyben hangsúlyosan jelenik meg a táj irodalmi reprezentációja. A hely és története iránt való érdeklődés erősen befolyásolja Brassai olvasásmódját. Géczy János egyik kötete kapcsán, 1999-ben írta: „...műveiben pedig egyenesen feltűnő a helyre, a lakóhelyre való figyelés. Ez napjaink egyik világirodalmi szinten is jellegzetes, de kellőképpen még talán nem értékelt újdonsága.” (54.) Brassai 1999-es megállapítása azért is érdekes, mert a térinterpretációk által implikált problémakör (beleértve a táj jelentőségét), a kultúratudomány egyik legújabb fordulata, a *spatial turn* utáni irodalomelméletben szintén a középpontba került.

A kötet első szövege egy hosszabb tanulmány, amely Mikszáth Kálmán regénysorozat-szerkesztői és előszóírói tevékenységét vizsgálja. Az előszók éppen azért érdekesek Brassai számára, mert Mikszáth nem hajt végre irodalomtörténeti elemzéseket, „ehhez sem felkészültsége, sem ambíciója nem lévén”. (14.) Ezekben az írásaiban ugyanis ahhoz az elbeszélésmóddhoz nyúlhatott, amelyikben a legjobb volt: apró portrék, visszaemlékezések megírásához. (11.) Mikszáth ráadásul gyakran kifejezetten „gyatra” (25.) minőségű regényeket válogatott be a könyvsorozatba, de nem is rejtette a véka alá, hogy ezeket nem is az irodalmi értékük miatt tartja közlésre érdemesnek. A munka tehát már a tárgyválasztás miatt is érdekes, hiszen az életmű egy kevésbé ismert részét állítja a középpontba. A tanulmány problémája azonban, hogy – a szerző más munkáival ellentétben – hiányoznak belőle a hivatkozások. Ez lehet a tanulmány első, folyóiratbeli közlésekor érvényben lévő szerkesztői gyakorlat következménye is, hosszú távon azonban mindenképpen hátrányt jelent, hiszen a szerző nagy háttéranyagot mozgat, rengeteg idézet szerepel a szövegben, azonban a hivatkozások hiánya megnehezíti ezek visszakereshetőségét.

A kötet második, rövidebb tanulmánya szintén egy viszonylag kevésbé ismert, de annál izgalmasabb művet vizsgál: Ányos Pál fiktív levelét, melyről a szerző megállapítása szerint „a legjobb esetben is csak annyit írtak, hogy nincs jelentősége.” (26.) Természetesen Brassai azonnal megcáfolja ezt, a tanulmány célkitűzése ugyanis az, hogy felülvizsgálja a választott mű kanonikus pozícióját. Brassai figyelmesen és kritikusan olvassa azt az 1783-as asszonycsúfoló füzetet, melyre az Ányos által teremtett női karakter válaszol, így veszi észre, hogy az asszonycsúfoló valószínűleg egy kisebb társaság szórakoztatására született meg – erre pedig az utalásrendszer zártságából következett. (28.) Az a filológiai kétely is imponáló, amellyel Brassai a különböző szövegváltozatokat veti össze, miközben kitér a szerzőség kérdése körüli bonyodalmakra. (32–33.)

A kritikák egyik legérdekesebb darabja a Parti Nagy Lajos *Fülkefor és vidéke* című kötetét lehúzó szöveg, melyben Brassai meggyőző érveket vonultat fel a politikai töltetű írások napi aktualitásnak való kiszolgáltatottságáról, miközben a műfaji sajátosságokkal kapcsolatban is elgondolkodtató megjegyzéseket tesz. A szöveg végén elhelyezett csattanó is megfelelően erős, amikor egy Mikszáth-idézet újrafogalmazásával (mely szerint mindenkinek joga van rossz könyvet írni) ad súlyt a kritika zárlatának: „Nos, mondjuk ki: Parti Nagy élt alapvető jogával.” (99.) A kritika legfőbb összehasonlítási alapját azonban már a szöveg címében (*Göre Gábor és vidéke*) is jelölt Gárdonyi-történetek jelentik. Brassai Parti Nagy *Hősöm tere* című regényéről szintén fontos megállapításokat tesz, így például figyelemmel kíséri a regényszöveg előtt szereplő szonettek

első közlését. (90.) Ez a lelkiismeretesség más írásokban is észrevehető, a szerző szintén odafigyel Láng Zsolt novelláinak első közléseire, majd a későbbi szövegváltoztatásokra is. (101.) A *Hősöm tere* értelmezésekor felveti, hogy a negatív utópia mellett a szövegben a karrierregény műfaji paródiája is megfigyelhető. Ugyanakkor az értékelés szigorú marad, nem hallgatja el a regény „túlírtságát”. (92.)

A szerző más kritikáiban is visszatérő elem a műfaji sajátosságok és a hozzájuk tapadó hagyomány vizsgálata. Szilágyi István *Hollóidő* című regényéről írja: „Könnyű, túl könnyű lenne leírni, hogy Szilágyi regénye ellentmond a műfaji besorolásnak; ezzel csak a kérdést – és a gondolkodást – kerülnénk meg.” (105.) A műfaji hagyomány átértékelése felől közelíti meg a Spiró György esszéit (*Magtár*), és Tózsér Árpád naplójegyzeteit is, utóbbi írásnak már a címe is erre a problémára irányítja a figyelmet (*Műfajok császára*). A Balla D. Károly *Tejmozi* című művéről szóló kritikában szintén hangsúlyos a műfaji előzményekre irányított figyelem, az aparegény felértékelődésének áttekintése a kortárs magyar és francia irodalomban. Számomra ez az írás jelenti a kötet csúcspontját, ebben a kritikában épülnek egymásba a legszervelesebben a hagyományt feltérképező, az elemző és értékelő, az olvasó érdeklődését orientáló szövegelemek.

Egy kritikákat összegyűjtő kötetből szerencsés esetben nemcsak az adott művek elemzése és értékelése, hanem a szerző szélesebb körű érdeklődése, ízlése és gondolkodásmódja is kiolvasható. Brassai kritikáiban szembetűnő például, hogy Mikszáth, Gárdonyi és Móricz művei milyen gyakran jelentenek viszonyítási pontot a kortárs regényirodalom olvasásakor. Érdekesség, hogy Mikszáth egyik bon mot-ját, melyet Brassai már a nyitó tanulmányban is idéz („Bródy Sándor még csak negyvenkét éves, ami elbeszélő írónál gyerekkor” – 21.), később újra idézi Balogh Elemér, (41.) majd Géczy János (51.) művei kapcsán. A szerző a kritika műfaját elsősorban az irodalomtörténet szemszögéből közelíti meg, ez az alapállás kitűnik egyik, a '90-es évekbeli kritikavitéra visszaülő megjegyzéséből is, melyben a filológia – de nem a szélsőséges módon referencializáló olvasat – védelmében foglal állást. (161.) A *Megérkezni és itt maradni* heterogén, sok művet és problémakört érintő kötet, épp ezért lett volna indokolt az egyes kritikák témáját a könyv tartalomjegyzékében is feltüntetni, ez a megoldás nagymértékben megkönnyítette volna a célzott keresést.

Brassai kritikai felkészültségét az is jelzi, hogy mennyire gyakran reflektál a tárgyalat szerzők és műveik recepciójára, szinte mindegyik kritikájában idéz más értelmezőket, ha kell, vitába is szállva velük. A kötet alkalmas ad a közelmúlt magyar irodalmának újraolvasására és (át)értékelésére, a kánonpozíciók újragondolására – és természetesen az olvasói tapasztalatok, elvárásai horizontok ütköztetésére is. Ez utóbbi a vita lehetőségét is nyitva hagyja, de ahogy Brassai Spiró esszéi kapcsán figyelmeztet

tet, a vita előfeltétele mindig a gondolkodás. (143.) Másképp megközelítve a problémát: a kritikai gondolkodás kiindulópontja nem is lehet más, mint a kérdések meg nem kerülése. Az értelmezői útvonal megválasztása és végigjárása azonban mindig az olvasó saját felelőssége marad.

(Brassai Zoltán, *Megérkezni és itt maradni*, Veszprém, Vár Ucca Műhely, 2015)

B. Kiss Mátyás

Helytörténeti gyűjtemény

Temesi Ferenc kötetének (1986, 2002) harmadik kiadása. Érdekessége, hogy a szerző lexikonszerűen állította össze a mondanivalóját. A szereplők, a narratíva, vagy a helyszínek a megszokott regényírási módot követik, de a különálló szócikkeknek megfelelően kapcsolva a fogalmakat, kategóriákat, utalásokat, szavakat. Gyűjtőcsoportokba rendezi a leírtakat, személyeket. A lexikonból legendárium lesz. A Szótár. Történeti és személyes adalékokkal, mesélő-adomázó szerepkörben: „Hogy milyen volt a porlói nép a századelőn? Erre a legrövidebb s egyben legakkurátusabb választ” Novák József volt főügyésznek (*gátszakadás*) barátjához, Rainer József porlói rendőr-főkapitányhoz, a nagy könyv- és irodalombaráthoz küldött levelezőlapja adja meg (*lakosság*). Temesi historiográfiájának karakterei és cselekménye olykor az abszurditás területére is átkerül. Az író ügyel rá, hogy a hír, hallomás, és szóbeszéd a történetírásnak megfelelően alakítsa az individuum és a cselekményrendszer kapcsolatát. A sokaságban az individuum létezése, és így a létezés minősége alapossággal és írói ügyességgel közvetített. Megannyi tulajdonnévvel találkozni.

A népiesség, a falu képe és személyei jelennek meg, a falusi szóhasználatlaltal és a falusi beszédmóddal is dolgozik Temesi. Jellegzetes, időbeliségét tekintve régies, etnográfiai és historikus. Önéletrajzi elemeit nem időrendben, hanem a szócikkeknek megfelelően közli, szerkeszti. Ebben az életírásban helyet kap a nyugat-európai könnyűzene, A '70-es évek nagy beatkorszaka, a kor nagyjainak, irodalmainak, zenéinek említése (Mao Ce-tung, Finnegan's Wake, Paul Getty stb., konkrét zenei vonatkozásban a Shadows, Elton John, Simon and Garfunkel, a Spencer Davis Group vagy a The Jolly Jokers és maga a *tánc* szócikk), Déry Tibor, az elzenéltető fiatalok, a *csak úgy* hangulata, és a „Kiviszem a lavórt”-hoz hasonló (*Luxi*) szövegáthallások az angol nyelvű dalszövegekből. Továbbá a városi és falusi életmód, a paraszti lét és a kifinomultabb (egyetemi kollégiumi) létmód kettőse, valamint az időbeli kettősség és sokszínűség is. A kamaszkortól az öregségig feleleveníti a közvetlen és közvetett eseményeket. A világ működéséről, a magyar élet működéséről (*atombomba, ávós, babos*

kendő, bagolytüdő). Több különleges szócikkkel gazdagítva (*étlap, képre-gény*), melyek kiemelik a lexikonjellegét.

Az alaphelyszín *Porlód* település, az események zajlásának kiinduló- és végpontja. Porlód fiktív helység, Temesi Szegeddel azonosítja. A helybe-li fiatalok szellemiségét többek között *Csukonyi Fausztin* költészete vagy *Összes művei* határozza meg, a mindennapi tájékozódáshoz a *Porlói Új Nemzedék* című periodika, a *Porlói Népszava*, vagy a *Porlói Napló* járul hozzá, a szerzői ábrázolás teljes iróniájával, mint a hírközlés egyik legautentikusabb forrása. Ebben az általános körben jelenik meg a szocializmus (*történelem, tisztogatás, szervez*) és a friss Horthy-korszak 1921-es datálású eseményhalmaza (*összeesküvés*) is, a fikciós porlói környezetbe ültetett valós személyek említésével. Temesi a politikusokat, közjogi személyeket és a mindenkori politikai rendszert (is) kritizálja. Kifigurázza és egy alacsonyabb minőségi szintre állítja őket, *A tanú* című alkotás elemeire asszociálva az olvasót. A kronológiai határok egymásba olvadnak a kötetben (rendszerben), a krónika a 19. század eseményeitől a hetvenes évekig mutat átfogó képet.

A föld biomasszájától, a Jehova tanúitól a Kecsketrafikon és a lóbogáron át Ákoskáig és Lőrinc bácsiig minden és mindenki körforgásban és korrelációban áll egymással. „Lyuksógorságban a fél Porlóddal” (*Lúdanyó*). Temesi Porlód község végtelen sok és ezerszínű oldalát vázolja. Írása a röghöz kötöttséget, az eltávolodásokat is az önmagába visszazáródó helyet és embert mutatja be, mint egy végtelenbe kiterjedt dimenziót. Ez Porlód és népe, a helyi zsidóság története (*Lów Immánuel, sárga csillag*), házasságok, életek, szokások, a létezés menetrendszerű alakulása. Adekvátan, szinte anyakönyvi kivonatok és helyrajzok, a helytörténeti dokumentáció értékével közelít az olvasóhoz, kibeszélve saját eddigi életének állomásait és az embereket, akik ebben a legendáriumban helyet kapnak. A szerző bevallása szerint a krónikások „krónikus tévedők” is (*Hunyadi János*), így biztosít arról, hogy a kézhez kapott *tények* és szituációk többféle tanulságot hordoznak, jeleznek és jelölnek, asszociatív tulajdonsággal bírnak, és egyben irodalmi elemmé is válnak. A fikció és realitás határai elmosódnak. A szerző a valóság és műviség (szellem és társadalom) kettőse között tartja az olvasót. Az események, ahogyan rávilágítanak egy élettörténeti képre, a napok jól ismert dolgaira, helyszíneire, egyben felhívják a figyelmet sok apró (vagy éppen jelentőségteljesebb) ellenszenves dologra is. Ezek a helyszínek, képek és dolgok, mint a különböző epizódok kiegészítői, eszközei jelennek meg, a legvidámabbtól a legkomorabbig. Ilyen környezet többek között a helyi kórbonctani intézet alagsora és a patológus Zsiga bácsi története, aki éppen munkához készül, amikor a főhős, Szeles András megérkezik, de azzal a fordulattal ki is siet a teremből (*hullák*).

A kötet főként az emlékezés, de a felejtés szempontrendszerére is épül. A felejtés, megfeledkezés, a „már nem emlékszem” (*Acsai, bál*) gesztu-

sa a szerző egyik megoldása a mindent tudó és magába foglaló lexikon ellenpontosítására. Mi hát ez a rendszer, mi a kettősségeinek (*sokaságainak*) lényege? Emlékezzen-e az ember a porlói világra, a karakterekre, a jellemrajzra vagy a személyekre, történésekre? A *Semmitmondás* című szócikk az egész szótár egyetlen inverziója, és hirtelen egy filozofikusabb, elvontabb értelmezési lehetőséget kínál. A szócikkek ábécésorrendje irányt szab, ám a tematikus összegondolás sajátosabb, szabadabb utakra tereli az interpretációs módot. Temesi egy változatlan, zárt világot ábrázol, melyben a fejlődés és a társadalmi összetétel stagnál. Porlód az életrajzi elemek mellett egyben szimbolikus hely, melynek szimbolikus karaktereit és jellegét át lehet vonatkoztatni egy általános társadalmi képre, viszonyrendszerre is: ilyen (volt) egy (magyar) élet, egy ember léte, sorsa, körülményei.

A *Por* a klasszikus magyar ízü novellisztikát, elbeszélői stílust is tükrözi, Mikszáth Kálmánét vagy Móricz Zsigmondét. A közvetítés ennek alapján működik, összefoglalni a magyar lét esszenciáját, városnak és vidéknek, férfinak és nőnek, kornak és kortalanságnak a viszonyát. Ennek megfelelően Temesi ezt a világot igazán élvezhető, remek humorral tölti meg. *A jó porlóiak* méltósága mellett, a Bede Annák, Tímár Zsófik vagy Szűcs Pál mentén ismerhetjük meg „Virágh József, a faesztergályos, a híres bunnkósbotfaragó” (*Lázár*), vagy Kolbász Mihály tartalékos hadnagy (*semmi*) személyét. A humor(osság) mellett, az abszurd helyzetek sorában a történetmesélés ötletgazdagságának másik jellemző módja a magyar nyelv (ki) használása, a kifejezés ereje, és a visszaemlékezés kis részleteinek nagysága: „A Nimród kötötte be, révedt el Lakat. Az én pálmafás nyakkendőmmel. Egy pogácsát kötött a sebre” (*evápbápelubápelápbembum*).

A helyzetjelentés képi megoldásokban is körvonalazódik. A illusztrációk (*lyukkártya, orosz, rabság, tornyok* stb.), fényképek, kézzel vázolt rajzok, ábrák, képversek mind a szótárnak, a lexikonállapotnak szerves részei, kiegészítői. „Én egy UFO vagyok, mondom neki. Egy azonosítatlan repülő tárgy. Nehezen forog a nyelvem. Elvesztettem a személyiségeimet a Ligetben, mondom. Égi jel!, bólogat Apolló. Majd szólok a Stöccnek, úgylis a Ligetben fog aludni. Iszunk tovább.” (*összeveszik*). Ugyanakkor olyan sorsokat is bemutat, mint a hitbuzgó anya, aki fiút várt, lányt kapott, de a kislány két éves kora előtt meghalt. „Az Isten engem evve’ szeretött, mondta Kispéter Mária... Érezte ő, de a bábaasszony is megmondta, hogy gyermeke őneki többé már nem lesz. Munkában, de imádkozatlan teltek a napjai ezután” (*imádkozatlan*). Istenessége egyben a képmutatás ábrázolása is. „Félyed az Istent” sora egy elavult, mesterkéltn társadalmi képet mutat meg.

Temesi – ha nem a porlói krónikát fejti éppen tovább – kommentárt fűz a világ neves jelenségeihez, személyiségeihez is (*lyukkártya, Magritte*). Az objektív és közismert részletekbe is a szubjektív véleményét rejti bele,

a mindenkori krónikás szerepét el nem hagyva egyéni véleményt és gondolatot formál, a mindennapokból emel ki részleteket és úgy közli azt, mintha egy közvetlen barátjának mesélné egy pohár bor mellett. Temesi ezzel az írói móddal az olvasót mélyebb közelségbe engedi, ahol a szinte intim részleteket is spontán könnyedséggel képes megosztani.

A szerző utal rá, vagy rávezeti az olvasót – az értelmezés szabadságára és az olvasói-szócikki szelekcióra hagyatkozva – hogy mit lehet elfelejteni, mit lehet megjegyezni, hogyan kell(ene) látni a világot és változtatni azon, a porlódai példák, eseteken keresztül. Temesi a sok és változatos szócikket sajátosan értékelt, jelentőséggel bíró tartalmaknak szánja. Tanít általuk. A világból kiemel, összegyűjt, kialakít, lexikonhoz illő terjedelmet állít össze. A fogalmak, tárgyak, személyek jelekké, ikonokká vál(oz)nak. Ennek a folyamatnak kifejezett és komoly hangot ad: „Az elszivárgott remények évszaka... a tehetetlenség jelen lévő és megfoghatatlan.”

(*Temesi Ferenc: Por, Scolar Kft., Budapest, 2017*)

Hörcher Eszter

Nincs új a nap alatt?

Márton László új „történelmi regénye”, a *Hamis tanú* (látszólag) egyetlen év krónikáját adja. A kissé hóbortosra és dilettánusra formált narrátor 1882 áprilisától a következő év márciusáig követi nyomon a tiszaszilári – a regényben tiszaréti – vérvádper előkészületeit. Egy folyamatot ad vissza, de igen célszerűtlennek tetsző módon: meg-megszakítja a központi eseménysort. Gogol mesélőéhez hasonlóan ugyanis múlhatatlan szükségét érzi pletykák, anekdoták, a szóbeszéd továbbadásának, újsághírek, politikai viták, beszédek lejegyzésének, egy bál, egy vásár, egy grandiózus vállalkozás leírásának, s nem tud ellenállni a kísértésnek, hogy egy-egy mellékfigurája múltját is elmesélje. A perről magáról nem tudósít, ahogy írja, megenne inkább öt kiló fűrészport, mint hogy a per két hónapos tárgyalását végigülje az olvasóval (’83 júliusától). Igaz, a per kezdetére a legfontosabbak már kiderülnek az ügyről. Például az, hogy a vád kezében nincs tárgyi bizonyíték. Egyetlen (zsarolással és pofonokkal) kicsikart valamásra épül, a tizennégy éves Scharf – a regényben Spitz – Móric hamis tanúságára. A zsidó templomszolga fia azt állítja, hogy az április elsején eltűnt cselédlánynak, Solymosi (Ölyvesi) Eszternek a sakterek vették vétét az imaházban. Holttest azonban nincs, s mikor végre előkerül a Tiszából, nem lesz rajta vágásnyom. Így a vármegyei csendbiztosoknak még sok pofont kell kiosztaniuk, hogy a holttest megtalálóját, a tiszai tutajosokat rávegyék egy hullacsere bevallására. 10-15 ember egy évig raboskodik, s a letartóztatottak száma időnként a 40-50 főt is eléri. Ennyi a közvetlen

kárvallottja egy olyan ügynek, amelyet a királyi főügyész a legkevésbé sem tart bűnesetnek. Mert bizonyosan annyi tudható csak, hogy eltűnt egy gyerek. Márpedig ilyesmi naponta előfordul az országban.

A könyv annak jár utána, hogy miért alakulhatott ki a tiszaréti gyereklány eltűnése nyomán országos hisztéria parlamenti vádaskodással, sajtóúszítással, zavargásokkal, s miért üldözték el otthonukból a tiszaréti zsidókat. A címszereplő felől ez a kérdés úgy tehető fel, miért nem akar zsidó maradni Spitz József fia, és miért nincs lehetősége kitörni a zsidóságból. A komoly kérdésekre komoly, megfontolt válaszok születnek, de nem magában a könyvben, hanem az olvasóban. Ha a befogadó vállalkozik a sok-sok fölvezetett történet és nézet összevetésére. Ugyanis a narrátor, bármilyen közvetlen kapcsolatot tart is az olvasóval, ezt helyette nem teheti meg. Ő a különféle vélekedéseket, a valós és fiktív szereplők beszámolóit oly módon közvetíti, mint a spiritizista szeánszok médiuma a holt lelkek megnyilatkozásait. Egyé válik a hőseivel, s a narratori szólam (a második fejezettől) szinte el sem különül a szereplők megszólalásaitól. A narrátor médiummá (mai újságíróvá?) alacsonyításának pedig fontos következménye lesz. Rengeteg téves ítélet, helytelen feltevés és szándékos félrevezetés kap hangot a regényben mind a tiszaréti ügy, mind a többi történet kapcsán, s hamisságukra többnyire csak utólag derül fény. Így az olvasó örökösen korrekciókra kényszerül. Jellemző például Gányó Julcsa esete. Ő is cselédlány, mint Ölyvesi Eszter, s ő is eltűnik a szemünk előtt. Róla először a gazdája, Prücsky csendbiztos beszél. Hogy összeszűrte a levelet a kocsissal, akit ő, Prücsky Bandi kénytelen volt életfogytiglani börtönre ítéltetni, mert felgyújtotta a szénapaját meg kis híján az istállót is. Két fejezettel később a csendbiztos új kocsisa és szakácsnője már másról pletykál: a kocsis az elődje féltékenységéről, a szakácsnő pedig Gányó Julcsa terhességéről, s hogy nem tudni, ki a gyerek apja. Aztán hírt kapunk arról, hogy a csendbiztos kirugdalta a gyereket Julcsa hasából, s így a lány férjhez tudott menni. Később az öngyilkossága jön szóba. Az utolsó fejezetek egyikében azonban erről mit se tud Stróbel Vilma és Bobby nevű barátnője. Ők csak a sikeres férjhez menetelről meg az angyalcsinálásról hallottak, s épp erről mesélnek Füstth Zsigának. (Azaz Justh Zsigmond írónak, aki egyébként elbeszélést írt Gányó Julcsáról, s mondanom se kell, teljesen más történettel.)

A hírek, pletykák özönében úgy tűnik, még a dolgok, azaz a tények sem biztosak, s akkor hol van még az igazság? Persze ez közhely, de olyan közhely, amelyről az ítéletalkotásainkkor rendre elfelejtkezünk. Talán a bevésést is szolgálja, hogy a könyv – intertextuális játékokkal – fölerősíti ezt a tanulságot. A narrátor és a szereplők gyakran idéznek fel olyan figurákat, akiket az olvasó regényekből ismer. Eötvös József Tengelyi Jónása, Viola Mihály, Fazekas Lúdas Matyija, Jókai Berend Ivánja, Mikszáth Noszty Ferije, Bródy Kaál Samuja, Kaffka Margit Pórtelky Magdája,

Móricz Kis Jánosa, Krúdy párbajozó újságírója az Utolsó szivar az Arabs Szürkéhez novellából, mind szerepelnek vagy említésre kerülnek Márton László regényében. Történetük azonban máshogy hangzik el, mint a forrásművekben. Az olvasó felidézheti magában az „eredeti sztorikat”, s megvizsgálhatja a különbségeket. Az eltérések mögött pedig eltérő érdekeket és ideológiákat fedezhet fel. Mint Ölyvesi Eszter eltűnésének a megítélésében is.

Márton László irodalmi allúziói nem esetlegesek. A megidézett művek is a hatalmi dölyföt, önzést, szűklátókörűséget hozzák testközelbe, szembesítenek az államigazgatás, azon belül az igazságszolgáltatás konttraproduktív működésével, s rámutatnak a nyomor, a szolgaság mentális és szociális következményeire. Életanyaguk bevonódik a Hamis tanú regényterébe, s felerősíti annak satirikus-ironikus rendszerkritikáját.

Míg az intertextuális réteg a 19. század felől, a regény két fontos melléktörténete a 20-21. század felől világítja meg a *Hamis tanú* központi eseménysorát. E történeteket keretszerűen, részint a befejezésben, részint a regény elején helyezte el a narrátor. Bennük korabeli valós bűnügyekről ejt szót, s a bűnvádi eljárás szakszerűsége, no meg a sajtó szerepe alapján az olvasó szükségképpen összeveti őket a tiszaréti esettel. Az egyik bűntény az országbíró meggyilkolása és kirablása volt. Az újságok azonnal a munkáspárti vezetők felelősségét firtatták, követelték a letartóztatásukat. Szerencse, hogy a belügyminiszter nagy tudású nyomozót jelölt ki a vizsgálatra, aki két héten belül megtalálta a bűnösöket, s ezzel elejét vette a munkáspárt elleni atrocitásoknak. A másik bűnügyben végzetes következménye lett a sajtó prejudikálásának (akárcsak a tiszaezlári eset során). 1881 tavaszán egy anarchista csoport meggyilkolta II. Sándor cárt, és az újságok a zsidókat vádolták a merénylettel, mondván, orosz ember ilyesmit nem tehet. Mire az igazságra fény derült (egyetlenegy zsidó sem volt a csoportban), a pogromokat már nem lehetett leállítani. Mintha az emberek kapva kaptak volna az ürügyön, szabadjára engedték pusztítási és rablási vágyukat. Menekültek lepték el Galíciát, s hisztérikus légkör alakult ki Magyarországon is (politikusok, újságírók gerjesztették), mert mi lesz, ha a menekülthullám hazánkat is eléri. (Kis számban meg is jelentek „a *kaftánosok*”, csak éppen továbbmentek Amerika, Nyugat-Európa és Palesztina felé.)

Az üldözés és a menekülés helyzetei újra és újra visszatérnek a *Hamis tanú* világában. Ott kísértenek Spitz Móric gyermekkori emlékeiben, a zsidó vándor koldusok és tutajosok elleni hajtóvadászatban, az agárversenyek nyulainak a vacogásában, Döbröghy Géza képviselő terveiben (a zsidókat marhavagonokban kell elszállítani az országból) és a regény záró eseménysorában, amikor arról hallhatunk, hogy a dohánykertészeket (a gányókat) az uradalom tisztartója elűzi a bérelt földjeikről. „*Csákányosokkal pusztát tért nyit, szétveret falut és tanyát.*” A regény legmegrendítőbb,

lírai részei éppen a menekülő riadalmát, kétségbeesését, kiúttalanságát fogalmazzák meg: a pogromok elől menekülő zsidók és a saját uraiktól űzött gányók félelmeit. Mert roppant nevetségesen viselkedik az ember, de mikor másokat vesz űzőbe, az már nem nevetség.

(Márton László: *Hamis tanú. Regény. Pesti Kalligram, 2016*)

Domján Edit

A bedeszkázott ablakok mögötti élet

Patkányok a fészeren belül és kívül. Beadod Verának a nyugtató adagját, hogy nézze a semmit. Úszol a saját testszagodban, és rájössz, hogy mégiscsak a halott anyád a legbüdösebb az asztalra bukó fejével. A háztízakba balta, kés, könnygáz, ha kimerészkednél az utcára. Ha nem, akkor őrködj a házban, véd a vegetálást, ünnepi lakomázz a babkonzervből, tartsd készenlétben az immár csak csontokból álló tested. Szétesik a Kóma, a zajzenekar, amit a haverjaiddal hoztál létre, mert Lópatán kívül már senki sincs itthon. Itthon, a névtelen városban, ami fölött nem szállnak bombák, az utcákon nem vonulnak tankok, katonaegységek, a kijárási tilalom miatt viszont te sem mehetsz sehova. Még a boltba se, hiszen minden zárva. A posta is, így nem tudod befizetni a villanyáramot, de ez ne okozzon fejfájást, mert az sincs. Így él (él?) Spenót a Fantomkommandó című regény főhőse a délszláv háború ideje alatt.

Orcsik Roland kellemes meglepetést szerez az olvasónak, ugyanis a líra és a műfordítás után megírt egy pizok jó és ütős regényt, amit a Forum és a Kalligram könyvkiadó közösen adott ki. A regényben folyamatosan változik a kameraállás, a főhős barátai, ismerősei is narrátorokká válnak, ami által egy ördögi körként bezáruló örületnek lehetünk a szemlélői. Spenót kiszökik az utcára, de a világosság helyett még nagyobb sötétség és kilátástalanság költözik belé. A bedeszkázott ablakokon túl az állandó készenlét és a tömény unalom kevergeti a mindennapok moslékát. Szasáéknál fekáliát ebédelnek, barna fogakkal és szájjal röhögnek bele a háború okozta űrbe. Pajo áramhiány miatt csak úgy tud zenét hallgatni, ha elképzeli azt. Dolgozik a téboly. Nem marad más, mint a nosztalgizálás, és a veszélyes terepszemle, amelyben a fiatalok kétségbeesetten keresik a jövőt. Az eseménytelenség és a mindennapi üresjáratok kifárasztják a lelket. Minden berozsdásodik, mint a hangszerek a fészereben. Ahogy a könyvben is olvashatjuk: *Egyetlen hatalom támadhat fel csupán, a rombolás pompája*. Felmerül bennünk a kérdés, hogy a háború van-e értünk, vagy mi vagyunk a háborúért? Ha győzünk is, mi fog megváltozni? Mi tud meggyógyulni, ha az emlékezetből nem lehet kitörölni a nyomor képeit, a halottak látványát? Ha nem lehet lenyelni a szegénység keserű és gyomrot mardosó ízét?

A regényben szereplő Anikó még a nevét is megváltoztatja, hogy semmi ne emlékeztesse a szüleire. Egy csimpánzzal és két szurikátával tengődik egy bezárt egészségügyi állomáson. Nem lövöm le a poént, de Orcsik gyönyörűen bánik a lány személyiségével, izgalmasan bontja ki az életét. Számomra Anikó a mű legmisztikusabb szereplője. Az állatok kiszabadulása/kiszabadítása a szerző számára a káoszt jelenti, de ekkorra már senki sincs észnél. A józanság eltaposott, kirabolt, megalázott, és megerőszkolt emlékét fújja a szél, szárítja a nap, és kebelezi be az idő.

(Orcsik Roland: *Fantomkommandó. Forum–Kalligram, 2016*)

Bíró Tímea

Zugolától a soundig – A Balaton-metafora színeváltozásai

A Balaton – a táj és lélek idilli találkozásának helye – az elmúlt századok során szinte nemzeti szimbólummá vált, hiszen az itt megtapasztalható kozmikus élmény a tökéletesség már-már *fausti pillanatát* kínálta: az elveszett paradicsom archetipikus állapotát. Az onnan kiűzött ember számára a magyar univerzumban is akadt egy hely, ahol meg lehetett találni ezt az Arkádiát: a Balatonnál. Mint azt Weöres Sándor megénekelte: „A Balaton / hintáz velem / két menny között / ring életem”.

A tóval kapcsolatos toposzok is ugyanezt az életérzést tükrözik: *fényözönben fürdő homéroszi táj, az időtlen magyar Arkádia, Tempe-völgy, aszszonyos Balaton, magyar tenger, itt az idő másképp telik, itt nincs hétköznapi, a természet (a jó Isten) örömkönnye, az egész nemzet öröme, szívemelő táj...*

Ezek az „eposzi jelzők” a modern idők egyik legjellemzőbb sajátosságára, a *szenvédésontológiák* háttérbe szorulására utalnak, melyek helyét a civilizált társadalmakban egyre inkább az *örömontológiák* veszik át. Magyar földön e világerzés egyik első megjelenési helye – a Balaton volt.

Nézzük, hogyan is változott a Balaton-metafora a történeti idők nyelvi játékterében.

*

A pannon táj kapcsán íróink előszeretettel emlegetik a klasszikus nyugalmat, a harmóniára törekvő hajlamot. *Babits Mihály* szerint „... Kedves, harmonikus színeivel könnyű és elegáns, szinte klasszikus formaérzékre nevel... enyhe, kék vidék. Nem csoda, ha a dunántúli írók állnak a latin könnyűséghez és eleganciához legközelebb.” Cs. *Szabó László* szerint „... Pannónia a szentek fegyverét használja. Azzal hódít, hogy szelíd... A fák talán olaszul is tudnak, a szőlővel rakott balatoni vulkánok pedig éppenséggel arra a földre emlékeztetnek, ahol Aeneas egy kihűlt kráteren át az alvilágba szállt... Hazudik a hitrege: Aeneas a szemközi hegyek közt ereszkedett az alvilágba. Badacsonytól az Őrshegyig minden latin ősi

hazájára ismerne ebben a sorhegyben. Kár, hogy Vergilius sosem látta.” Azaz: átöröklődött valami a római időkből. Az általuk megteremtett szőlőkultúra révén a rendezettség is megjelent e tájon.

Hamvas Béla, aki a magyar tájak képviselte szellemiséget – a géniuszokat – leginkább számba vette, a legmelegebb szavakkal Dél géniuszáról írt. A délnyugati magyar tájakon „... Sehol semmi túlzás, izzasztó erőkifejtés. Ez az oldottság a tájban, az emberben, a dolgokban, a közösségben, a beszédben, a mozgásban... Az itteni nép... a hódításnál többre becsüli a békét, a lovagiasságnál a családiasságot, a türelmetlenségnél a higgadtságot, a fokozott tevékenységnél a sétát. Léttartalma: az aranykori hagyomány. A mérték a szabadság. A heroikus nép a tevékenységben, az idilli nép a tétlen békében érzi magát szabadnak.”

*

„Hazánk legkellemesebb zugola”: a romantika Balatonja

A Balatont a magyarság számára igazán a romantika fedezte fel. Úgy, ahogy más népek számára a tengert. A korábban csupán mocsarasnak tekintett táj, mely – Garay János szavaival élve „egy évezreden át ugarul állott” – néhány év leforgása alatt „magyar Árkádiává”, „Tempe-völgygé”, a „világ egyik legfestőibb tájává”, „a magyar lélek gyógyhelyévé” változott, ahol szabadon szárnyalhat a gondolat, ahol „vidorabb” az élet. A romantika kék virágát sokan e tájon vélték megtalálni. – Szláv nevének eredeti jelentése – ’mocsárvár, sárvár’ – hamar átlényegült.

A romantika által új horizontok, új életérzések, értékrendek jelentek meg a magyar égen. Ezek nyomán a természetből immár „kiemelkedő” balatoni táj és a magyarság között egy olyan párbeszéd – diskurzus – vette kezdetét, amely mind a mai napig tart – és korántsem tekinthető lezártnak.

A romantikus lelkek a természetbe menekültek, bágyadt lelkükre ott találtak gyógyulást, felfrissülést, „lélekderűt”. Számukra a táj templom, fái annak oszlopai, pásztorok járta ligetei oltárképek, fényteli egéből a szférák zenéje hallható. Mindez kozmikus távlatban, a szabadság kiteljesedésének helyeként rögzült a kortársak tudatában. Történelemszemléletük szerint hajdan létezett egy *aranykor*. Ilyennek vélték a lovagi erényekben gazdag középkort, amikor még „kerek volt a világ”. A felvilágosodás – és nyomában a napóleoni háborúk – azonban felborították ezt a harmóniát, és a kortársak gondolatvilágában központi helyet kapott a *világból való elvagyódás*. Minden valamire való romantikus művész keresett magának egy szigetet, egy még fel nem fedezett helyet, ahová elzarándokolhatott a világból. Ez a különvilág-teremtés gyakorta a titokzatosság, a különösség, a csodaszerűség transzcendentális légkörével itatódott át. A modern tájkép, Spengler szerint, kozmikus érintés, ütem (Kosmischer Takt).

A romantika szeme a világot a szépség jegyében szemlélte. A mindenség harmóniája, a teljesség csak általa ragadható meg. Így vált a természet szimbólummá, a teljes élet birtoklásának szimbólumává. Ehhez a romantika hívei várakkal, várromokkal bővelkedő változatos – idilli és vad – tájat ígyekeztek találni, melyet Magyarországon szinte magától értetődő természetességgel – a Balaton vidékén találtak meg.

Jókai így vallott erről: „Mit érhetnének mást e név alatt, mint a Balaton vidékét? melyik tájrésze hazánknak érdemli meg inkább a Tempe-völgy nevét? ahol magasabb szellemek dalolni taníták a költőt; a nem költők pedig érezni azt, amit a költő énekelt.”

Kisfaludy Sándor tájromantikával átítatott regéi (Csobáncz, Tátika, Somló) – a gáláns lovagok és nemes lelkű várkisasszonyok történetei – úgyszintén a múltidcsőítés jegyében születtek. Ezeket a mai olvasó naiv és érzelmes történeteknek tekinti, de a kor atmoszférájában – a szentimentális szív és a józan ész harcának történetei – nemzedékeket bűvöltek el. E regékben a várromokat a romantika párában úszó édesbús aranyfelhői lengik körül: „Ülly mellém a kandallóhoz, / Fel van szíttva melege; / Csobáncz-várról, Édes-kedves, / Im! Hallyad, egy agg rege.” (Csobáncz)

A modern pszichológiában a chicagói *Csíkszentmihályi Mihály* által kidolgozott és elterjesztett fogalom, a *flow* – áramlás, lebegés – a magyarság életében, mint közös világi élmény, minden bizonnyal a Balaton kapcsán teljesebben ki először. Ahogy a *Közhasznú Ismeretek Tárában* (1833) olvashatjuk a tőről: „... az itt minden feszességet levetkező magyarság, hazánk legkellemesebb zugolává teszi.”

Mint ahogy a XIX. századi, egyre erősödő, gazdagodó, öntudatában erősödő Amerika szimbólumává a Niagara-vízesés vált, úgy formálta a polgárosodó, nemzeti öntudatában erősödő, Európához hasonlítani kívánó magyarság önképét a gyorsan fellobbanó romantikus Balaton-kultusz. A Balaton hamar metaforává, az öröm, az élmény, a kellem hazai megtestesítőjévé vált.

A tájromantika keltette érzéshullám – feloldódva és gazdagodva az őt követő stílusok és izmusok világában – napjainkig tovább él.

Csinosan és komfortosan: a biedermeier érzésvilágában

A Balaton és a romantika kapcsolatának vizsgálata során nem szabad megfeledkeznünk az ugyancsak ez idő tájt virágzó biedermeierről, amely a szenvedélyes lázadásnál, a költői apostolszerepnél sokkal fontosabbnak tartotta a testi-lelki nyugalmat, a lojális belenyugvást, a családi polgári kényelmet, a bensőséges szívöröm és a derű megtalálását – távol a barokk dagályosságtól és a fölvilágosult racionalizmustól. A nagy eszmék árnyékában egy kevésbé ismert, de máig erősen ható új életformát hívott életre.

E biedermeier a lélek bensőséges nyugalma a kies vidéken, idilli tájakban igyekezett megtalálni. Az egyre csinosodó, komfortosabbá váló fürdőhelyek, mint Balatonfüred, erre kínáltak lehetőséget.

A Balaton ez idő tájt már a társas lét helye is. Füred *Magyarország nyári fővárosa*, ahol a kor jelesei gyakran megfordultak. Neve már a reformkorban fogalommal vált. József nádor *Magyarország díszének* nevezte (1821). Tátrafüred, Mátrafüred, Lillafüred, Káptalanfüred, Tarpatakfüred, Thurzófüred – mint újonnan alakult üdülőhelyek – innét kapták nevüket. A máig élő Anna-bál hagyománya úgyszintén a biedermeier életérzés jegyében született, s él mind a mai napig. Az idén immáron 191. alkalommal rendezik meg, és Füred most is „hazánk legnagyobb társasági eseménye”-ként hirdeti, ahol „a szépség, a tisztaság, az erő, a lendület és a nőiesség mind érzékelhető”.

Márai Sándor Balatonfüred emlékhelyein elmerengve így írt: „...ez a legtisztább magyar biedermeier” (Ég és föld).

Füred igazi fejlődése azonban csak az 1860-as években indult meg, elsősorban a tihanyi apát és a pannonhalmi főapát bőkezűségének köszönhetően, akik európai színvonalú fürdőt kívántak itt teremteni. Például felépült a minden valamirevaló fürdőhelyen nélkülözhetetlen kúrszalón, a társasági élet központja. Továbbá helyi újság, kölcsönkönyvtár, lövölde, fagyfalda állt a vendégek rendelkezésére. És a tó körül gomba módra szaporodtak a villák, a szállodák is. Igaz, sokszor a hely szellemétől teljesen idegen, historizáló, eklektikus stílusban, vagy a sváb építészet elemeivel fölcifrázva. És új fogalmakkal is megismerkedhettek az itt nyaralók: *gőzhajó, yachtclub, szandolinverseny, vasúthálózat, Balaton-átúszások, gyógysetány, szőlőkúra, lawn-tennis...*

Endrődi Sándor tollából pedig egy új fogalom született: „balatoni riviéra”.

A felértékelt Balaton

A trianoni béke után, amikor az ország tengere, ismert gyógyfürdői a környező utódállamokba kerültek, a kortársak szemében felértékelkedett a Balaton, még inkább szebbé vált a „magyar tenger”. Partjai mentén egyre-másra épültek ki a különböző „telepek”: *Szalmássy-telep, Óvári-telep, Antal-telep, Mária-telep, József-telep, Pius-telep...* Akkor e neveknek olyan pozitív csengésük volt (‘fejlesztési övezet’), mint napjainkban a lakóparkoknak.

A Balaton szépségét egyre több festő, író-költő igyekezett megragadni, mint például Kosztolányi Dezső: „Andalító esték vannak itt és arany reggelek, mikor egészségesebbnek, magyarabbnak érezhetjük magunkat. Körülötünk a színek legyezője majdnem napkeleti pompában ragyog. Az, aki nem járt itt, nem élt huzamosabban e partokon, könyvből vagy mások elmon-

dásaiból semmiképp se alkothat magának fogalmat a magyar palettáról, az almazöld égről, mely alatt mályva- vagy ibolyahullámok türemlenek, a nap rózsaszín születéséről, bíbor haláláról és küllősen sugárzó pompájáról, az éjszakák kék csendjéről, a holdas esték zöld költészetéről vagy a viharokról, melyek szederjes hullafoltokat varázsolnak az égre, a tarjagos, pala- vagy májszín fellegek közé. A gazdagság zavara fogadja a szemlélőt.”

A „széles tömegeké”, avagy a szocreál Balaton

A „létező” szocializmusban a Balatonnál, a kor ideológiája szerint, a dolgozók pihenhették ki fáradalmaikat. (A székesfehérvári vasútállomás szocreál freskói épp ezt, a Balatonhoz induló munkáscsaládokat ábrázolják.) A tó a „széles tömegeké” lett. A vendégforgalom már a milliós nagyságrendet is elérte. És hamar új eposzi jelzőt is kapott: *néplavor*.

SZOT- és pártüdülők, KISZ-táborok épültek, de a tó a keleti és a nyugati blokk turistáinak (részben titkos) találkozóhelye is, akiket a „Zimmer frei” feliratok invitáltak ide.

Mások, például Illyés Gyula számára, a diktatúra éveiben az elvonulás helye lett, ahol a hatalom keze nehezebben érte utol, például nem kellett ilyen-olyan pártállami rendezvényeken részt vennie.

A korban divatos „nemzetgazdasági érdekre” való hivatkozás felgyorsította a Balaton kizsákmányolását: partjaiból ilyen-olyan önző érdekek raboltak el egy-egy darabot, illetve stílustalan épületek sokasága nőtt ki a földből. Ezekben az évtizedekben – a reformkorhoz hasonlóan – számos író, publicista segélykiáltása hangzott el a Balatonért. *Kellei György* szerint „...elkezdődött a tó elrablása, szellemi és gyakorlati értelemben egyaránt”. De *Tamás István*, *Rákossy Gergely*, *Thiery Árpád*, *Bertha Bulcsú*, *Tüskés Tibor* és mások „farkasüvöltéseit” úgyszintén említhetjük.

Dobd le magad! Itt a plázs! – a posztmodern Balatonja

A tó nevének jelentésköre napjainkban – a 21. század elején – újra változni látszik: egyre inkább a fogyasztói társadalom *beach*, majd legújabbban *plázs* életérzése tapad a nevéhez. Mindkét név olyan helyre utal, ahol puha, homokos tópart, gyönyörű panoráma, napozóteraszok, erotic center, bulistrand, törpepálmák és leanderek gondoskodnak a „nagyon happy” érzésről, a bulihangulatról, az ellazulásról, természetesen *by night* is, amikor *dúl a love*. És rossz idő esetén is vendéglátó komplexum áll a vendégek rendelkezésére, ahol óriási italválaszték, holdfényes partik, hazai és külföldi előadók „krémjének” koncertjei, továbbá jazzpiknik várja a nagyérdeműt; a „passzív sportolók” pedig sörözés közben óriási kivetítőkön követhetik a nyár legizgalmasabb sporteseményeit.

Az egyik legnagyobb balatoni strand – „a nyári ellazulás központja” – napjainkban így hirdeti szolgáltatásait:

„Dobd le magad! Itt a PLÁZS!

Június 18-án indul a PLÁZS, egy „rozétól ázott” vízparti WellHello koncerttel.

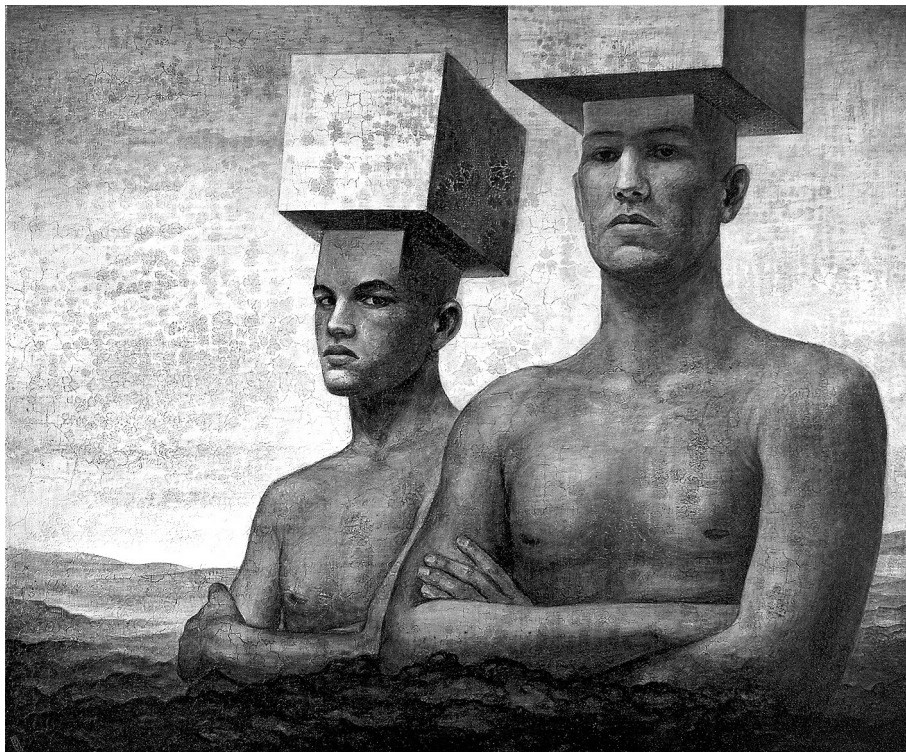
Új fejezetet nyit a »balatoni nyár« fogalomtárában Siófok új/megújult helyszíne, a PLÁZS. Az ország legnagyobb bulistrandja napközben a napfürdőző édes semmittevés vagy az aktív kikapcsolódás színtere, a programnapokon pedig egy pörgős V.I.P.-centrummá válik, partifolyamokkal és koncertsorozattal a nyári hétvégeken.”

A beach, illetve plázs trendi életérzése a balatoni vendéglátó helyeket is magáévá tette: napjainkban sorra bukkannak fel a *Lidó*, *Aranypart*, *Ezüstpart*, *Napfény*, *Club*, *Yacht kikötő*, *Plázs*, s újabban: lidós partszakasz... elnevezések. Nem véletlenül aggódnak a minőség és a kellem őrei, a fürredi-ek, hogy már az ő városuk is „siófokizálódik”. Bizonyára tévednek.

Mi más lehetne ma Magyarország szuperlatívusza, mint: „Nagyon Balaton”?!

(*Nyelvi esszék*. Szerk.: Balázs Géza–Minya Károly, Anyanyelvápolók Szövetsége – Inter Kft., Bp., 2016)

Sebő József

Szurcsik József: Két bajnok

Péntek Imre

Modell és tipológia

Szurcsik József veszprémi tárlatáról

A nézőnek, az intézményeknek és szakembereknek – s ne feledjük, a gyűjtőknek! – is meg kell küzdenie a kortárs képzőművészet „alakváltozásával”. A változások az elmúlt évek alatt is – bár nem látványosan – megjelentek a kiállítóterekben, a műhelyekben, szellemi téren. Ellobbant az új szenibilitás, vegetálnak a posztmodern különböző irányzatai, a csendes útkeresés időszakát éljük, különösebb „megváltó” formaújítás nem szorongatja az alkotókat. Az installációk „kiteljesedése” – ahogy elárasztják a kiállítótereket, főként a fiatalok esetében – nem számít újdonságnak.

A több évtizedes művészi munkák ma érnek be. Van, akinél radikális útkeresés(ek) színesítették a palettát, s ennek következetes kiaknázása folyik, másoknál a megtalált motívumok, formaelemek állhatatos és következetes ismétlődése jelenti a legfőbb feladatot. Szurcsik József, a középgeneráció jeles alkotója – Gerber Pál, Gál József, Rácmolnár Sándor, Gerhes Gábor és Kicsiny Balázsa alkotói társaságában – szintén az állandóság eljegyzettje. Húsz év óta a karakteres, robusztus férfifej és a fal, az építmény a fő motívumok képein. Lehetnek ezek kis, esetleg nagyobb festmények, vagy többféle technikával készült grafikák. Ettől függetlenül, hogy az élmény meggyötör képzelt szituációival – amelybe alakjait helyezi –, érezni lehet az érzéki megjelenítés élénkségét, a viaszos, pergő hamvasságot és a rideg elgondolás kalodáját. Ez a libikóka adja műveinek feszültségét. Nem tudjuk eldönteni: színpadi drámát látunk, díszletekkel, kosztümökkel vagy erkölcsi példázatot, melyet mutatópálcával tár elő egy szigorú tekintetű tanár. És Szurcsik kegyetlen: nem ismer irgalmat. A nézőt, a szemlélőt nem kíméli, tövig megforgatja a felvázolt csapdákban. Sőt, mintha nem elégedne meg az egyszeri közléssel, ismétlésekkel, a vég-sőkig, az abszurdumig feszíti, nyomatékosítja kedvenc tartalmait.

Régóta ismerem, figyelem képeit, de mindig volt egy érzésem: titka van ezeknek a konstrukcióknak, ezeknek a markáns vizuális talányoknak, amivel a művész előadja mondandóját. Ezek akár közhelyek is lehetnek, a popularitás nyerő/vesztő, erőteljes képzetei, amelyek plakátharsánysággal célozzák meg az okatlan tudatot. Ez a lehengerlő „kép- mutatás” elsodorja a felmerülő aggályokat. Szurcsik vizuális „tűntetései” előtt fejet kell hajtani...

Legutóbbi, veszprémi kiállításán talán közelebb kerültem a „megoldáshoz”. Áttekintettem néhány, róla szóló elemzést, megközelítést. Szombathy Bálint 2012-es, Arts Galériabeli megnyitójának szövegében a következőket találjuk: „Első látásra megmaradtak bennem különleges, mértani szabású architektonikus alakjai, illetve egész színpadi univerzuma, hiszen nála a figuratív jelzöt feltételesen, részlegesen szabad csak használni, egy monumentálisan szürreális világ részeként. Egy olyan világkép részeként, amelyben a központi motívumokat az ellentétek mozgatják és emelik drámai szituációkba. A művész hol a földbe ültetett, hol pedig a magasban lebegtetett, de kivétel nélkül mértanian szabályos formákból bontja ki antropomorf lényeit, embert idéző arcminiatúráit. Ott, ahol a síkok a derékszög szigorában találkoznak, ahol minden precízen klappol egymásra, onnan vájja ki meglepetésszerűen az emberi arcokat, olyképpen, mint a szobrász a lágy formát az alaktalan tömbből. Igen, Szurcsik valóban élettelen szobrászati formákat görget a képre, melyekből kibontja az éppen adott lehetőséget, az életteli emberarcú ősfomat.”

„Architektonikus alak, antropomorf lények, életteli, emberarcú ősfomat” – nos, ezek a szakember fogalmi párlatai Szurcsik alakjaival kapcsolatban. Nekem ez kevés. Legfeljebb formai lelemény. A cél, a szándék marad el. Úgy vélem, nem ősfomatról van szó, hanem mai modellekről. És a hozzá tartozó tipológiáról. Amelynek érezhető aktualitása – szinte zavarba ejtő. A mester szerint a hatalom tönkre teszi, devalválja az alattvalókat. Ennek a modellnek számos variációját tárja elő, szinte élvezettel merít el ebben az ellentmondásban. Mayer Erzsébet A megkövesült alfahím – Szurcsik József képei és Császár László versei alapján című tanulmányában sok olyan utalással találkozunk, amely erről szól. A szerző – Szurcsik képei láttán –, „önmagába kövesedett emberről”, „gépebberről” beszél, akinek az építés és a rombolás a szenvedélye. „Autista köember”. „Lelki erődítmény”. Nos, ez a megközelítés közel áll az én felfogásomhoz. Az sem idegen, hogy – az alattvalók a hatalmon lévőkkel kapcsolatban, Szurcsik egyik legismertebb képe – a két fél kölcsönös kapcsolatából nem a fenti gög elutasítása, hanem nyelvek önkéntes mutatványa, a „benyalás” gyönyörrelvezete lesz. Nos, számos ilyen példázatot, fogalmi csapdát állít nekünk a festő, amelyet nagy elánnal, szakmai felkészültséggel változtat képi elemmé. És nekünk végig kell futni ezen az akadálypályán: az általa kreált típusokkal. Nem véletlenül lett a veszprémi kiállítás címe: Hősök és bálványok. Szurcsikban elevenen él egy alapvetően morális érzékenység. Egy mérce. Egy követelményrendszer. És képeinek világa ezekből – néha didaktikus – kreációkból áll össze, szakadatlan folytonossággal, meggyőző erővel és belénk maró hitellel. És ez a morális beágyazottság egészen a politikumig

ér el, anélkül, hogy bárki magára venné a félreérthetetlen célzásokat. Így lesz a futásból „vesszőfutás”, a *Megafon*ból áradó dicshimnuszról származó ismétlődés, a kiüresedésből *Gondolatelszívó*, a gyanakvásból *Egymást figyelők*. A *Várakozó vulkánok* sem csupán természeti képződmények, a társadalmi feszültség morajlik (adott esetben) alattuk. Az ostobaság evolúciója is „kivirágzik” ezen az egyébként rosszul termő földön. Az „ősgonosz” delejező ereje sajátos frontokba szerveződik, amelynek lehetetlen ellenállni. A magányos hősök „lyuggatottan” állnak a vártán, de a győzelem reménye nélkül. Mégis, ez a természet adta „elan vital” megszüli az ellenoldalt is.

Szurcsik nem csak a rossz esélyek felmutatója, a jó felé vezető útnak is ad lehetőséget. Öröket állít a világban: „lélekőrei” – grandiózus emberhegyei – a békét és biztonságot felügyelik körülöttünk. Grafikai közt a Figyelmeztető és a Jóhiszemű is megjelenik, mint tipológiai lelemény.

A veszprémi tárlaton a Dubniczay-palotában, a Várgalériában a művész jól ismert, jellegzetes festményeit láthattuk. (Két bajnok, Egymást figyelők, Ember embernek..., Merengő) E művek hatása ma is eleven. A filozófiai mélység és festői kvalitás kettőse elsöpri az esetleges fenntartásokat. Ami érdekesnek mondható: számos grafikai tablóval találkozhatunk. Ezek közt jó néhány nagyméretű festmény vázlatával, variációjával. Ismét elgondolkozhattunk a figuratívitás és a szürrealizmus kapcsolatáról. Dali, Francis Bacon, Chirico magyar követői, mint Méhes László, ef Zábó István, Filep Sándor vagy Birkás Ákos kiváló tanítványnak bizonyultak. Szurcsik is elhelyezhető ebben a sorban: bármelyik realista szituációt képes „átbillenteni” a valószerűtlen szférájába. Ehhez széleskörű, természetesen ható eszköztárat használ, amelyet már-már rutinszerűen alkalmaz. Az emberi építményei képesek a földre tapadni, mélybe nyúlni és a magasba emelkedni, ott lebegni. Természeti-emberi eredetük arra utal, hogy a kozmosz kárhózatának fejleményei ezek az antropomorf szörnyek. Máskor inkább tudálékos mutató táblák, tanulságot szolgáltató ábrái. Érdekes még szólni az ismétlődésekről, a sorozatszerűségről. A mértan mágiájával élő művész képes kibontani a képzeletét irritáló gondolatot, etikai feladványt, de rendszerező racionalizmusa ennek is keretet szab: ezek a szeriális művek, főként grafikák, betöltik a maguk teljességét. Finom, elegáns vonások, megejtően tiszta részletek. Megfigyelhetjük, nem egy mesterséges univerzum egyenfiguráiról van szó, az egyediségre való törekvés ösztönszerű velejárója még sorozatainak is.

Dr. Keserű Katalin hívta fel figyelmet arra, a Szurcsik-féle kőépítmények, antropomorf teremtmények emlékeztetők is, sajátos monumentumok. Kapcsolatuk van az idővel. Egyik, szentendrei megnyitójában írta: „Az emberben mégis felmerül a kérdés, meddig lesz olyan lény, akinek a csőd egyáltalán jelent valamit, s aki jelenteni tudja, mert van emlékezete.

Szurcsikot azonban ez a kérdés láthatóan nem izgatja. Kezében a világ mutációit termő rajzi készséggel képes túllépni a szürreális realitáson (mint valóságon és stíluson), s felmutatni – most már a rajz korlátlan lehetősége által – az élet alternatíváit.” Tehát képes – erre többször is utaltam – távlatot teremteni, a nagy-nagy, eszményeket felőrlő bizonytalanságban. Néha elgondolkodom: nem fenyegeti-e a monotonía, az önisméltés, a kiüresedés ezt a kvalitásos műegyüttest? De rá kellett jönnöm: az a morális megalapozottság, az a kivételes figyelőkészség, az a kényes egyensúlyokat görgető szellem nem fáradt ki, nem lágyult el a mai napig. A modell és tipológia, amely mellett évekkal ez előtt elkötelezte magát, olyan mérce, amely nem csorbult ki. Sőt, kifejezetten éleződött. A tartalmi és formai megújulás „aranytartaléka” ott rejtezik tehetségében, amely eddig is képes volt megítélni istentelen héroszokat görgető korunkat. Nem könnyű felismerni, mikor válik a kozmikus méretű ígahirdetés szánalmas bohóc szereppé. Mikor lesz impozáns felvonulásból macskajajos utcai szédelgés. Átvergődni a lépten-nyomon elénk táruló (történelmi) buktatókon: Szurcsik képes volt erre a bűvészmutatványra. Maradt ereje, hogy felismerje, bár ezt a manipulációk sora igyekszik eltakarni, a hősök közül gyakran válnak bálványok, s e metamorfózis bűverejébe akár bele is pusztulhatunk.

Szurcsik József: Szégyenkező

Szurcsik József kiállításának enteriőrjei
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

Bíró József

(28)

általában közösen kerülhet amelyik szoros vagy tág
emlékezve korai idők középpontjára más szempont
különben így nagyjából jól lát
folytonosan elfoglaltság van
tojáshéj mozsárban zúzva
semmi más
ha

(29)

első alkalommal kell menni csak pár napra
ugyanakkor van valami amit pedig mutat
véletlenül sem látszik úgy hiszen
lehetőleg egyébként sajátos okból
ami miatt vajúdik
hiába afféle
ha

(30)

eztán akár biztonságossá mindazonáltal nem is könnyű
szempillantás alatt jelbeszéde lényegében porrá omlik
rozoga díszleteket venni ordas hiba
jóllehet személyes elfoglaltság okán
ugyanakkor persze ábránd
talán fikarcnyi
ha

(31)

sorban állás még mindig miközben már beteg
ugyanakkor nem világos mi lesz megoldható
illetve így most van magyarázat
mosollyal mégis viselve holtidő
mint ami nevezetesen
velejárója nyilván
ha

(32)

ilyen lendítéssel eldobható kavicsot mivel aki szereti
de összehasonlítva más szélsőséges lázadás feltűnően
akkoriban buzgón pont kissé túlzó
felesleges csakis vitatkoznia ezzel
többé nem hallja
úgy ahogy
ha

(33)

inkább évente átutazóban de aztán tovább nincs
néhány dolog miatt kíváncsi rövidesen muszáj
annyi minden vissza valamerre ráadásul
éjszakánként egyszobás lakásban bajos
mostanság nem innen
eléggé megvan
ha

(34)

ugyanakkor ott valahol visszhangtalan sötétség van ami
hajnaltájban átfagyva sosem lehet kőbe vésett szabadság
vicces amikor újólá magára ismervén
többnyire elképed érdektelen mégis
ennyire hűséges emlék
mivel vízzé
ha

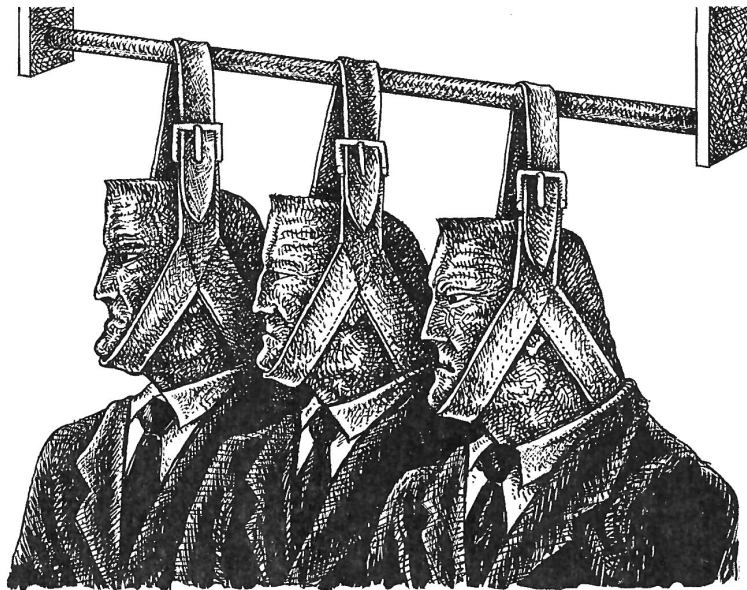

(35)

eztán korábbi által akkor készületlenül ne érje
jogfosztó módra pedig folytatódik is jelenleg
nos nem csupán mellőzik ráadásul
vonatkozó időszakra régi gyakorlat
irányító hivatalosság által
így peremre
ha

(36)

eleve nincs egyensúly romlása miatt igen komor
láthatóan sohasem kínál szikár önfeladási mintát
olykor inkább átalakítható világnak mondja
munkái összegzése semlegessé voltaképpen
egyesek tudni vélik
kérdés nélkül
ha

Szurcsik József: Gerinctelenek

Debreczeny György

milyen jó
kollázs

milyen jó
jógaórára menet
a napfogyatkozás
a dűnnyögés
a lélek üdvéért

múltam fölött a guru
vizuális költemény
igazoltan hiányzik
a pillanat
épp Buddha söréből iszik

tükörképek
szólnak hozzám
azt mondják
mintha mindenhol
hideg lenne

a lélek kedvéért
van napfogyatkozás
a nap kedvéért
lélekfogyatkozás
és jógaóra

milyen jó
hogy helyben vagyunk
a van partján
nem kell sokat
mókázni vagy hajókázni

a lélek üdvéért

virágokkal voltam

a ráncaim segítenek
formálni a kontúrokat
pengetném én a húrokat
a kozmetikusnál
vagy a klinika kertjében
ahol égis érnek a fák
lábam leér a földig

a formák határait
jelző vonal égis ér
de lábadozás idején
odáig nem nyújtózkodhatok
fontos kifejező eszköz
a kontúr és az ég
ahol a kettő összeér

a kontúrok segítenek
formálni a ráncaimat
virágokkal voltam
a klinika kertjében
vagy a virágok voltak velem?
igen a klinika kertjében
nem pedig a British Museumében

ahol már ott állt
a bolond ráncos öreg nő
aki minden délben
a kontúrokat szokta etetni
égis nyújtózkodott a kozmetikus
aztán hozzáfogott
a húrok pengetéséhez

zsebkendőnkkel integetünk
Genet nyomán

tengereket szeltél át
a tortavágó késsel
mit láttál az őrtoronyból
azzal a gyönyörű szemeddel?

elhagytam a zsebkendőmet
és az esetlegességek birodalmát
ahol magunkat láttam
épp hadonásztunk

fekete nadrágot viselt
zöld cipőt rózsaszín kiskabátot
és püspöklila alsógatyát
a férfi aki vizelt

a tengerbe vizelt valaki
aki a talapzaton állt
utánozta a patakcsobogást
a lombok a gombok zizegését

az ökör
akarom mondani a tükör
bennünket dicsfényel övez
övünket dicsóséggel fényezi

elvesztettem tortavágó késem
és a zsebkendőmet
püspöklila alsógatyában
most akkor mivel hadonászak?

az ökör a talapzaton állt
és a zsebkendőre vizelt
de mondja csak
mi van a szentostyával?

isten elment
ő már csak ilyen
jön aztán elmegy
csak tudnám hová

most hogy jóllaktam
ostyával és prédikációval
arra kell törekednem
hogy egyre nagyobb seggfej legyek?

nem a szeretetet
hanem a gyűlöletet
találja ki valaki
így teremt hitet költészetet

zsebkendőkkel integetünk
a templomi játékokon
a bordélyt ábrázoló paraván
az oltár előterébe nyomul

A tekintet lökte vissza

Sűrűsödő mártás ömlött szét a földön,
akadályozta a látást,
s míg a fák koronái még a pelyhes,
vidám égben fürdőztek,
a fatörzsek már összemosódtak,
visszalökték a tekintetet.¹

Sűrűsödő tekintet ömlött szét a földön,
mártás akadályozta a látást,
s míg a fák koronái visszalökték
a fatörzseket,
a vidám égben már összemosódtak
a fürdőzők.

A fák koronái ömlöttek szét a földön,
sűrűsödő látás a tekintet,
a pelyhes ég még akadályozta
a fürdőzést,
míg a fatörzsek visszalökték
a már összemosódó vidám mártást.

¹ Witold Gombrowicz

A vidám ég ömlött szét a földön,
mártásban fürdőzött a sűrűsödő tekintet,
összemosódó pelyhek
akadályozták a látást,
míg a fatörzsek már vagy még
visszalökték a fák koronáit.

Pelyhes fatörzsek a vidám éggel
összemosódtak,
sűrűsödő látás ömlött szét a földön,
a tekintet akadályozta a mártást,
s míg a fák fürdőztek,
még visszalökték koronáikat.

Föld ömlött szét a fák koronáin,
még pelyhes fürdőzők
akadályozták a mártást,
míg vidám égben a tekintet
fatörzssé sűrűsödött,
összemosódott már a visszalökéssel.

Sűrűsödő föld ömlött szét a mártásban,
vidám ég akadályozta a látást,
s míg a fák koronáin
pelyhek fürdőztek még,
bár már összemosódtak,
tekintetem lökte vissza a fatörzseket.

már rég nem ingyen város
kollázs Gergely Ágnes verseiből

süllyed a félmúlt horizontja
ne hidd hogy jobb a semminél
Pannóniában extenzív tolatásban
kevés az azonnali arc és sok a lárva

angyal jött a kertbe: galambtetem
csökönyös számár edz a pusztulásra
most a napfogyatkozást érkeztetem
halleluja fekete taxiállomás

csukott aktatáskák mondják trallala
elhízik a tiltakozó kirakatbaba
mert olyan nagyon jó vagyok
a galambtetemek fölrepülnek

az ember fél és ittmarad ön
vagyis akarom mondani: maga
óvakodik nehogy elüvöltse ő
a beteljesült holdvilágnak:

már rég nem ingyen város a temető!

anyanyelvem éppen hajnalodott
kollázs Gágyor Péter verscímeiből

a semmi partján vártalak
te kedves szép alak
vártalak hídon és híd alatt
álmomban hirtelen egy rigó rám esett

hajnalodott a semmi partján
hasamat felmetszették a gyászhuszárok
zsebtükrök jöttek a tengeren gyalog
micsoda látomások

a halottak ünnepén
nem mindenki tudott hazajönni és
feszült tovább a feszület
üdvözöltük a semmi angyalát

egy szál semmiben vártalak
bibircsókjaim nem tudtak hazajönni
anyanyelvem éppen hajnalodott
a semmi partján zsebtükrök jöttek gyalog

le kell számolni

prófétát támasztok nekik
miképpen falnak a kerékpárt
s ő mindent tudtukra ad
elmondja majd nekik
eltörött vállcsont nem törik el

kopaszodik a liget
le kell számolni a ligettel
a szükséges mértékben
el kell törni mindenki csontját
úgyse sérül meg senki

le kell számolni mindenkivel
itt a falnál állhatna most
egy csontkerékpár
itt a csontok helyén
állhatna akár egy fa is

Dancs István

A smukk

Teljes nyugalommal, egyetlen szó, minden hézag, és minden sietség, szóval egyetlen buszjegy nélkül, épp az utolsó előtti pillanatban – még mielőtt elért volna a némán dühöngő békávés jegyellenőr keze – szálltam le a 212-es buszról, a Kosztolányi téri megállóban. A következő pillanatban már indult is tovább a 212-es, és szisszenve közénk csapódott az autóbuszajtó.

Elgondolkodva battyogtam hazafelé a munkából. A tér házfalait sárgára festette a korán kelő, késő őszi nap; a sárga telefonfülkékről visszaverődő, elmélyülő színek hirtelen csendet hoztak. Már a kapunknál voltam, amikor meggondoltam magam; elhatároztam, hogy még beugrom a sörömért a házunk alatt lévő kis, alagsori fagyizóba. Jó gondolat volt, mert így még volt egy utolsó pillanatom félreugrani a ház sarka mögül hirtelen felbukkanó, és a járdán üvöltő motorral keresztülszáguldó, horpadt sárhányójú, sárfoltos rendszámú, fekete Porsche elől. A buszmegállóban álló, falhoz lapuló turisták értetlen arcából értettem meg, hogy még épp jókor; mert a következő, üvöltő pillanatban legfeljebb már fasírtnak lettem volna csak jó.

Nem vesztettem el a nyugalمامat. Lassan leengedtem a sarkaimat a járdára. Nem néztem a Porsche után, mert a szemem sarkából láttam, hogy a Betörésvédelem szaküzlet előtt parkoló rendőrautóból kiugrik a két zsaru, és futva elindulnak felém.

Nem először volt dolgunk egymással. Régebben mindketten a gépkocsi lopási osztályon dolgoztak, onnan ismerjük egymást. Az elől futó, alacsonyabbikon látni, hogy ő magasabb rangú, pontosabban százados; ő sovány, bajuszos, erős állú, szívós fickó. Emlékeztem rá, hogy a két elülső szemfoga között egy kis rés van, ami még indulatosabbnak mutatja.

Nem látszik rajtam, hogy verekedős – bár amúgy, ma már nyugis – tag vagyok. Tőlem soha nem lehetett elvenni semmit; se személyit, se ötletet, és én se veszték el soha semmit: se sálat, se fogadást, se telefonszámot. Most se vesztettem el a nyugalمامat.

De mázlim is volt. Ha egy nappal korábban jönnek, szombaton, fura cuccot találtak volna nálam. Most az a melóm, hogy – éjszakánként – egy tizedes pontossággal beállított préskarral világoskék, forró műanyagot préselek egy kettős vájatú, öntőforma fémhengerre. Műanyag bilincseket gyártunk külföldi szex-shopoknak. A kész munkadarabot aztán átviszik a kis végszereldébe, ahol mokány kis láncot illesztenek rájuk. Aztán már mehetnek is a pályaudvarra; ott már várja őket a tehervagon, viszik ki, hogy javítsanak az EU-hoz fűződő kapcsolatunkon.

A másik, a hátrébb futó zсарu vastag szájú, magas, elhízott, puhány tagnak látszott; de ahányszor találkoztunk, mindig éreztem, hogy a modora kemény, mint a kétujjas csibészfüty.

– Láttunk mindent, tegyen nyugodtan... feljelentést... – zihálta most a kezében tartott jegyzetömb lapjaira, ahogy mellém dobbant ő is. – Maga meg figyeljen, hogy vágom én a témát – súgta oda a főnökének. A fáradtságtól karikák táncoltak a szemem előtt. Apám – bármilyen fáradt volt – régen minden reggel, a karikagyűrűjébe állított lágy tojást tett elém reggelire; úgyhogy ezen a reggelen, most még a zсарu mozdulata is ingerelt, ahogy a tojáshéjszínű, spirálgűrűs jegyzetfüzetét elém tette.

– Tegye meg a feljelentést, hadd nevessen a mamája – mondta.

Majdnem elröhögtem magam, de meg is tettem. Apám aranyműves volt, anyám híres táncosnő; csudákat tudott a derekára, a karjára fűzött karikákkal művelni. Szomorú, de mindketten régóta a kábítószer rabjai voltak; de azt még azóta se sikerült megtudnom: mikor, és mi rosszat tettem, amiért annyira igyekeztek mindketten megszabadulni tőlem. Bár – ma már – a döbbenet se jelent többet, mint a tény: hogy akkor egyáltalán nem jelentettem nekik semmit.

– Na tehát ... Jól van? Egy perc az egész. Egy perce csak van? – Nyújtotta felém a zсарu a jegyzetömbjét most az autóbusszajban, miközben megint a felettesére sandított. – Vagy... Mi lesz?

Nem voltam jó soha se tanulásban, se semmiben. A gyiviben állandóan a földhöz vertem magam; amiből büntetés lett, mire ikszedszer is fejjel rohantam a falnak, és a legfontosabb dolgot is csak jóval később, az Arany János Gimnázium kollégiumi zártságában tanultam meg: hogy a fejemtől akkor se szabadulok, ha elveszítem. Úgyhogy amikor az iskolai pszichológustojás – miközben ikszedszer is megpróbáltam szétfeszíteni a rácsot a kolesz első emeleti ablakán – egyszer odajött, és megkérdezte tőlem, hogy mégis mi akarok majd lenni, szép nyugodtan azt feleltem neki, hogy szabad.

– Na, akkor...?

Most már dühített a kövér zsernyák rendőrkordon módjára, keményen, feszt csak egy irányba terelgető stílusa. Egy pillanatra becsuktam a szemem. Mert én életemben már annyi rácsot láttam, hogy ma már nemcsak a rácsos linzert, a kerítésrácsot, de még a lottószelvények rácsát is utálok.

– Most akkor mikor?

– Na szóval akkor ... – kérdezett tovább a zсарu keményen – most mit írjak a jelentésbe?

Nem vesztettem el a türelmemet. Végigsimítottam az államat. Legszívesebben azt feleltem volna, hogy: egy állampolgár leírhatatlan zaklatásáért; de a rendőr fáradtságtól karikás szemeit látva csak vigyorgtam. Nem szóltam semmit. A százados a szemfogát kocogtatta az elemlámpájával.

– Na, merthogy egyáltalán nem nevetséges, ami magával történt most – mondta. Közelebb lépett. – Na. Tényleg nem akar feljelentést tenni? Egyáltalán nem akar? Nem? Semmit?

Ugyanazt mondtam megint. Egyetlen dolgot akartam nagyon: meginni a fagyizóban a kurva sörömet végre, aztán bevágni odafent a kecón a hunyót estig.

– Viszlát.

– Akkor ... Megtenne valamit? Na!... Jól van! Várjon már egy percet! ... – lépett elé a kövér, a magasabb zsaru. – Nézze ... Akkor csak firkantsa ide, hogy nem akar feljelentést tenni. És itt meg még írja alá a jegyzőkönyvet. Na egy-kettő... Nem ott... Itt. Úgy. Mindkettőt. Ezt is.

Megtettem, amit akart. Átvettem tőle a spirálfüzetből kitépett jegyzőkönyv-lap mindkét példányát. Mindkettőre odaírtam, hogy nem akarok feljelentést tenni. Mindkettőt aláírtam. Megvártam, míg a rendőr a saját példányát elteszi; aztán a sajátomat marokra fogtam, összegyűrtem, és belevágtam a szemeteskukába. Hallottam, hogy a százados hirtelen visszafogja a lélegzetét.

– Vágod? – villantotta rám az elemlámpáját.

– Nincs egy csöpp esze se? Mi? Hogy csinálhat ilyet? – nézett rám a kövér rendőr keményen.

– Úgy, hogy az elmúlt dolgokat úgy verem le magamról, mint a kövér esőcseppeket – mondtam a lámpa fénytükrébe meredve. – Elmehetek?

A százados a foga közé vette az elemlámpáját.

– Mint a múltkor. Összenézett a járőrtársával. – Ugyanis a stílusa, az... Egyszerűen azóta is...

– ...Lebilincselő ... – fejezte be a másik rendőr helyette.

Éreztem, hogy elvörösödök, mint a forgalmi jelzőlámpa. Valahogy azért sikerült annyira nyugiba maradnom, hogy ettől egy pillanatra meg is döbbsenem; mert döbbenetes volt az az ijesztő elem, ahogy a következő pillanatban már mindketten, egyszerre, fegyelmezetten tisztelegtek, mindketten egyszerre csináltak szabályos hátraarcot. Pontosan egyszerre értek a rendőrautóhoz, egyszerre rántották fel, és vágták be kétfelől maguk után a kocsiajtót, s aztán láttam, hogy vijjogó szirénával, kéken villogva, elrobognak a körtér fele.

A hirtelen lecsapó, hó szagú eső elől, az elmúlt időkből ismerős két fazont kikerülve behúzódtam a sörömmel a fal mellé a kis alagsori fagyizóban. Régen apám műhelye volt ez. A falon körbe, a hatalmas tükrök aranyzegélye ugyanaz, a tükrök üvegén a repedés ugyanaz. A Bartók Béla utcát néztem hát, ásítózva, ahol zubogott az esővíz a járdaszegély, meg a nyári hőségtől felpúposodott macskakövek között bűzősebb levegőt hagyva maga után, ahol a csatornarács magába hörbölt; amikor egy szemüveges lány hátrált be az eső elől a fagyizóba, de a lépcsőn megbotlott.

Odaugrott a fekete öltönyös Nagyhangonyi, meg a kivarrt, kigyúrt, vállas, bőrsapkás díler, hogy segítsen. Félretoltam a bőrsapkást, mint az érintetlen sörömet.

– Velem van a csaj – mondtam.

– ...Hogyan? – kérdezte a Nagyhangonyit a kábszerdíler.

– Nyilván – mondtam, s elkaptam a felém lendülő öklét.

– Nyilván – vigyorodott el a tag.

Egész a torkáig nyomtam vissza az öklét.

– ...Bocs... – cikákolta egy hosszú perc után. – Én csak... Csak. Jajj!

– Ja, ja! Csak nyelvbtlás volt! – mondta a Nagyhangonyi. – Csak nyelvbtlás volt, igaz, Hetesi? Te is belátod!

– Nézd – toltam a fagyaltos pult előtt álló szemüveges lány elé a sörömet – a fiúk igazán...

– Nem.

– ... csak azt akarták megtudni, hogy...

– Nem – mondta megint a szemüveges lány.

– ... a környéken laksz-e.

– Nem. A Sas-hegyen.

– Szilárd vagyok – nyújtottam oda a kezem.

A fejét rázta.

– Én nem.

Válltöméses, barna, drága bőrzekéje volt, barna kordbársony nadrágja, s a lábán a zekéjénél egy árnyalattal világosabb bokacipő. Félrefordított arcán láttam a felszáradt esőcseppek helyét; és hogy az ornyerge egy picit törött, mintha egy szem apró gyémántot dugtak volna oda. Legutolsó divat szerint rövidre vágott, sötétbarna haja, sötétbarna, seprűs pillájú szeme, erotikusan sűrű, sötét szemöldöke, ívelt, vastag szája, és gyönyörű, apró, könnycsepp alakú füle volt; és látszott, hogy a melle telt, mint a harangkondulás. De ami azonnal feltűnt – fiatal lány arcán ilyen még sose láttam – a két szemöldöke között a két mély, erős, búskomor ránc.

Belebámult a tükörbe a repedéstől kétszeresére dagadt, egyetlen fagyaltos tölcser mellett; a tükörből csak két arc nézett vissza, az övé meg az enyém. Az enyém az ő arcára nézett, az övé meg a semmibe.

Nem az a fajta lány volt, akivel ilyen szegény környéken gyakran találkozni szokott az ember. Nem mintha volna valami különtség a szegény, meg a gazdag környék között: az egyiken locsolják, a másikon meg lepisálják a gyepet. De ez a lány sokkal tisztább kiejtéssel beszélt, mint én, s az arcáról a szokásosnál sokkal több értelem sugárzott. Törtem a fejem, ki kísérhette el idáig, vagy kit keres, mert nem értettem, hogy egyáltalán mit keres itt; és ha már itt van, miért nem kísérli meg legalább, hogy rendeljen valamit. A válla fölött láttam, hogy a Bartók Béla út innenső oldalán még esik az eső; de a túloldalon már kisütött a fagyos őszi nap. Jobban ránéz-

tem a tükörben. Erre egy kicsit kijebb húzta a lábát a cipőjéből, mintha messzebb akarna kerülni tőlem.

– Ne, jó? – mondta, és még kijebb húzta a lábát a cipőjéből. Közelebb húzódtam hozzá.

– Jó messze van a Sas-hegy – mondtam –. Közelebb nem találtál fagyizót?

– Nem.

Kivártam egy buszfékezésnyi csendet, aztán megkérdeztem.

– Mindenre nemet mondasz?

– Mondtam, hogy igen? – kérdezte.

– Nem.

Rábámultam; most már nem a tükörben, hanem az arcába, és láttam, hogy még mindig azt a tükörrepedés által hatalmasra duzzadt fagyaltos tölcserőt nézi. A szája megremegett, a fejét lehajtotta, s a két sötét ránc hirtelen elmélyült az orra tövében; és láttam, hogy egy könnycsepp esik a cipője mellé a kőre. Azonnal eltaposta. Megpróbáltam megfogni a csuklóját. Elrántotta. A hirtelen mozdulattól a dzsekije szétnyílt; de megérezhette, hogy az orromban érzem csodás diáklányillatát. Öklelő pillantással meredt rám.

– Egészségedre! – Kortyoltam egyet gyorsan a sörömből. – És csigalom – Nyugavér! Senki se akarja beleütni az orrát a dolgodba! Akarod, hogy hazakísérjelek? Ha igen, nyugodtan mondd, hogy nem!

– Mit? Azt nem! Soha!

– Jó, akkor most csak a buszmegállóig megyek veled, aztán majd felhívlak otthon, hogy ...

– Kern! Nem érted?! Nem érted, hogy én soha többé nem megyek haza?!

Közelebb húztam magamhoz a sörömet.

– Jó, csak lehet, hogy megint belebotlasz majd valakibe, aki segíteni akar! És akkor mit csinálsz?!

Hallottam, hogy a buszmegállóban megint fékez egy autóbusz. Megpróbáltam az előrehajló lány füle mögé simítani a haját.

– Ne csináld ezt – mondta.

– Miért? Mit csinálok? Mit csinálok én?!

Leszegett nyakkal rázta a fejét, sötét haja még jobban az arcába hullott.

– De hát mit csinálok? – kérdeztem.

– Te nem tudod mit csinálsz? Te tényleg nem tudod, mit csinálsz? Ásítottam egyet.

– Bilincseket.

Éreztem, hogy egész testében összerándul. – Rohadék... rohadék... – suttogta, s amikor a pillantásunk találkozott, a tenyerébe temette az arcát és a falnak dőlve felzokogott.

A pultos lány mindkét bájával előrekönyökölt a pulton. Lassan végigsimítottam az államat.

- Te most kivel beszélsz? – kérdeztem a síró lányt.
- Mindegy... – zokogott az ujjain át. – Nem mindegy?...
- Jó, de így akkor se beszélhetsz...
- ... Kivel? Veled?...
- ...Nem... – mondtam lassan. – Hanem egyáltalán... Egy... egy...
- Senkivel?!

Szándékosan úgy dőltem neki a pultnak, hogy kiloccsanjon a söröm.

- Ki volt az? – vihogott a pultos csaj.

– Senki – mondtam.

– Na jó! – mondta a szemüveges lány. Hirtelen ellökte magát a faltól; a mutatóujjával tortyogva végigtörölte az orrát, aztán kirázta a haját az arcából.

- Mutasd. Akkor mutasd meg, Nagyfiú. Látni akarom.

– Ilyen gyorsan? Máris? No lám! – vigyorogtam magamban elégedetten. Hát értem én! Mutassam meg? Jó! Na de már itt? Most? Komolyan? Mégis mit gondol ez a lány?

- Mégis mit? – kérdeztem.

Nem várta el tőlem, hogy megértssem.

– Mégis mit gondolsz? Hagyd azt a sört! Hagyd már! Azt, hogy hol csinálod! Azokat! Na! Azokat a bilincseket! – Elém állt, olyan szorosan, hogy a mellével majdnem megérintett.

- Nem értem! Most mire vársz? Menjünk!

A nedves pulton otthagytam a pénzt, és indultunk. Ahogy elmentünk a børsapkás diler mellett, láttam, hogy még mindig olyan mereven ül, mintha azóta se tudta volna kivenni a vállfát a kabátjából.

Odakint fagyos, küllöző fény villant egy biciklikereken, ahogy átfutottunk a Boeskaai úti, szürke csíkos zebrán, ahol három utca szalad egy szögletben egymásba a fékcsikorgásban. A járdán szusszanva megnéztem a karórát, aztán zsebre tettem; próbáltam úgy tenni, mintha nem egyfolytában a lány blúzának háromszög alakú kivágásába bámulnék. Hallottam, hogy mögöttünk a két biciklinadrágos kölök vihogva kerget szét egy burukkoló galambpárt. Megperdültem.

– Te mit bámulsz ott? Itt egy busz! Neked pont most kell báméskodnod?! – mondta a szemüveges lány, és kihúzta magát.

- Ide nézz! Nézd! Jó ez? Ez a jó?

– Hogy... Mi? Ja? Úgy látom... Jó! Igen!

– Akkor szálljunk fel! Na! Szállj már fel! Mit bámulsz így? Ébresztő! – Elfojtott egy ásítást. – Álmos vagyok, szeretnék végre lefeküdni – mondta. Belekapaszkodott a kabátujjamba.

- Gyere!

A függőlegesen felmeredő esőpászmák vége az ablaküvegre fröccsent, aztán elferdültek, kókadva lógtak lefelé, aztán megint felmeredtek, ahogy az autóbusz megállt; aztán megint átlósra konyultak. A félig üres buszon

rajtunk kívül csak az ismerős turistacsoport utazott; falfehér arccal fasírtos zsemlet zabáltam teli szájjal. Amikor felismertek, minden harapással egy lépést közeledtek felénk, de szerencsére a következő megállónál le kellett szállnunk.

A Böszörményi út üzleteit, és földszinti lakásainak ablakait barnára sötétítették a házfalokról csak félig letépett választási plakátok árnyékai. A polgármesteri hivatalnál megvártuk, míg elmegy a busz, aztán a járdán megálltam a hentesüzlet előtt, és az üzlet alatti kis, alagsori ablakra mutattam.

– Itt van... – ziháltam. – Ott. Az az.

Elállt az eső. A felhők közül egy késpengényi kis nap villant elő; és kezdte feszegetni a kis műhelyablak mögötti barnás sötétséget. Egyenként végigmutogattam neki a világoskék öntőtégelyt, a döndülő karú, duplavájatú présgépet, a tizedesmérőt. Tudtam, azért hangzik mindez olyan halkán, mert egyfolytában éreztem, hogy ez a céltudatos, nadrágszűkítő tini pontosan tudja, hogy mennél közelebb áll hozzám, a szívem annál hangosabban kezd el dorombolni; pontosan úgy, ahogy kis műhelyünk tenné ezt, hogy bejuthasson az önkormányzat ajtaján, működési engedélyért.

Ő egész testében megfeszülve egyre a kis sötét ablakot nézte. Megpróbáltam megint elkapni a csuklóját, hogy magam fele fordítsam. Megint nem engedte; vadul elrántotta. Nyugisan megrántottam a vállam, hadd lássa, hogy okos enged. De amikor trükkösen a mögöttünk fékező 212-es busz felé fordultam, azonnal felkapta a fejét. – Ja? Menj csak, ha be akarsz menni... Vagy engedélyre vársz?

– Igen! Vagyis... Nem! – mondtam a kipufogó gázt hessegetve. – Hanem azt mondd meg már végre...

– Tényleg! Azt még nem is mondtam! Éva vagyok.

– Én nem.

Megint elém állt, most annyira elém, hogy a mellével megérintett. A bőrzekéje szétnyílt; várt, aztán a fejét lehajtotta, és beleszagolt a blúzába. Nem mozdultam.

– Akkor jó – mondta aztán. – Akkor gyere. Akkor most én is mutatok neked valamit. Egy pillanatra a vállamnak dőlt, s közben láttam, hogy a két mély ránc megint kezd elmélyülni az orra tövénél. Megint belekapaszkodott a kabátujjamba. – Gyere.

Mialatt gyors léptekkel mentünk lefelé a Csörsz utcán, esendően törtem a fejem. Arra már rájöttem, hogy ha nem töröm meg a csendet, egész hazáig kísérhetem. De abba sehogy se tudtam beletörődni, hogy ez a szexi, vonzerejét rajtam gyakorló, vonzó tini pontosan tudja, hogy kell az orromnál fogva vezetni engem. Úgyhogy elhatároztam, ha nem is pakekba, de most, és már itt – az eljövendőknek megágyazva – szép nyugiba meg is mondom neki, hogy ez sehova se vezet. – Nézd – mondtam – Nézd Éva... Az a szitu, hogy nekem se pénzem, se időm nincs...

– ...Erre... – intett remegő állával a Sas-hegy meredek lejtője felé.

Egy 61-es villamos kanyarodott ki a BAH felüljáró ívének ifjú ostor lámpái alól, és csörömpölve elzörgött a Móricz Zsigmond körtér felé.

Hirtelen valami nagyon erős, nagyon rossz, áramütésszerű érzés fogott el. Úgy éreztem, a sikoltozó kerekű villamos egy másik világban kanyarog; egyikünkkel biztosan, és nem tudtam volna megmondani, Éva melyikben érzi biztonságban magát. De közben ő már nem vezetett, már szinte vonszolt, húzott fel magával, fel a Kálló Esperes utcán, fel a meredek hegyoldalra.

Lassan végigsimítottam az államat. Most már bosszantott, hogy dühít: mert az tök biztos volt, hogy minden próbálkozásom, hogy megtaláljam Éva ágyához vezető utat, vagy túl meredeknek, vagy zsákutcának bizonyult. Úgyhogy a Meredek utca zsákutca feliratú táblájánál szusszanva megálltam.

Éva erre levette, és a kezembe adta a szemüvegét. Sebesen hadarva elmondta, hogy anyja rákkutató orvos volt, a Szent Imre Kórházban dolgozott, és ott is halt meg leukémiában. Ha Évának valami baja volt, mindig ott találkoztak, abban a Kosztolányi téri kis fagyizóban. Éva mindig ott várta őt, hiszen anyja oda mindig ki tudott szaladni pár percre a kórházból... De közben – éreztem –, Éva ezalatt újra, de most már szinte tol, lökdös, zihálva taszigál maga előtt; át a piroson, át az úttesten, egyre feljebb, az egyre meredekebb hegyoldalra.

– ...Gyere... Szépen kérlek... Erre...

A Meredek utca ismerős házainak kapui egyre lassabban vánszorogtak lefelé. De az utolsó, hatalmas, földszintes villa előtt álló horpadt sárhányójú, sárfoltos, fekete Porsche láttán, hirtelen ugrásra feszültek az izmain. De a következő pillanatban már a verda szélvédőjén elnyúlva tükröződő, sárga, ismerős épületre: egykori iskolámra, az Arany János Gimnáziumra, és az iskola elé lomtalanításra kipakolt, jól ismert iskolabútorokra sunyorítottam.

Éva kivette a kezemből, és feltette a szemüvegét. De a szemét szorosan becsukta; és láttam, hogy a rettegéstől a lába ujjja hirtelen a cipője talpába vág, miközben bőrtekés karját alig mozdítva, az utca végében álló, hatalmas, földszintes villa felé mutat. – Itt lakom... – zihálta. – Itt... Ez az.

Valami vörös villant a szemem sarkában; de követtem a tekintetemmel. Éva alig kilendülő karjának irányát. Arra, az utca végében álló villára mutatott, amelyik előtt a fekete Porsche állt. A barbár lándzsahegyben végződő kerítésrácsok mögött, sziszegve körbeforgó, kerti locsolók köpték a forró vízpermetet a lesunyt fejű művirágokra, és a műselyem fűre.

Közelebb léptem a házhoz. A hatalmas, földig érő portál üveglakon be volt húzva az egyik vörös függöny; a másik nyilván elakadt, és így egy rövid, függőleges nyílás maradt a két függönyszár között, ami tisztára olyan volt, mint egy nyitott kirúszozott női száj. A szobában csak egyetlen

bútor, egy arany berakásos, fura formájú nagy ágy volt. A falhoz tolt fura ágy mellett meg egy mokány, világoskék műanyag bilincs billegett a radiátorcsövön.

Elröhögtem magam. Kicsi a világ. Szóval Éva apjának is dolgozom.

– Mit nevetsz? – húzta össze Éva a szemöldökét. – Mi van ezen röhögnivaló? – Amivel nyilván azt akarhatta mondani, hogy törődjek csak a magam dolgával.

– Csak meglepődtem – mondtam a szájra meredve.

– És azon mi van röhögnivaló? – nézett rám elveszetten. – Nézd, én...

Végigsimítottam az államot. – Éva, én nem... De én tényleg nem azért.

...Végre sikerült elfordulnom a kirúszozott, női szájtól. – Na. És ha valóban tudni akarod, az van, hogy én csak azért röhögtem, mert... Mert amikor minden nap erre jártam, én mindig azon törtem a fejem, hogy ugyan mit csinálhat az a főszer, akinek ilyen háza van.

– Semmit – mondta. – És...

Gyorsan közbevágtam. – Ó, szegény.

Tétovázott. – ... Nem, kőgazdag, és mivel régen nagyon sokat...

– Ó, te szegény! Az apád most nem sokat törődik veled!

Szajkóhahota rezgett fel a levegőben, aztán ismét csend lett.

– A Dezső nem az apám. Ő a nagybátyám – mondta. – Apu meghalt. Pilóta volt. Lezuhant anyu temetése napján. Éreztem, hogy egész a fülemig elvörösödök. Nem értettem, hogy érthettem félre az előbb, hogy Éva biztos azt akarja, hogy csak a magam dolgával törődjek.

– Nem olyan biztos – mondta.

A döbbenettől csak pislogtam. Úgy látszik, ez a lány hallja, amit gondolok. De ő rám se nézett. Félig lehunyta a szemét, a tenyerét a szájára szorította. A házuk merev, barbár lándzsahegyben végződő kerítésrácsait néztem hát; aztán meg a szobában ráérős rendőrként ásító ürességet. Éreztem, Éva vár valamire. Csak mire? Ez volt a kérdés. Mert ni csak, észrevette a döbbenetemet; hiszen meglepte, ismételtettem magamban, mint egy szajkó. De, filóztam, én megveszek, ha csak mozdulatlanul állunk szorosan egymás mellett itten. Most már valóban röhejesnek éreztem magam. Rásandítottam. A fejét rázta.

Hirtelen, mint két szitokszó, a két iskolatáskás, biciklinadrágos kölök bukkant fel a járdán. Víz fröccsen rájuk a kerti locsolóból. Nem mozdultam. Láttam, hogy Éva a másik tenyerét is a szájára szorítja. Valahogy azért kiszorítottam a kérdést. – ...Szóval... Mit dolgozik a Dezső?

Végre levette a kezeit a szájáról.

– Semmit... – mondta. Mutatóujjával megdörgölte a halántékát, hogy letörölje a parányi izzadságcseppeket, amik ott hirtelen kiütöztek rajta. Még mindig nem nézett rám. – Most minek nézel így? – kérdezte.

Nem tudtam, mit csináljak. Ökölrel rácsaptam a Porsche tetejére.

– Mit csinálsz?! – kiáltott rám.

- Én?! – kérdeztem. – Én semmit! Mér?!
- De ezt ne csináld! – mondta.
- Mér? Kinek fáj ez?! – Belerúgtam egy nagyot a Porsche oldalába. –
- Hát kié ez a rohadt verda?!
- Az övé – felelte.
- Hát mi az istent csinál a Dezső?!
- Betörő.

Csend volt. Csak a bolondul forgó kerti locsoló köpte a fűre a meleg vizet a kert négy sarkába. Csendben megnéztem magamnak az utca alján a buszmegállót. Éreztem, hogy Éva rám néz. Nem értettem. Mit képzelsz ez a lány? Mégis minek néz? Valami befüvezett bolondnak képzelsz, aki mindent elhisz? Sarkon fordultam. – Csóváz, kislány. Eltekerek.

– ...Láttad?! – hallottam a halk hangját a hátam mögött.

Csak futtában szóltam vissza. – Viszlát.

– Nem? De hát... Nem! Ez nem igaz! Arra a fura ágyra mondom... Visszadobbantam a járdára, de tovább futottam. – Agyó!

– ...Arra a nagy, fura ágyra mondom, hogy... Várj! – hallottam egyre közelebről a lábdobogását – ami ott áll a szobában, és a falhoz, egészen a radiátorcsőig van tolvá, és amin ott van az a...

– És?

Éva megelőzött a járdán; lihegve szembefordult velem, és mindkét me-reven kinyújtott karjával, a tenyerét a mellemnek feszítve próbált visszatarítani. – Az az ágy... egy francia király, Madame Recamier nevű szeretőjéé volt, és a Dezső hatmillióért vette, várj már, és ma már a mesés tizenkétmilliót is megadnák érte, de mivel egyedül ez ad értelmet az ő bűnöző életének, és anélkül minden a fejére omlik, és...

Egy pillanatra megálltam. – Értem. Király. – Ásítottam egyet. – És?

Éva kifulladásra, lassan, lépésenként hátrált előttem a lejtőn. – Nem, nem, nem... – tördelte egyre kétségbeesettebben a kezét. – Ó, a fenébe!

– Ó, a francba! Te se érted?

Már majdnem a buszmegállónál jártunk. Megpróbáltam búcsúzóul belecsokolni a tenyerébe, de megint elrántotta.

– Nem, Éva – mondtam nyugodtan. – Csak nem értem, miért képzelsz...

– Hogyhogy képzelsz? Hogyhogy miért?! – ejtette le tehetetlenül a kezét. – Hát azért, mert ha a Dezső délután arra a Madame Recamierre fekszik rá, akkor...

– ...hogy az éjszakai meló után most nekem szükségem van egy mesére

– ahhoz, hogy egyszerre két nővel lehessen, szüksége van rám, ezért akkor engem mindig odabilincsel...

– ... az elalváshoz?!

– ... a radiátorhoz!

– Oda... – Elmosolyodtam. Szajkó rebbent fel a kerítésről. Magamban töprengve lassan nekidőltem a zsákutcatábla fémoszlopának. Aztán elvi-

gyorodtam. A halk autóbuszra füelve ellöktem magam az útjelző táblától. Hirtelen úgy tűnt, végre már látom az Évához vezető utat: ennek a tiszta arcú, szexepiles, erejét próbálgató tininek a képzelete úgy kanyarog, mint a mellettünk elrobogó 8-as busz motorjában az ékszűj.

– ...Odabi... – Elképedve, de nagyon vigyázva, lassan masszíroztam az államot, de hiába. Kitért belőlem a szájköröhögés.

– Gyere csak! Na gyere te lány? – vihogtam, s közben szinte húztam, löktem, taszigáltam magam előtt fel, a meredeken, vissza, egészen a házukig.

– Szóval te azt mondd – folytattam röhögve – ...Szóval téged a Dezső... Egyszóval ő délutánonként odabilincsel tégedet a radiátorhoz... – Közelebb léptem hozzá. – De minek? Éva! És miért csinálná ezt?! Hm? Akkor mondd el... jó? És mondd... Na jó! Neked akkor mit kell csinálnod?

Éva miközben elkezdte felemelni a kezét, az ujjait úgy fogta össze, mintha egy nagy fagyaltos tölcser lenne a markában; s a haja az arcába hullott, ahogy kezdett nyitott szájjal lassan ráhajolni a tölcserre.

Az út eltűnt; a buszmotorról leakadt ékszűj elszakadt, és szíjjogva végigvágott rajtam. Éva egész testében összerándult, s a két ránc hirtelen elmélyült az orra tövénél. Láttam, hogy egy szőrös, felékszerezett férfikéz jelenik meg az ablakban, és mint a cipzárt, összehúzza a függönyöket. Éva remegve húzódott közelebb hozzám. Valami vörös villant megint a szemem sarkában, de most nem követtem Éva mereven kilendülő, kinyújtott karja irányát. Keményen elkaptam a csuklóját.

– Ó az?! Ez az a rohadék, aki ezt csinálja?! – kérdeztem, és a csuklóján körbefutó vörös csíkra mutattam. Némán bólintott, miközben a keze átadta a kezemnek a remegését. Éreztem, hogy a vörös kód lassan kezd leereszkedni az agyamra. A fejemet a vállaim közé húztam, s a kezem ököbe szorult. Az összehúzott cipzár függönycsipeszfogait éreztem a szájamon; és éreztem, hogy a szájam felhúzódik a fogínyemről. De tudtam, hogy nem szabad elvesztenem az önkontrollt hogyhívjakomat.

– De hát... De Éva! De akkor... Te ezt miért tűröd?! – kérdeztem. – Miért nem jelented fel?! Jelentsd fel! Éva! Éva? Nézz rám! Emeld fel a fejed! Nézz már fel!

Csend volt. Csak egy repülőgép csillogtatta meg felettünk hangtalan, ezüstös keresztjét.

– Azt nem lehet – mondta halkán maga elé. – Tűrnöm kell. Nem jelenthetem fel még... Most még el kell tűrnöm, mert...

– ...Mi? Mit?! Kit nem?! És... De hát miért? – kérdeztem összeszorított függönycsipeszfogakkal, mert éreztem, hogy valami sápadt, fröcskölő, trágár szitokszó készül kitörni belőlem.

Éva még mindig a járdaszegély mellett, a lefolyórácsot nézte.

– ...Mert jelenleg még fiatalok vagyok... – suttopta. – Ha meg feljelentem, akkor...

– Basszam...!

– Akkor meg a rendőrök jelentik a gyivinek! Azok pedig engem azonnal úgy bevágnak a gyivi rácsai mögé, hogy még a kulcsot is elzárják előlem! – A zörrenésre hirtelen felkapta a fejét. – Szilárd! – ugrott mellém kiáltva. – Azt ne! Hagyd abba! Mit rázod a fejed?! Ne rázd azt a kilincset!

Annyira meglepett a saját döbbenetem, hogy elengedtem a kilincset. De a vállammal nekitámaszkodtam a csengőnek.

– Most meg mit csinálsz?!

– Én? Éva én csak be akarok menni egy percre ide, mivel... Aaaa... Na. Fasírtügyben úgylis beszélni akarok... vele – mondtam nagyon lassan.

– Ez így nem megy! És milyen fasírt? Hallod? Szilárd! És menj már onnan!

Leráztam a kezét.

Kirázta a haját az arcából. – De hát ez így nem megy! Hiába feszegeted az ajtót! Szilárd! A csengőt meg úgyse hallja! Hallod? Mit nézel ott? Most mit hallgatsz?! Ő egész nap filmet néz! Hallasz? Ennek semmi értelme.

Bólintottam, mert közben kinéztem a hevederzár, és az ajtókeret felső szegélye között egy autóbuszjegy nagyságú hézagot. Zihálva, vörös függönyön át láttam mindent. Végre sikerült bemélnem a szegélylécig a távol-ságot. Ökölbe szorított kézzel hátrafesztettem a jobb könyökömet, és a bal talpamon megperdülve nekikészültem a maga köríves rúgásnak.

Éva egy pillanatra a feje búbjára szorította a tenyerét. – Szilárd! Ne! – mondta halkán. – Ezzel semmire se mész! – közelebb lépett, s hirtelen átbújt a lendülni készülő lábam alatt. – Figyelj? Nézd... – Elhallgatott, közben összeszorított, remegő szájjal a csuklóján körbefutó, vörös csíkot nézte. – Az van, hogy ő hétszámra ki se megy a házból hetekig! És ha el is megy – húzódott közelebb hozzám – akkor is csak akkor, ha valahol valami nagyon-nagyon híres, betörései film megy; de annak is csak a legutolsó, késő éjszakai előadására, ahonnan hajnalban már tép is haza a verdával, és ezért mondom, hogy ez...

– Príma – mondtam a fogam közt lassan. – Mert akkor most majd el tudom őt vinni egy egész estig tartó...

– Ne őt, nagyfiú! Engem vigyél haza!

Egy kicsit lejjebb engedtem a rúgásra lendülő lábamat. – Ide?! Téged. Na menj már arrébb! – sziszegtem leszegett nyakkal, egy lábon egyensúlyozva. – Nem hagyom, hogy veled ez a rohadék...

– Nagyfiú! Igazán! Hadd menjek most haza! Veled!

A szívem akkorát döndült, mint az önkormányzat végre falig nyíló ajtaja; úgyhogy erre már muszáj a sarkammal gyorsan visszadobbanni a járdára. – ...De hát Éva... – kezdtem szusszanva, de a vörös függöny megint meglibbent. – De a francba! Menj onnan! Te egy órával ezelőtt azt mondtad, hogy te soha többé nem mész már haza! – morogtam, és arrébb taszítottam, hogy legyen végre helyem a rúgáshoz. De Éva mindkét kezével

hirtelen belekapaszkodott a kabátujjamba, és ahogy mellém lépett, éreztem, hogy közben szándékosan belebotlik a lábamba.

– De veled igen – mondta.

– De velem ...Mi?! – kérdeztem. – Igazán? Te?! De...

– Igen! Veled! Igen!

– ...egy... senkivel?!

Első együttlétünk pontosan ellentéte volt az első szócsatának. Annyira tele volt gyöngédséggel, a másik iránti odaadással, figyelemmel. A testét együtt felfedezni különös csoda volt; a derekának, a hónaljától a csípőjéig tartó íve gyönyörű volt, mint a magányos galamb röpte. És bár köztünk már első alkalommal majdnem minden megtörtént, ami fiú és lány között történhet, nála – figyeltem erre – nem történt semmi.

Na tehát. Csak csigalom. Csak fogást kell venni. Megint levettem a polcra a sublert; megint beállítottam tizedes pontossággal a méretet. Megint betöltöttem a kettős vájatú fémhengerbe a forró, világoskék műanyagot, és miután megszorítottam, megint fölé húztam a prés gép dőndülő karját; de amikor ráhúztam, megint ökölbe szorult a kezem, az egész hóbelevanc megint felborult, és villanva eltűnt a láda aljában. Csak nyugavér. Az kép telenség, hogy elveszítem a rutinomat itten. Ikszedszer is beállítottam a méretet; ikszedszer is megszorítottam a prést, de ahogy ráhúztam a kart, megint ugyanaz a kép villant az agyamba: hogy az a rohadék épp most húzza Évát, karjánál fogva az ágyra. Kerülő úton, a jeges esőben húztam gyalog hazafelé. Csak a lábam elé néztem; befogtam a fülem. De így is sikerült betörnie a fejembe a 61-es villamos kanyargó kerekeinek sikoltozása.

Harmadik éjjel bámultam a szobám kékre festett falát; míg odalent már megint az elnyűtt hajnal kezdte remegve kisimítgatni az éjszakai utcák merev hajlatait; aztán egész nap, még itt fent, a hatodik emeleten is éreztem az ablaküveg remegésén az utcai forgalom dörömbölését. Amikor nem bámultam a falat, nyilván elaludtam, mert felriadtam: azt álmodtam, hogy alszom. A szőnyegen kucorogtam. Az ágynak a közelébe is képtelen voltam menni. Nem értettem az érzéseimet. Nem értettem, hogy gyűlölködhetem egyre jobban azt a rohadékot. Állandóan ugyanazt a képet láttam magam előtt: mikor ő Évával azt csinálja. Elképzelt, felvilágító, de hallatlanul éles kép volt; ilyenkor még egy kis lánc csörrenését is hallottam, és ezért a csörrenésért csak még jobban gyűlöltem. Csörgött a telefonom, aztán megint csörgött. Nem tudtam ki keres; és kurvára nem is akartam tudni, ki az, és hogy miért keres. Csak azt tudtam, megoldást kell találnom; megoldást kell keresnem, csak azt tudtam: kell, hogy legyen megoldás, amit meg kell találnom, mert – tudtam – addig Évát se kereshettem. Két napja nem ettem, és nem ittam semmit. Ha – képzeletben – csak egy kicsit is megpróbáltam visszakanyarodni, a gyűlöletes ékszíj azonnal végigvágott a hátamon. És már tudtam: ez a gyűlölet csak fájdalomcsillapító; s csak akkor fog majd igazán fájni, ha az elmúlik. Egyre csak nőtt

bennem a feszültség. Megfeszítettem minden izmomat, hogy még ne is lélegezzek. Már azt se tudtam mit csinállok. Találtam egy üveg sört, de a sörnyitót sehol se találtam. A körmömmel feszültem neki. Valami homályos kényszerrel érezve, arra gondoltam: talán Éva volt itt valamikor, és ő vitte el a sörnyitót, hogy arra kényszerítsen, hogy kénytelen legyek végre kimozdulni a lakásból. Ebben a pillanatban hirtelen enyhült a feszültség. Azonnal tudtam, hogy megtaláltam a megoldást. Azt is tudtam, hogy „majd a Porschéval kapcsolatos bocsánatkérő, nyalizós levéllel kell majd kezdenem. Találtam is egy tojáshéj színű, gyűrött borítékot. Azonnal el is kezdtem a levelet; de a következő pillanatban már a sötét szobában is világosan éreztem, hogy a vigyorom már megint hűvös, mint a leves az önkiszolgálóban.

Megvagy, rohadék.

Azt hiszem, végre elaludhattam, mert azt álmodtam, hogy csörög a telefonom; és álmomban épp készültem ledobni a telefont a földre, amikor hirtelen felébredtem. Éva állt előttem, és épp a lakáskulcsot dobta le négy csörrenéssel a telefonasztalkára.

– Te. De hát miféle dolog az, hogy napokig nem mész dolgozni? – kérdezte. Végigsimította az államot. – Szakállt növesztesz? És miért nincs bezárva a lakásajtó? Indulsz valahová? Miért kerestél?

– Én? Ja, igen! Máris indulok. – Valahogy félkönyékre tápázkodtam. – Igen. Nekem még ma, és sürgősen el kell mennem, kábé... ööö... két napra.

– Menj arrébb – mondta. Lekucorodott, szorosan mellém a szőnyegre, és a mellével nekidőlt a vállamnak. – Minek?

– Figyu, Éva? Nekem... Aaaa... na... A szüleim esküvőjére kell... mennem.

Elkerekedett a szeme. Meg se próbált úgy tenni, mintha értené. Megvárta, míg a 49-es villamos végigzörgeti az összes ablakot, aztán mikor látta, hogy arrébb megyek a szőnyegen, megrázta a fejét. – Mondd, te tényleg...

– Nem.

– ... a szüleid esküvőjére mész?

– Nem.

– De utána ugye majd elmondod? – kérdezte.

Lenéztem a függöny aranszínű szegélyének szőnyegen tükröződő, repedt mintáira.

– Mondtam, hogy igen?! – ordítottam.

– Nem – mondta. – Lehajtott arccal hallgatta a villamos halkuló zörömbölését; majd lassan megint nekem dőlt, és most a fejét is a vállamnak döntötte. Aztán levette a szemüvegét. Hosszan, sokáig, alulról nézett így rám; aztán amikor a pillantásunk végre találkozott, láttam, hogy a két mély, sötét ránc kisimul a két szemöldöke között.

Felültem, és a füle mögé simítottam a haját. – Ja igen, Éva... Akkor... Ez itt kapukód... A lakáskulcs meg... Nem, nem, az meg maradjon csak nálad. Két nap múlva jövök. Várj itt lent kettőkor a ház előtt, a buszmegállóban – mondtam, és kezdtem feltápászkodni a szőnyegről.

– Vársz egy pillanatig? – kérdezte. Lerúgta a cipőjét, felállt, és még ott, a szőnyegen kibújt a ruhájából. Lassan odament az ablakhoz, kinyitotta, és a szél úgy csavarta rá a csipkefüggönyt, mint egy menyasszonyi fátylat. Nem nézett rám, de esküszöm, szemmel láthatóan érezte, hogy hangosan lélegezve nézem. Várt egy kicsit, aztán kitekerete magát a csipkefátyolból; mintha mindig is tudta volna, hogy nincs az a ruha, amitől jobban állna nekem. Mindketten egyszerre, ugyanabban a pillanatban, mindketten ugyanazzal a ziháló, türelmetlen, vad vággyal öleltük át egymást. És bár akkor már minden megtörtént közöttünk, ami fiú és lány között történhet, de nála – éreztem – megint nem történt semmi.

Éva a második hetes buszról lépett le, meg se várta, míg elmegy az autóbusz, már jött is futva felém. Tudta, hogy észrevettem, de ottmaradtam a fagyizó járda fölé húzott, színes esőfogója alatt. Nem az esőtől féltem, hanem az izomláztól remegő lábaim miatt. Éva gyors, apró léptekkel közeledett; a bőrzekéje nyitva, keze a zsebében. Elébe mentem, szorosan átöleltem, és megcsókoltam.

– Mizu?

A nyakamhoz fúrta a fejét. Izzadó illata volt, mint a lányoknak, ha sietnek, vagy ha megijednek valamitől.

– Könnyen elengedett a Dezső? – kérdeztem, és elengedtem.

Egymás felé fordított arccal, körül sem nézve, valahogy azért kikerültük a hétfőig még biztos itt díszelgő, telipakolt szemeteskukát.

– Képzeld – mondta Éva, miközben oda se nézve kinyitotta a kaput –, nehéz elképzelni, hogy...

– Dehogy! Mondd csak! – mondtam hangosan, mert tojáshéj roppant a lábam alatt.

– ...de betörték hozzánk!

– Hogy? – Már a lépcsőházunk csendje zárt magába minket. – Hogy... Mi van?! – kérdeztem újra.

– Betörték hozzánk! – mondta.

– Ezt már mondtad egyszer! Nem?

– Nem is egyszer! Kétszer is! – mondta. – Képzeld! Először csak azt a mocskos Porschét vitte el a ...

– Ó, a fenébe! – kapaszkodtam meg a visszhangos lépcsőfordulóban! – Ó, a franc vigye el!

– ... a tolvaj, de aztán... Mi az? De most mi a baj? – fordult vissza felém a második emeleti lépcsőfordulóból.

– Az, hogy először is másodszor fordul elő a héten – léptem egy fokot fölfelé sajtó izmokkal – hogy megint nem hoztam fel sört reggelre, és mivel...

- De reggelre megint ott volt! Visszahozták!
- Te hoztál fel sört reggelire?!
- Mit? Nem! Jaj, Szilárd! Nem a sört! A Porschét! Gyere már! Miért állsz?!
- Ja? Te a verdát mondod?! Na és mivel? – nyögtem a korlátba kapaszkodva. – Hán? Egy trélerrel, mi? Egy bazi nagy trélerrel hozták vissza reggelre! Jól összetörve! Mi?!
- Nem! Hanem egy bocsánatkérő levéllel! Igen! De képzeld! A levélben egy mozijeggyel! Igen, igen! És pont ahhoz a híres Betörés című Belmondo filmhez! Jössz már?
- Hát én épp csak nézek, mint a moziban – mondtam az alatta lévő emeleten kifulladásra, miközben a korláttal próbáltam feljebb tolni magam.
- Az neked „csak”?! – hallottam a hangját lentről, a hatodikról.
- Jaj, hát kinek nem? – lihegtem.
- Ja, nem! Nem! – pillantott le rám. – Csak én épp most akartam elmondani neked, hogy mialatt a Dezső moziban volt, pont épp azalatt törték be másodszer a házba, és...
- Hirtelen visszafogtam a lélegzetemet.
- És te?!
- Én? Én végig itt voltam! Törít tanultam, meg készültem a keddi mattek dogára. De gyere már! Mit állsz ott?!
- Fölertem, és sikerült állva maradnom a lábtörlőn, míg Éva megfordult, kinyitotta, aztán bezárta mögöttünk a lakásajtót. Odabent zihálva nekitántorodtam a falnak. Éva kiment a konyhába, és hallottam, hogy csöndesen kinyitja, majd becsukja a fridsiderajtót, és helyére teszi a sörnyitót.
- Te! – próbáltam túlkiabálni az elzúgó villamos zörömbölését. – Képzelem! Ezek szerint ezek mindent elvittek! Kipakolták teljesen a kecót! Ezek egy...
- Nem! Nem! Ezt a fineszt! Csak egy! Ezek csak egyetlen egy dolgot! Csak azt a rohadt ágyat vitték el! De szerintem azt azonnal valamelyik már utcára kitett limlomos kupac darabjai közé pakolták!
- Lerogytam a telefonasztalka melletti székre, és visszakézből bekapcsoltam a tévét. – ...Na és a... Dezső?
- Ki?
- Szóval kérdelem, hogy mi van a ...
- Éva egy pillanatra bejött a konyhából. – Nincs itthon só.
- Mi? Só? Só?!
- Ja? A Dezső? – Odajött hozzám, áthajolt előttem, felhúzta a kabátom ujját, és a csuklómon lévő karórámra pillantott.
- Idegösszeomlást kapott. Most viszik a mentők kórházba. Telefonálgatott egy párat, mire feljött hozzá egy foghíjas, meg egy kövér rendőr. Ma délelőtt, amikor felmentem a hajpántomért a hegyre, a fürdőszoba-

ablakból láttam, hogy ő épp akkor mutogatott nekik valami levelet, amit – állítólag – a betörőtől kapott.

Megvontam az izomláztól sajgó vállam. – ...Tőlem...!

Felálltam a székről, és anélkül, hogy megfordultam volna, nekihátráltam a radiátornak; onnan a könyvespolcnak tántorodtam, ahonnan lesodortam a Kosztolányi-összest, meg Éva tankönyveit, és a szőnyegre zuhantam.

Éva beszaladt a konyhából. – Jézusom, Szilárd! Hát mi volt ott a lagziban?! Hm? Hát inkább gyere, és feküdj gyorsan le! De nem, nem, ne oda a szőnyegre! Inkább az ágyra! Ide! – A bokacipője egyet koppant, kettőt, a tévé elhallgatott. Aztán hallottam, hogy kimegy, és valamit kotorászva keres az előszobaszekrény aljában. Cipőstül, ruhástól végignyúltam az ágyon. Kinyitottam a szemem, aztán becsuktam. Éva bejött, behúzta a függönyöket, de közben hosszan, egyre magamon éreztem a tekintetét. – Szilárd, megtennél valamit? Rád tehetem ezt? – kérdezte, és amikor megint kinyitottam a szemem, láttam, hogy nem a lakáskulcs csörren a kezében.

– ...Mhm... Tedd azt... – nyögtem. – De Éva, történetesen én ahhoz is fáradt vagyok, hogy... – elhallgattam, hogy az egyre erősödő lélegzését hallgassam. Amikor megint megszólalt, a hangja hirtelen elmélyült. – Hozzábilincselhetlek a radiátorhoz? – kérdezte izgatottan. Felemeltem a fejem, hogy válaszoljak; de már kattant is a bilincs rajtam. Éva épp csak felemelte a szoknyáját, s a nadrágomat is épp csak megbontotta. Azonnal rám feküdt. A meglendülő függöny egyszerre simította végig a testünket. A szabad kezemmel még át se öleltem, de ő már vadul, zihálva, felajzottan csókolni kezdett. Éreztem, hogy egyre nagyobb és nagyobb erővel, egyre szenvedélyesebben löki a testét hozzám; aztán láttam, ahogy egyre hangosabban zihálva egyszer csak felül rajtam. Kiegyenesedett, a fejét hátrahajtotta, a háta ívbe feszült; a szája kinyílt, s kivillant a szemfoga. Aztán hirtelen hevesen visszafogta a lélegzetét, egész testében összerándult és hosszú, éneklő zümmögés tört ki belőle.

Egyszerre megtörtént. Minden.

Teljes nyugalommal, egyetlen szó, minden hézag, minden sietség, szóval egyetlen buszjegy nélkül, épp az utolsó előtti pillanatban – még mielőtt elért volna a némán dühöngő békavés jegyellenőr keze – szálltam le a 212-es buszról, a Kosztolányi téri megállóban. A következő pillanatban már indult is a 212-es, és szisszenve közénk csapódott az autóbuszajtó. Gondtalanul, vidáman siettem haza a munkából. A tér házfalait sárgára festette a korán kelő, késő őszi nap; a sárga telefonfülkékről visszaverődő, elmélyülő színek igazi vasárnapi csendet hoztak. Hirtelen éles, fehér, szűrő fény villant a szemem sarkában. Pislogva, és csak homályosan érezkeltem, hogy a kis fagyizóból mindenki kirohan. És aztán azt láttam, hogy a házunk fehér hálóinges, fehér papucsos lakói özönlik el a járdát, hirtelen, zajtalanul; ahogy a só ömlik ki a zacskóból. – Mi a franc ez?

Hallottam, hogy fent a hatodikon a szél csapdos két nyitva hagyott ablakot, de nem néztem fel. Elrántottam a fejem a fény sugarának útjából. Akkor láttam meg a szürke járdán heverő női bokacipő mellett a fehér krétával odarajzolt alakot. Ott, ahol a fekvő alak rajzolt keze volt, egy hátratett szárnyú galamb ült a billegő, női cipő orrán, a lábát változtatva. Az újabb csörrenésre megtorpantam, hogy fölnézzek; és éreztem, hogy egész testemben hirtelen összerándulok, mintha zuhannék. Hangos koppanással két, hordágyat tartó, szürke ruhás férfi emelkedett fel a járdáról; belegázoltak a tömegbe, két oldalra söpörve a guggoló, előrehajló, fehér emberhalmokat, mint a sókupacokat, s a mellükhöz emelt hordágyat betolták a fehér reflektoros, dohogó motorral várakozó szürke furgonba.

Megpróbáltam feltápaszkodni, de mozdulni se tudtam: belül nincs könyöke, keze-lába az embernek. Csak akkor sikerült testhelyzetet változtatnom, amikor a hátráló, fékezéstől megfaroló, és a telefonfülkéről visszacsapódó furgonnak végre sikerült ledobbannia mellettem a járdáról. Így csak a nagy pontossággal beállított visszapillantó tükrének kettős, fémperemű karja döndült nekem, s pördített meg a cipősarkamon. Csukott szemmel, lassan elindultam a kapunk felé. Eleredt az eső. Befolyt a nyitott ingem alá, és a karomhoz tapasztotta a vizes kabátujjamat. Csak amikor a szürke furgon hangja eltűnt a forgalomzajban, akkor éreztem, hogy milyen közel volt hozzám, ha ennyire sajog. Hallottam, hogy a szél felcsapja a kukafedelet. Végigsimítottam az arcomat; és pont abban a pillanatban, amikor az ujjamról a járdára esett tojánhéj szilánk recsent a talpam alatt, hirtelen leszakadt az esőfüggöny. De a másik halk hangot, a hátam mögül, még a szokatlanul lassan elhaladó villamos zörömbölésén át is azonnal felismertem.

– Van ránk egy perce?

Kinyitottam a szemem, és a függönyön át hátranéztem. Mindkét rendőr épp akkor, egyszerre toccsant be a fagyizó járda fölé húzott, színes esőfogója alá; mindketten egyszerre fordultak szembe velem, és a kezükben tartott egyensapjukkal mindketten egyszerre kezdték el merev, kemény mozdulatokkal leverni az egyenruhájukról az esőcseppeket.

– Trükkös két zsarú vagytok – motyogtam; de figyeltem a forgalmi jelzőlámpát, s amikor a legfelső lámpa fényétől a kuka oldala elvörösödött, belevágtam egyet az oldalába.

A századosnak összeszűkül a szeme.

– Ismerte? – intett a járdán fekvő krétanyomra. Éreztem, hogy víz fröccsen a sapkájáról az arcomba. Elhúztam a karóráim fölött a kabátom vizes ujját, és sokáig néztem a csuklómon körbefutó, vörös csíkot. Aztán odatartottam az arcom az esőnek.

– Nem – mondtam végül.

– Akkor egy perce csak van arra, hogy idejőjön?

Megfordultam. A százados a fogai közé szorított elemlámpával egy tojáshéj színű borítékra világított, amit épp akkor kezdett el, kisimítgatni, kiegyenesítgetni a kezével.

– De a művére ráismer? – kérdezte, de nem az összegyűrt borítékot nézte.

A kövér zсарu rám nézett, vállat vont, aztán megrázta a fejét.

– Pedig maga már nagyfiú, igaz?

– A, ismerem, nem az – mondta a kövér rendőr egy cseppet se az.

– Meg is esküszik erre, őrmester? – lépett közelebb a tiszt.

A kövér zсарu felnézett a csörömpölő ablakomra, aztán gyorsan megint rám nézett. Aztán megint megrázta a fejét.

– Na? Vágja? – nézett rám a százados.

– Belevágni? Ő? – rázta a fejét az őrmester. – Fátyol? Esküvő? Hogy minden megtörténjen? Ő? Ő legfeljebb a szemeteskuka oldalába.

– Nem mondom ...! – csettintett a százados elismerően, és megint a foga közé vette az elemlámpáját.

– ...Maguk mit... művelnek? – nyögtem. Hallottam, hogy a százados ráharap a fogával az elemlámpa végére. Összenézett a járőrtársával.

– Nem érte valami veszteség mostanában? Nem vesztett el mostanában valamit? – nézett rám a kövér zсарu, és ő is a fejére tette az egyensapkáját. Tudtam, hogy mostan nem szabad elvesztenem a fejemet. Megtapogattam a zsebemben a személyit.

– Nem érti, hogy nem? Én nem szokok elveszteni soha semmit?!

– Egen... Kicsit lassan esik le neki. Pedig nem olyan magas ez... – mondta az őrmester a közlő busz zaján át a századosnak. Aztán rám meredt; és olyan keményen rántotta meg a vállán az antantszíjat, hogy az berepedt. – Nem, mi?!

A hátamba hirtelen belehasító fájdalom olyan erős volt, hogy nem maradt erőm megdöbbenni.

– ...Nem ... mi... – lihegtem elnyílt szájjal. – Csak maga.

A százados hevesen visszafogta a lélegzetét. Kirántotta a szájából az elemlámpát, lesuhantotta róla a vízcseppeket, de résnyire szűkült szemmel előbb még azt is kívárta, míg a keresztutca meglóduló reggeli forgalma megtorpan a sűrűke zebrán. Aztán megint összenézett a járőrtársával. – Döbbenetes. Pedig épp most vesztett el valamit – mondta fojtottan.

Hátra se fordulva, előregörnyedve, az esőn át tapogatva beütöttem a kapukódot. – Én? – kérdeztem aztán. – De hát mit? Mit vesztettem én el?

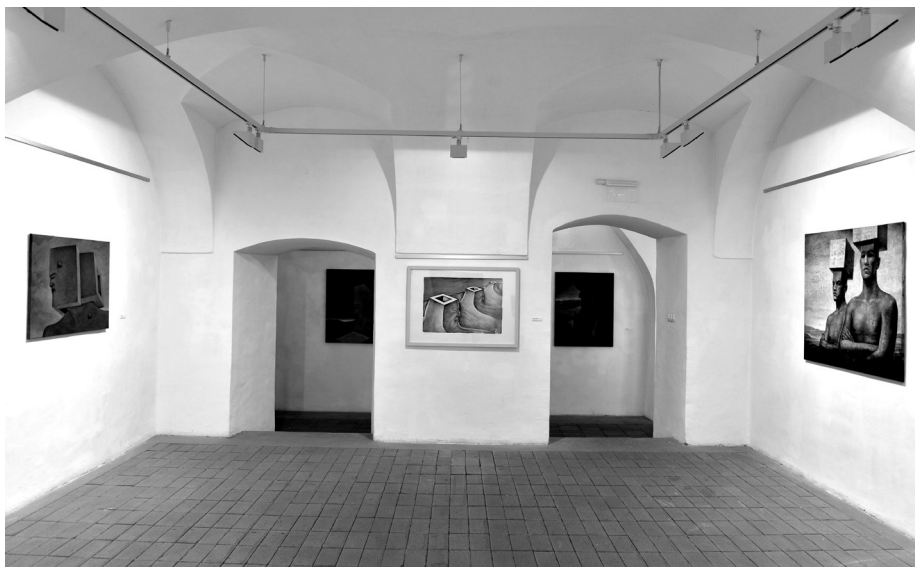
A kövér rendőr kihúzta magát. Kivette a százados kezéből az esőcseppektől átnedvesedett kisimítgatott mozijegyes borítékomat; és úgy tette, úgy fogta a kezével szorosán össze a saját zsebéből közben előhúzott jegyzőkönyv másolat mellé, hogy egyedül csak az én kézírásom zörrent szárazon rajta.

– Vágod?!

A kapu dörrenve bezáródott előttem; a bokacipőről felröppenő galamb, mint a villám csapódott be az esőverte telefonfülke teteje alá.

– Hogy mit vesztettél el? Megmondjam? – kérdezte a kövér zsaru, és füttyentett egyet. Aztán a századossal két oldalról, egyszerre, szorosan mellém léptek a lábtörlőrácson.

– A szabadságodat.

Szurcsik József kiállításának enteriőrje
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

Csontos Márta

Állóképek

A hangokat már nem hallani,
az árnyékokat is kiszögezték,
nincs távolságjelölés a menetlevélben.
Itt ülnek melletted álmaid a körhintán,
ahol húz a messzeség, vonz a kiterjedés,
s már annyira szédülsz a sokadik kör
után, kísért az elévezett mennybéli üresség.

A képek alatt gyertyaláng táncol,
az arcok magánzárkák rácsaiból néznek.
Már halhatatlanságod is zálogba
tették, s a cédulát nem kaptad meg.
Fárad a képzelet, egyszerűen nyomaszt
a súlytalanság, nincs újabb szituáció
beintettek a sivatagba ültetett testiségnek.

Csak bolyongsz a kalandok térfelén,
nincs kapcsolat, nincs összekapaszkodás.
A félelem homokbarlangjában sok a
muzeális értéktelenség, s te nem akarsz
befulladni a mélység mocsarába, ahol
féregként rejt el a szent balzsamozás.

Egymás felé – egymás ellen

Minden reggel hallani lehet a távoli
madársuhogást, a lehorgonyzott
tengerzúgásból értelmezni lehet
az üzenetet, az álmok elfüggönyözött
szobájában olvasni lehet a rejtjeleket.
Azt hiszem, összetartozunk a magunk
teremtette kényszerpályán, vagy fújunk
egymásra, vagy osztozunk a játékszereken.
Te legtöbbször csak ott ülsz, mint útját

vesztett Odüsszeusz, hajód megfeneklett,
már nem indulhatsz távoli oázisok felé,
csak hintázol a délibábok hullámvonalán,
hol szőke virágok hajladoznak megfestett
nyarak homlokán, s addig báméskodsz,
míg nem tudod rekonstruálni régi önmagad.
Én pedig ott rohanok melletted, olykor egész
közel, de már nem kapaszkodom egy elképzelt
világ körvonalába, csak koldulni térek be
hozzád, mert gyűjtöm szárnyadból a kihullott
tollakat a nekem tetsző rekonstrukció reményében

Szurcsik József kiállításának enteriőrje
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

L. Móger Tímea

Süllyedő gondola

Egymással szemben ültek. Tele volt a kávézó. Tele volt az asszony feje. A lánya meg csak mondta, mondta. Tudat alatt szerette a zenét. A könnyűt, a komolyat is. Az emberi szónál mindent szívesebben hallgatott. Szívesebben hallgatott, figyelemmel. Befelé vagy kifelé. Nem üres statisztaként, mint most.

Nem hitte, hogy a telefon, mint társadalmi létet csorbító vívmány tehet róla. Ő tehet róla. A lánya is tehet róla, hogy a távolság nőtt. Folyamat, mint amikor a hűtőben hagyott ételt a hosszú idejű tárolástól belepi a penész. A kapcsolatok az érintetlenségtől hálnak el.

Túlnéz a lányán. Szemben, az üvegajtón túl fák magasodnak. Lombjuk dúsabb, mint valaha. Tavaszodik. Avas a gyümölcs a salátában, állapítja meg, és eszik tovább. Friss gyümölcsöt kérni pedig nem bűn, nem sérti meg kérésével a pincért.

Pincérek. Gyakran ült be valahova egyedül. A pincérek viselkedése enyhített avagy rontott magányérzetén. Mindenesetre ritkán voltak udvariasak vele. Átlagot tekintve a női kiszolgálás előzékenyebb. A férfiak többségének talán derogál „itatni” és „etetni” az emberiséget. Az amolyan nőies passzió. Kétséggkívül az, ha csak a saját életét veszi példának. Legtöbbször elégedettséggel tölti el. Ezúttal viszont nem. Közreműködni lánya viselkedésében, nem. Szóvá kellene tennie, hogy nem illendő. Illene rendezni soraikat. Kimondani kis és nagy dolgokat egymásnak. Mennyivel könnyebb volna. Ennél a súlynál minden szitokszó könnyebben elviselhető.

Tombolnak a hormonjai. Klimax. Ilyen állapotban nem okos érzelmi döntéseket hozni. A nagy szavakat hideg fejjel kell kimondani. Meleg szív, hideg fej. Véleménye szerint ilyen a jó szülő.

Vajon a vágyaink vagyunk vagy az ellenállás, amellyel a rontó vagy rontónak hitt vágyainknak ellentmondunk? Imádta a motorokat. Mindig jól meg lehetett kapaszkodni. Az ő idejében megengedett volt bukósisak nélkül motorozni. Hagyni hosszú haját a szélnek. Volt kibe kapaszkodni. Számára elmúltak azok az idők. Ami azt illeti, a lánya közelében sem ismer férfit. Olyat, aki mellett, mögött bukósisak nélkül is biztonsággal megülhet egy nőszemély.

Mindenesetre a hallgatás, a halogatás nem segít. Egyikőjükön sem.

Semmi kétség, mindketten segítségre szorulnak. Ezért nem segíthetik hozzá egymást az igazsághoz. Ki lehetne a kapcsolatukban a bűvös harmadik?

„Édes a tavasz. Nehéz megtartani magamban és elhinni, hogy megmaradok benne. Időn és körülményeken át. Nem lehet valaki ennyire jó, mély és tiszta. Automatikusan provokálnia kell az embernek azért, hátha kibújtatja a szöveget a zsákból. De ha se zsák, se szög...!? Már-már embe-rietlen a tökéletessége. Vannak szentek. Akiket a türelem és az önura-lom tartós gyakorlásának képessége visz szentségre. Ámulok és óhajtom a közelségét. Kérdés, hogy rászolgáltam-e? Amikor hallom a lépteit vagy érzem az illatát, tudom, hogy akár lehetséges, akár lehetetlen, mellette fogok maradni.” Így gondol ma is a lánya apjára. Ilyen hittel. Olykor ful-doklik az emberi nagyság árnyékában. Lélegezteti magát a hibás viselke-déssel. A hallgatással, az ordítózással, a hisztériával. A hibáink életünk bizonyítékai. Ezért ragaszkodunk hozzájuk. Sokszor nem viselkedett jó anyaként, csak azért, hogy bebizonyítsa, él még, magának, magáért is. Senki nem elégedne meg ilyen gyenge kifogással. Innen a meg nem értés. A „problémás”, „kezelhetetlen” jelzők, amelyekkel illették a szerettei. A lánya is. Unalmassá váltak a csendjei és a gondjai. Nem akarják meghall-gatni, ezért inkább ők sem mesélnek magukról. Megszabadulnak a fele-lősségtől és a kölcsönösség kényszerétől. „Nem adsz, hát nem tartozunk semmivel.” Senki sem elégedne meg ilyen gyenge kifogással.

A lány csak mondja, mondja. Az asszonynak olyan sejtése van, hogy nem érkezik válasz a telefonban. A gyermeke magában beszél, csak azért, hogy ne kelljen őhozzá szólnia.

Megnyílik a föld, és észrevétlenül távozik. Megkönnyebbülés lenne. A látomás valósága mindent elsimítana. Siratnák, mint egy szentet, aki csodákra volt képes. Ismét gyerekesen viselkedik. Hogyan tisztelhetné a lánya vagy a férje, ha ő nem becsüli (meg) magát. Nem vet véget a meg-alázó helyzeteknek. Magában, magának él. Lenéző és könyörületes min-denkivel szemben. Önmagán kívül. Nem elsüllyedni, hanem felemelked-ni. Kezdetnek a székről. Faképnél hagyni a lány(á)t. Akkor is, ha annak személyében az ő testéből született életről van szó.

Nászút, gyerekekkel. Gondola gyerekekkel. Bűzlő hely Velence. E címsza-vak jutottak eszébe, amikor felidézte a (megkéssett) nászútjukat. A gon-dola ingatagságában még jól ment neki a ringatás. Másfél éves lányával a karján a romantika helyett meghittséget érzett. Élhetőnek tűnt az élete, a házassága. Az elején nem volt idő szerelmeskedni. Világra jött a gyere-kük.

Tovább tartott a ringatás, mint az álom. A csecsemő, de maga számára is.

Megmaradt a felelősség, amit a felnövekvő gyereke és a sors által mellé rendelt társa iránt érzett. Átlagos élet. Átlagos feladatok. Átlagos helytál-lás. Mennyit kínálna ezért egy sorskereskedő? Már ha létezne ilyen fajta kufárság. Vevő lenne-e valaki az ő életére...? A kérdései nem átlagosak, ez igaz. Igazat kérdezne most is. Ha volna lehetősége. A lánya egész lé-nye, viselkedése elutasítást sugall. Ha válaszolna is, nem mondana iga-

zat. A legtöbb ember nem válaszol igazat. Az életben a feltett kérdések legtöbbje sem őszinte. Ő ritkán beszél. Ettől még érez. Ezt nem értik. Ha környezete tükrében vizsgálja önmagát, zavaros a kép. Ám hogyan értelmezhetnénk magunkat mások nélkül? Ezért házasodunk, szülünk, alkotunk. Legyen kiben, miben továbbgondolnunk saját lényegünket. Hol van ő a férje által felállított emberrangsorban, legalább nyomokban, ott van-e a lánya lényében? Mikor alakult ki benne ez a kételkedés, minden és mindenki iránt?

– Anya, hallasz?

Fel sem tűnt neki, hogy gyermeke már nem a telefonba, hanem hozzá beszél. Fejében gondolatgondolat indítottak el a lánya további szavai:

– Gyereket várok...

Szurcsik József kiállításának enteriőrje
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

Eugenia Leigh

Elszántság

A csupasz fapadlón
üldögélek összekuporodva.
Napokig görnyednek csontjaim.
Máris összerezzennek egy apró
éteri zümmögéstől is –

Azóta hogyan felejthettem el
figyelni?

Hogyan fürkészhetem ki,
miként ragadhatom meg az – eget?

Kutatni akarok eme ősi nyelv
után – lakomák véres üzenete
s kerubok lógnak a mennyekből
alá, akár az isteni gyümölcs.
Egy nap majd megnyílik az ég

szája. Kiözönlik belőle ezernyi
veréb hazahívó szava

és én készen állok majd.

Válaszolni mindegyikre.

Boldog pár

Egy reszkető hangcsokorral közeledem keresztedhez,
a hangok negyede hideg, fekete hajtás,

amely esetlenül csendül fel. Elveszed szegecsetlen kezeddél
ajándékomat. A szádba teszed, akár

egy maroknyi babcsírat. Ekképpen érted meg
részedet. Egyetértünk. Ugyanazzal a szabad kezeddél

kapkodsz az ég felé. Elfordítom tekintetemet.
Ekképpen tanulok meg sírni. Egy kalapács

nyugszik táskámban, hangtalan. Az utolsó szeghez közel.
A jelen pillanatig éneklünk.

Nagypál István fordításai

Szurcsik József kiállításának enteriőrje
a Művészetek Háza Veszprém Várgalériájában

Zvonko Karanović

Feljegyzések a boldog otthonból

Csak a kórházban látta meg a fényeket, a pszichiátriai részlegen, ahová beszállították miután az iroda minden ablakát és ajtaját betörte.

Jacques egy széken ült az ágya mellett és őt figyelte.

A kezében egy papírlapot tartott, valószínűleg a legújabb versével.

Jacques a Feljegyzések a boldog otthonból című verses önéletrajzán dolgozott,

és először mindig neki mutatta meg az újonnan elkészült részeket.

Vonakodott attól, hogy elolvassa Jacques verseit.

Olyasmire emlékeztették, amit szeretett volna elfelejteni.

Jacques egy jómódú családban született, boldog gyermekkorra volt, és a legjobb neveletésben részesült.

Verseket írt, és hitt a világban, az emberekben, a költészetben.

Így kapta a becenevét: Jacques – kedvenc francia költője után, akit akaratlanul is utánozott.

Hogy lehet valaki szentimentális a 21. században?, csodálkozott Jacques.

Nem hallja a pénz fülsüketítő hangját?

Nem érzékeli a szavak jelentéktelenségét?

Jacques elővette táskájából a sakktáblát és kiterítette az ágyra.

Felrakták a figurákat, és játszani kezdtek.

És ismét, Jacques könnyűszerrel nyert.

El kellett olvasnia a versét.

Ez volt a megegyezés.

Már az első versszak elviselhetetlen fejfájást okozott.

Belülről valami kopogtatni kezdte a homlokcsontját.

És nem szándékozott abbahagyni.

A pszichonauta

A város legjobb újságírójának tartották.

A kollégái tisztelték, sőt több alkalommal vezetői posztra ajánlották.

Nem fogadta el.

Szerette a rangjelzés nélküli uniformisokat.
Elegendő szakmai tapasztalata volt ahhoz,
hogy senki se szóljon bele, hogyan osztja be a munkaidejét.
Két nap alatt elvégezte a heti, hét-nyolc nap alatt az egész havi
munkáját.
A fennmaradó időben szabad volt.
Főleg nappal aludt, éjszaka a klubokat járta.
Így ismerte meg a fazont, aki speeddel, aciddal és mágikus gombák-
kal seftelt.
Különösen a pszilocibin nyerte el a tetszését.
Havonta egyszer gombázott, egészen addig,
amíg nem találkozott az egy lábú békával.
Aznap, miután nem győzte kivárni,
hogy az anyag hatni kezdjen, dupla adagot vett be.
Három napig két világ között lebegett.
Alig tudott visszatérni, akkor is teljesen más emberként.
Mintha valami bekattant, szétszakadt, meghasadt volna benne,
csörömpölve, mint az úttesten pörgő letört lökhárító.
Többet nem ment be dolgozni.
Csak akkor jelent meg az irodában, amikor felmondással fenyeget-
ték meg.
Hosszú hajjal, szakállasan, gyűrötten úgy nézett ki, mint egy őrült.
A főszerkesztő kérdésére, hogy miért nem jelent meg napokig,
megvadult.
Azt üvöltötte, hogy a főnöke üldözi, hogy a munkatársai kémked-
nek utána,
hogy minden lapszámban legalább három olyan cikkel találkozik,
ami személyesen neki szól.
Amikor megpróbálták lenyugtatni, törni, zúzni kezdte a berende-
zést, az ablakokat.
A megdöbbszent munkatársai az iránta érzett tiszteletből nem a rend-
őrséget hívták, hanem a mentőket.
Skizofrénia, parafrénia, idegösszeroppanás – másnap ezeket a sza-
vakat ismételték a város irodáiban.

Maga sem tudta miért történik ez vele

Maga sem tudta, hogyan került újra ugyanarra a helyre.
A másik oldalon ismét ugyanaz a két férfi ült.
Az első egy könyvet tartott az ölében, és a hátsó oldalra írt szöveget
böngészte.

A másik ugyanazt a könyvet olvasta,
és pillantásával időnként végigfutotta a félig üres autóbust.
Az elsőnek megcsörrent a telefonja.
Felvette.
Maga elé nézett, majd tekintete elkomorult.
A másik odafordult hozzá.
„Ne izgasd fel magad”, mondta. „A legfontosabb, hogy a könyvek
megvannak.”
Az első letette a telefont, és karjait idegesen az ölébe ejtette.
A telefon ismét csörögni kezdett.
Megnézte a kijelzőjét, és a füléhez emelte.
„Éppen érted megyünk!” recsegte a mikrofonba. „Úgy nézd, hogy
otthon legyél!”
A másik kérdően meredt rá.
„Mégiscsak meg kell ölnünk!”, mondta az első.
Felálltak és a kijárat felé indultak.
Átfurakodtak a mozdulatlan utasok között, akik ugyanazzal a
könyvvel a kezükben álltak.
Az autóbusz lefékezett.
A férfiak ki akartak szállni, de a rendőrök körbevették a járművet.
Senkinek nem engedték meg, hogy kiszálljon,
amíg mindenki be nem fejezi az olvasást.
Éjfélre végre minden könyvet elolvastak.
A rendőrautók rotációs fényeit bekapcsolták.
A kordon mögötti tömeg tolakodni kezdett.
A parancsnok az autóbusz első ajtajához lépett.
„Kérem, egyesével hagyják el a járművet”, mondta a megafonba.
Az ajtók kinyíltak, de egyetlen utas sem jött ki.
A tompa sötétben a fények úgy lengték körül a járművet, mint egy
ragyogó aura.
A rendőrkordon fellazult, tagjai leengedték pajzsukat.
Az emberek némán elhaladtak mellettük, és az autóbusz felé köze-
lítettek.
Mint egy csapat hangya, úgy szálltak be a járműbe, taposva a padlón
széthajigált könyveket.

Benedek Miklós fordításai

Charles Bukowski

Fiatal koromban New Orleansban
(*Young in New Orleans*)

sokat koplaltam, bárókban ücsörögtem,
esténként órákig róttam az utcákat,
a holdfény hamiskásan csillogott,
legalábbis nekem,
a francia negyedben sokat bámultam
a lovakat és a nyitott fiákereket,
mindenki kocsikázott,
a hajtók feketék voltak,
hátról pedig ott ültek a párocskák,
általában ifjak és fehérek.
és én is általában fehér voltam.
és teljesen elbűvölt a világ.
mert New Orleans egy jó hely,
ahol el lehet rejtőzni,
háborítatlanul lemondhattam
volna az életemről.
nem érdekelt senkit, csak a patkányokat.
sötét kis szobámat
velük kellett megosztanom.
hatalmasak voltak és bátrak,
rezzenéstelen szemmel meredtek rám,
ők a halál hírnökei.

körülöttem nők voltak.
látták a züllöttséget.
volt ott egy pincérnő,
kicsit idősebb,
mint én, sóvárogva
mosolygott,
amikor meghozta
a kávémat.

számomra ez bőven
elég volt
a boldogsághoz,
volt valami
abban a városban, ami
miatt nem volt büntudatom,
nem éreztem semminek hiányát,
mint mások.
békén hagytak.

ültem az ágyban,
odakinn a fények,
behallatszott az utca zaja,
én meg palackból vedeltem
az olcsó borokat,
hagytam, hogy a szőlő nedve
szétáradjon bennem, felmelegítsen
és hallottam a patkányokat,
ahogy ide-oda mászkáltak a szobában,
nekem ők jelentették
az embereket.

elveszve,
kicsit megőrlve,
nem is olyan rossz,
ha nem zavar
senki.

New Orleans ezt adta
nekem.
senki nem szólított
a nevemen.
nem volt telefon,
nem volt autó,
nem volt munka,
nem volt
semmi.

csak én és
a patkányok,
és fiatal voltam.
tudtam,
ott a semmi közepén,

hogy az volt
az igazi ünnep,
amit akkor ott
nem tudtam,
csak éreztem.

Sör (*Beer*)

nem tudom, hány üveg sört ittam meg
arra várva, hogy a dolgok jobbra forduljanak
nem tudom, mennyi bor és whisky
és sör fogyott,
főleg sör,
azután hogy szakítottam a nőmmel,
vártam, hogy csörögjön a telefon,
vártam, hogy halljam a lépteit,
hogy csörögjön a telefon,
vártam a lépteit,
a telefon csörgését,
és csak nagyon sokára,
már azt hittem, nem jön,
soha nem fog megérkezni,
és a telefon sem fog csörögni,
csak sokkal később,
amikor a gyomrom elindult felfelé
kifelé a számon keresztül,
megérkezett a tartalma, mint a friss, tavaszi virágok:
„mi a fenét csináltál magaddal?
három napja nem szeretkeztél velem!”
a nő tartósabb,
hét és fél évvel hosszabb ideig él,
mint a férfi, de csak nagyon kevés sört iszik,
mert tudja, hogy veszélyes az alakjára nézve.
míg mi megőrülünk,
ők sehol sincsenek,
táncolnak és viháncolnak
a szépfiúkkal.
no, de ott van a sör
mindenhol üres sörösüvegek,
és ha felveszel egyet,

a másik kiesik a szatyorból,
mert szétázott a papírzacskó alja,
csak gurul,
és csörömpöl,
és ömlik a szürke nedves hamu,
és folyik szét az állott sör,
reggel négy körül leesnek
a zsugorok.
reggel
ez az egyetlen hang az életedben.
a sör kortyolása,
folyónyi, tengernyi sör,
a rádióból szerelmes dal
hallatszik,
a telefon továbbra is néma,
a falak állnak
lent és fent,
és sör van mindenhol.

Őrültebb, mint valaha
(*As Crazy As I Ever Was*)

részegen iszogatni, és verseket írni
este három körül,
mi számít már
még egy
szűk puncsi,
mielőtt megérkezik
a fény,
részegen verseket írni,
éjfél után három tizenöt.

néhány ember azt mondja nekem
híres vagyok.
de mit csinálok én egyedül
03:18-kor? részeg vagyok,
és verset írok.
őrült vagyok, mint régen,
nem akarják megérteni,
hogy itt lógok az ablakban,

a negyedik emeleten,
itt ülök az ablak peremén,
még mindig
itt ücsörgöm,
ahogy ezt írom
lógatom a lábam lefelé,
felettem az emeletek,
68, 72, 101,
az érzés ugyanaz,
könyörtelen,
gyáva,
és elengedhetetlen,
itt ülök,
iszom és
verseket írok
03:24-kor.

Hemingway soha nem tett ilyet
(*Hemingway Never Did This*)

azt olvastam, hogy egyszer elvesztett
egy bőröndnyi kéziratot a vonaton,
és hogy soha nem szerezte vissza őket.
nem tudom felfogni azt a fájdalmat,
amit ez okozhatott neki,
de másnap írtam egy háromoldalas verset
itt, ezen a számítógépen
de a gyakorlat és az igyekezet hiánya miatt
miközben a menü parancsai között babráltam
valahogy sikerült kitörölni a verset
örökre.
ilyet még egy kezdő se csinál,
de higgyék el, nekem
sikerült.

nem hiszem, hogy az a háromoldalas
vers halhatatlan lett volna,
de volt benne néhány őrült vad sor,
és most már örökre elvesztek.
nagyon bosszantó, egy rossz érintés,

és suttu, eltűnt, mint egy jó üveg
bor, amit véletlen lelökünk
és összetörük.
nehéz erről írni,
ezért lesz jó ez a vers.
azt hittem, tudni
szeretnéd?

ha nem is érdekel, legalább beleolvastál
és nincs ennél jobb dolog.

reméljük, hogy így van,
a magad és az én
érdekemben.

Szóval író akarsz lenni?
(*So You Want To Be A Writer?*)

ha nem jön kifelé belőled
teljes erővel
mindennek ellenére,
ne csináld.
ha erőlködve jön kifelé
a szívedből, a fejedből és a szádból
és a gyomrodból,
ne csináld.
ha órákig kell ülnöd és bámulnod
a számítógép képernyője előtt
vagy az írógép fölé görnyedve
szavakat után kutatva
ne csináld.
ha pénzért teszed vagy
hírnév miatt,
ne csináld.
ha azért írsz, mert nőket szeretnél
az ágyadba vinni,
ne csináld.
ha ott kell ülnöd és
folyton javítanod,
ne csináld.
ha nehezedre esik, ha sokat gondolkodsz,

ne csináld.
ha valakit utánozni akarsz
inkább felejtsd el.

ha várni kell, hogy kitörjön
belőled,
türelmesen várj.
ha nem tör ki belőled,
inkább csinálj valami mást.

ha előbb meg kell mutatnod a feleségednek,
vagy a barátnődnek, vagy a barátodnak,
vagy a szüleidnek, vagy bárkinek
még nem állsz készen.

ne légy átlagos író,
ne légy olyan, mint a több ezer amatőr,
akik magukat íróknak képzelik
ne légy unalmas és elbizakodott,
ne légy saját magadba szerelmes.
a világ könyvtárai szunyókálnak
és csak ásítognak
az ilyenektől.
inkább ne csináld.
de ha a lelkedből kirobban
mint a rakéta,
és az örületbe kerget,
az életedre tör vagy
gyilkosságba kényszerít,
akkor se csináld.
ha perzsel benned a nap,
égeti a gyomrod
ne csináld.

ha eljön az idő
és ha már kiválasztott vagy,
menni fog magától,
áradni fog, míg meg nem halsz,
vagy ki nem apad belőled.

nincs más út.
és soha nem is volt.

Fenyvesi Ottó fordításai

SZÁMUNK SZERZŐI

Pollágh Péter (1979, Tatbánya) költő, esz-
zéíró, szerkesztő. József Attila-díjas.

Petrik Iván (1971, Balassagyarmat) író, le-
véltáros Pápám.

Nagypál István (1987, Budapest) tagja a
József Attila Körnek és az Új Hormon cso-
portnak. A Dokk.hu szerkesztője. 2008 óta
jelennek meg versei, prózái.

Mosonyi Kata recenziókat, kritikákat és
verset ír. Budapesten él.

Szabó Elvira (1985, Székesfehérvár) pszi-
chológia szakon diplomázott. Egy könyvki-
adó munkatársa. Budapesten él.

Fodor Balázs (1981, Budapest) a mátyásföl-
di művelődési ház munkatársa.

B. Kiss Mátyás (1993, Veszprém) az ELTE
hallgatója.

Hörcher Eszter (1984, Budapest) recenzió-
kat és kritikákat ír. Budapesten él.

Domján Edit recenziókat és kritikákat ír.
Veszprémben él.

Bíró Tímea (1989, Csantavér) az Újvidéki
Egyetem bölcsészkarán végzett 2013-ban.
Eddig főleg délvidéki magyar lapokban pub-
likált. A pusztítás reggelei című versesköte-
tét a Forum kiadó adta ki.

Sebő József (1957, Ajka) a veszprémi Padá-
nyi Bíró Márton Gimnázium tanára.

Péntek Imre (1942, Lenti) költő, művészeti
író. Zalaegerszegen él. József Attila-díjas.

Bíró József (1951, Budapest) költő, perfor-
mer. Újpesten él.

Debreczeny György (1958, Budapest) költő.
Könyvtárosként dolgozik Budapesten.

Dancs István (1848, Budapest) író; kötetei:
Randori (Magvető, Bp. 1986), Pornó (Mag-
vető, Bp. 1988). Budapesten él.

Csontos Márta (1951, Győr) doktorandusz
a Pázmány Péter Egyetemen. Szegeden él.

L. Móger Tímea (1981, Zombor) költő,
újságíró és művelődésszervező. A nyu-
gat-bácskai Doroszlón él.

Eugenia Leigh fiatal amerikai költőnő. Chi-
cagóban él.

Zvonko Karanović (1959, Niš) szerb költő,
Belgrádban él.

Charles Bukowski (1920–1994) amerikai
író. A németországi Andernachtban szüle-
tett, Kaliforniában élt.